

**ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΕ
ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
ΕΡΕΥΝΑΣ 2023**

Φωτεινή Ασδεράκη, Στυλιανός Ι. Τζαγκαράκης, Δημήτριος Κρίτας (Επιμ.)

ERASMUS-JMO-2021-OFET-TT

Motivating Teachers4Europe, 2022-25

Project Number: 101048002

Δήλωση Αποποίησης Ευθύνης: Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ' ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο EACEA δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.

© Κέντρο Ερευνών Πανεπιστημίου Πειραιώς 2023

ISBN: 978-960-6897-19-1

Συγγραφική ομάδα

Φωτεινή Ασδεράκη, Καθηγήτρια, Έδρα Jean Monnet στις Ευρωπαϊκές Πολιτικές στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Έρευνα και Καινοτομία, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς - Ακαδημαϊκή Συντονίστρια το Έργο

Δρ. Στυλιανός Ιωάννης Τζαγκαράκης, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Δημήτρης Κρήτας, Υποψήφιος Διδάκτωρ, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Συντελεστές παραδοτέου

Καρένια Μπότσογλου, Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ελευθερία Μπεαζίδου, Επίκ. Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σοφία Γκόρια, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.ΔΙ.Π.), Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Δρ. Ελένη Κουγιουμτζίδου, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ιωάννης Ρουσσάκης, Επίκ. Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κωνσταντίνα Τσώλη, Επίκ. Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Δρ. Αντωνία Σαμαρά, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.ΔΙ.Π.), Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Θαρρενός Μπράτισης, Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Βασιλική Πλιόγκου, Επίκουρη Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Δρ. Ελένη Κοροσίδου, Επιστημονικός Συνεργάτης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Παναγιώτης Γρηγορίου, Καθηγητής, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Δρ. Ελευθερία Φτακλάκη, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ευαγγελία Καραγιάννη – Καραγιαννοπούλου, Καθηγήτρια Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Δρ. Σοφία Μαστροκούκου, Πανεπιστήμιο Τορίνο

Όλγα Σιδέρη, Msc στις Διεθνείς κι Ευρωπαϊκές Πολιτικές στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Έρευνα, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Περιεχόμενα

Σύνοψη.....	4
1. Εισαγωγικές επισημάνσεις. Η ανάγκη για την υλοποίηση της χαρτογράφησης	7
2. Ιστορικές καταβολές και εξέλιξη των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.....	10
3. Η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση στα πανεπιστημιακά τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.....	14
4. Χαρτογράφηση των προγραμμάτων σπουδών και μαθημάτων που σχετίζονται με την ΕΕ των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης των Ελληνικών Πανεπιστημίων.....	17
5. Ποιοτική έρευνα με τη συμμετοχή του ακαδημαϊκού και διδακτικού προσωπικού των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα (20 συνεντεύξεις).....	23
Α) Η Μεθοδολογία της Ποιοτικής Έρευνας.....	23
Β) Αποτελέσματα -Συζήτηση.....	25
6. Ποσοτική έρευνα σε 1.000 φοιτητές/φοιτήτριες των τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης Ελληνικών Πανεπιστημίων.....	35
Μεθοδολογία της Ποσοτικής Έρευνας.....	35
Α. Δημογραφικά Στοιχεία Δείγματος.....	37
Α.1.Το φύλο στις παιδαγωγικές σπουδές.....	37
Α.2. Ηλικιακή κατανομή.....	40
Α.3. Κατανομή ανά πανεπιστήμιο και τμήμα.....	41
Α.4. Έτος και εξάμηνο φοίτησης.....	44
Α.5. Τόπος καταγωγής.....	45
Α.6. Εργασία κατά τη διάρκεια των σπουδών.....	47
Α.7. Επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας.....	48
Α.8. Επίπεδο εκπαίδευσης πατέρα.....	50
Α.9. Επάγγελμα μητέρας.....	51
Α.10. Επάγγελμα πατέρα.....	53
Α.11. Διαβίωση.....	54
Α.12. Προτίμηση ως προς τις σπουδές.....	55
Β. Ερωτήσεις Γνώσεων για την Ευρωπαϊκή Ένωση.....	57
Β.1. Γνώση για τη λειτουργία της ΕΕ.....	57
Β.2. Επιθυμία για γνώση σχετικά με το πώς λειτουργεί η ΕΕ.....	58

B.3. Κατανόηση της λειτουργίας της ΕΕ	59
B.4. Γνώση σχετικά με τις αξίες και τις αρχές της ΕΕ	60
B.5. Επιθυμία για γνώση για τις αξίες και τις αρχές της ΕΕ	61
B.6. Γνώσεις για τους θεσμούς της ΕΕ	62
B.7. Παρακολούθηση μαθημάτων για την ΕΕ	71
B.8. Συμμετοχή σε Προγράμματα Ανταλλαγών Νέων	72
Γ. Δεξιότητες και γνώσεις αναφορικά με μεθόδους διδασκαλίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση.....	75
Γ.1. Επίπεδο γνώσεων για τη διδασκαλία για την ΕΕ	75
Γ.2. Επίπεδο γνώσεων για τις παιδαγωγικές μεθόδους διδασκαλίας για την ΕΕ	76
Γ.2.1. Βιωματική μάθηση	78
Γ.2.2. Ψηφιακά εργαλεία	79
Γ.2.3. Προσομοίωση.....	80
Γ.2.4. Ανεστραμμένη τάξη.....	81
Γ.2.5. Μικρο-μάθηση.....	82
Γ.2.6. Μέθοδος project.....	83
Γ.2.7. Εκπαιδευτικές επισκέψεις.....	84
Γ.2.8. Μέθοδος Παζλ ή της Συνεργατικής Συναρμολόγησης (Jigsaw)	85
Γ.2.9. Διδασκαλία μέσω της τέχνης.....	87
Δ. Γνώση για τις σύγχρονες εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική και επιθυμία για γνώση και διδασκαλία της ΕΕ.....	91
7. Συμπεράσματα	96
8. Συστάσεις -προτάσεις	99
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	103
Παράρτημα Ι – Ερωτήσεις Ποιοτικής Έρευνας & Έντυπο Ενήμερης Συναίνεσης	108
Παράρτημα ΙΙ – Ερωτήσεις Ποσοτικής Έρευνας.....	115

Σύνοψη

Η ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) στα πανεπιστημιακά τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης και των καθηγητικών σχολών είναι ζωτικής σημασίας για την προετοιμασία των μελλοντικών εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση της πολυπλοκότητας, του τρόπου λειτουργίας των Ευρωπαϊκών θεσμών και των επιδράσεων της ΕΕ στην καθημερινότητα των πολιτών. Η μελέτη της ΕΕ εξοπλίζει τους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς με τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες για την προώθηση των δημοκρατικών αξιών, της κριτικής σκέψης και της πολιτικής συμμετοχής στους μαθητές τους.

Για τη μελέτη της διδασκαλίας θεμάτων σχετικών με την Ευρωπαϊκή Ένωση, διενεργήθηκε χαρτογράφηση σε είκοσι τρία πανεπιστημιακά τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης και αντίστοιχα προγράμματα προπτυχιακών σπουδών εννέα Ελληνικών πανεπιστημίων.

Από τη χαρτογράφηση αποτυπώνεται ότι:

- υπάρχει περιορισμένος αριθμός μαθημάτων ή αναφορών στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή στην Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική στα προγράμματα σπουδών,
- παρατηρείται έλλειψη ακαδημαϊκού και ερευνητικού προσωπικού με σχετικό γνωστικό αντικείμενο,
- τα περισσότερα μαθήματα που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την ΕΕ είναι επιλογής και δεν παρακολουθούνται από όλους/ες τους/τις φοιτητές/τριες,
- δεν υπάρχουν αναφορές αναφέρονται στον τρόπο διαμόρφωσης των βασικών στρατηγικών, που λαμβάνουν χώρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο,
- δεν υπάρχουν μαθήματα για την ΕΕ στα αγγλικά ή σε άλλη ξένη γλώσσα για τους φοιτητές Erasmus.

Η ποιοτική έρευνα με βάση τις συνεντεύξεις σε είκοσι μέλη του Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού και Διδάσκοντες/σκουσες αναδεικνύει ότι:

- η πλειοψηφία εκτιμά ότι τα τμήματα δεν παρέχουν σε ικανοποιητικό βαθμό στους/στις φοιτητές/τριες γνώσεις για την ΕΕ,

- η πλειοψηφία υποστηρίζει ότι έχουν έλλειμμα γνώσης τόσο για την ΕΕ και για νέες μεθόδους διδασκαλίας για την ΕΕ,
- παρατηρείται σύνδεση μεταξύ του αριθμού των μελών ΔΕΠ που εκφράζουν κριτική προς την ΕΕ και προς τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο και στην απουσία μαθημάτων για την ΕΕ.

Η ποσοτική έρευνα με 1000 φοιτητές και φοιτήτριες αποκαλύπτει:

- η έρευνα επιβεβαιώνει την αρχική υπόθεση εργασίας του προγράμματος MOTIVATE ότι οι φοιτητές/φοιτήτριες σε τεράστιο ποσοστό (94,3%) δεν έχουν παρακολουθήσει ποτέ κάποιο σχετικό μάθημα για την ΕΕ και γνωρίζουν ελάχιστα καινοτόμες παιδαγωγικές μεθόδους για τη διδασκαλία της ΕΕ στα σχολεία,
- το 77,2% κατανοεί μέτρια έως καθόλου τη λειτουργία της ΕΕ, μόλις το 25,4% των γνωρίζει πολύ ή πάρα πολύ τις αξίες της ΕΕ,
- Ένα μεγάλο ποσοστό των φοιτητών/φοιτητριών (87,5%) γνωρίζει από μέτρια έως καθόλου για τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο, ενώ παρατηρείται τεράστια άγνοια για τους θεσμούς και φορείς που εμπλέκονται στην Ευρωπαϊκή πολιτική για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση. Μόλις το 5,8% γνωρίζει το CEDEFOP, και το 5,2% τον Ευρωπαϊκό Εκτελεστικό Οργανισμό Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA).
- Οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί δεν έχουν συμμετάσχει σε πρόγραμμα ανταλλαγής νέων σε ποσοστό 94,6%.
- Αντίθετα, η συντριπτική πλειονότητα των φοιτητών/φοιτητριών γνωρίζει το πρόγραμμα Erasmus+, κάτι που επιβεβαιώνει ότι πρόκειται για το πιο δημοφιλές Ευρωπαϊκό πρόγραμμα
- Το 72,9% των φοιτητών/φοιτητριών θεωρεί πολύ σημαντικό ή πάρα πολύ σημαντικό να διδαχθεί περισσότερα για την Ευρωπαϊκή Ένωση από το τμήμα στο οποίο φοιτά.
- Το 69,6% των φοιτητών/φοιτητριών θεωρεί πολύ σημαντικό ή πάρα πολύ σημαντικό να διδάξει την ΕΕ στους μελλοντικούς μαθητές του.

1. Η ανάγκη για την υλοποίηση της χαρτογράφησης

Το Πρόγραμμα “Motivating Teachers 4 Europe” 2022-2025 (MOTIVATE) είναι ένα καινοτόμο έργο, στο πλαίσιο των δράσεων Jean Monnet του προγράμματος Erasmus+, που υποστηρίζει τη διδασκαλία, τη μάθηση, την έρευνα και το διάλογο για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το MOTIVATE σχεδιάστηκε από το Κέντρο Ερευνών του Πανεπιστημίου Πειραιώς με το συντονισμό της Έδρας Jean Monnet για τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση, την Κατάρτιση, την Έρευνα και την Καινοτομία και το Εργαστήριο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Έρευνας, Ανάπτυξης και Διαπανεπιστημιακής Συνεργασίας, του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών. Η διεπιστημονική ομάδα του έργου αποτελείται από καθηγητές και ερευνητές από οκτώ ελληνικά Πανεπιστήμια που προσφέρουν αρχική ή συνεχή επιμόρφωση εκπαιδευτικών.

Σκοπός του MOTIVATE είναι να οργανώσει στοχευμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που θα επιτρέψουν στους εν ενεργεία και μελλοντικούς εκπαιδευτικούς να εμβαθύνουν τις γνώσεις τους για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), να αναπτύξουν νέες δεξιότητες και να συμπεριλάβουν θέματα της ΕΕ στα προγράμματα σπουδών και τις σχολικές δραστηριότητες. Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης τόσο στα σχολεία όσο και στις τοπικές κοινωνίες δίνει τη δυνατότητα στους νέους και τους ενήλικες να αποκτήσουν δεξιότητες και ικανότητες που είναι απαραίτητες για την ενεργό συμμετοχή τους στα κοινά και στην ευρωπαϊκή μας δημοκρατία και να έχουν ενεργό ρόλο και λόγο στο μέλλον της Ευρώπης.

Η χαρτογράφηση των μαθημάτων που αφορούν την ΕΕ προέκυψε από το κενό που υπάρχει στη βιβλιογραφία αλλά και από την εμπειρία που αποκτήθηκε από την επαφή του Εργαστηρίου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Έρευνας, Ανάπτυξης και Διαπανεπιστημιακής Συνεργασίας, του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς με τους εκπαιδευτικούς μέσω Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, όπως το Erasmus+ KA3 Teachers 4 Europe: Setting an Agora for

Democratic Culture, 2028-2022 και το Πρόγραμμα Σχολεία Πρέσβεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Αρχικά, η επιστημονική ομάδα είχε επιλέξει δεκαεπτά (17) πανεπιστημιακά τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης, η έρευνα ωστόσο επεκτάθηκε σε είκοσι τρία (23) παιδαγωγικά τμήματα προσχολικής και δημοτικής εκπαίδευσης καθώς καθηγητικών σχολών που δίνουν πρόσβαση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε εννιά πανεπιστήμια. Η ομάδα θεωρεί ότι η εκπαίδευση και οι εκπαιδευτικοί είναι σημαντικοί παράγοντες για την προώθηση της κατανόησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Δεύτερη Ευρωπαϊκή Διάσκεψη Κορυφής για την Εκπαίδευση, το Σεπτέμβριος του 2019 με τίτλο «Οι δάσκαλοι πρώτα: η αριστεία και το κύρος για τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο» υπογράμμισε τον κεντρικό ρόλο των εκπαιδευτικών και των φοιτητών ως οδηγών του ευρωπαϊκού σχεδίου και του μέλλοντός του.

Σήμερα, 135.393 μόνιμοι εκπαιδευτικοί (71.000 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και 64.393 εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 30.000 αναπληρωτές δάσκαλοι έχουν ελάχιστο έως καθόλου ακαδημαϊκό υπόβαθρο σε θέματα της ΕΕ, δε γνωρίζουν πώς λειτουργεί η ΕΕ, και πολύ περισσότερο δεν γνωρίζουν ή δεν αξιοποιούν τα οφέλη και τις ευκαιρίες για τους ίδιους, τους μαθητές τους και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Η Σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ της 22ας Μαΐου 2018 για την προώθηση των κοινών αξιών, της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και της ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας υπογραμμίζει ότι:

Η εκπαίδευση σε όλους τους τύπους της και σε όλες τις βαθμίδες και από νεαρή ηλικία διαδραματίζει καίριο ρόλο στην προαγωγή κοινών αξιών. Βοηθά στη διασφάλιση της κοινωνικής ένταξης, παρέχοντας σε κάθε παιδί ισότιμες ευκαιρίες στην επιτυχία. Παρέχει ευκαιρίες για να γίνει κάποιος ενεργός και κριτικά σκεπτόμενος πολίτης, ενώ βελτιώνει την κατανόηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2018, σημ.5.

Τονίζει ακόμη ότι:

Η εισαγωγή μιας ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας θα πρέπει να αποσκοπεί στο να βοηθηθούν οι εκπαιδευόμενοι να βιώσουν την ευρωπαϊκή

ταυτότητα σε όλη την πολυμορφία της και στο να ενισχυθεί ένα θετικό και χωρίς αποκλεισμούς ευρωπαϊκό αίσθημα του ανήκειν που θα συμπληρώνει τις τοπικές, περιφερειακές και εθνικές τους ταυτότητες και παραδόσεις. Είναι επίσης σημαντική για την προαγωγή καλύτερης κατανόησης για την Ένωση, καθώς και την κατανόηση των κρατών μελών της

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2018, σημ.18

Για το λόγο αυτό, οι Υπουργοί δεσμεύονται να προωθήσουν την ευρωπαϊκή διάσταση της διδασκαλίας και να υποστηρίξουν την ενδυνάμωση του εκπαιδευτικού προσωπικού έτσι ώστε να μεταδίδει τις κοινές αξίες και να προωθεί την ενεργό συμμετοχή του πολίτη, προωθώντας την αρχική και συνεχή εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, τις ανταλλαγές και τις δραστηριότητες μάθησης από ομοτίμους καθώς και συμβουλευτική και καθοδήγηση.

Η δομή της Χαρτογράφησης έχει ως εξής: Αρχικά γίνεται αναφορά στις ιστορικές καταβολές και την εξέλιξη των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Κατόπιν διερευνάται η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση στα τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης. Το τέταρτο μέρος αφορά στην χαρτογράφηση των προγραμμάτων σπουδών και μαθημάτων που σχετίζονται με την ΕΕ, που αποτελεί μία μελέτη, η έκταση της οποίας δεν έχει προηγούμενο και αναφέρεται σε είκοσι τρία τμήματα εννέα Ελληνικών πανεπιστημίων. Ακολουθεί η ποιοτική έρευνα που ανιχνεύει τη στάση του ακαδημαϊκού και διδακτικού προσωπικού των τμημάτων για την ΕΕ και την ένταξη σχετικών μαθημάτων στα προγράμματα σπουδών των μελλοντικών εκπαιδευτικών. Κατόπιν αναφέρονται τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας σε 1.000 φοιτητές/φοιτήτριες των τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης, επίσης ένα πολύ σημαντικό δείγμα για τα ελληνικά δεδομένα. Τέλος, τα δύο τελευταία κεφάλαια αναφέρονται στα συμπεράσματα και στις προτάσεις πολιτικής.

2. Ιστορικές καταβολές και εξέλιξη των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Η ανάπτυξη παιδαγωγικών τμημάτων προσχολικής και δημοτικής εκπαίδευσης στα ελληνικά πανεπιστήμια πραγματοποιήθηκε μόλις τη δεκαετία του 1980, με κατάργηση των διετών Παιδαγωγικών Ακαδημιών που ανήκαν στην ανώτερη και όχι στην ανώτατη εκπαίδευση, μια τάση που ακολουθήθηκε σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες (Αντωνίου, 2002, Cowen, 2002, Zgaga, 2013, Sarakinioti & Tsatsaroni 2015). Η ίδρυση αυτών των τμημάτων ήταν άμεσο αποτέλεσμα της ανάπτυξης της εκπαίδευσης ως αντικειμένου μελέτης και της αυξανόμενης ανάγκης για υψηλά εκπαιδευμένους εκπαιδευτικούς στη χώρα (Μπουζάκης, Τζήκας, Αθανασόπουλος, 1998). Η αναβάθμιση αυτή εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της εποχής εκείνης για αναβάθμιση των πανεπιστημιακών σπουδών στην Ελλάδα, στο πλαίσιο της συμμετοχής της στην ΕΕ (Asderaki, 2021, Ansell, 2010: 250–1). Ο στόχος αυτής της αναβάθμισης ήταν διττός, καθώς περιλάμβανε τη θεσμική αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και τη βελτίωση της ποιότητας και του περιεχομένου της, μέσω της διεύρυνσης της ακαδημαϊκή βάσης της (Neave, 1992 όπως αναφέρεται στο άρθρο των Sarakinioti & Tsatsaroni, 2015).

Στο πρώτο μέρος της μελέτης, θα εξετάσουμε την ιστορία και την ανάπτυξη των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, αναδεικνύοντας το ρόλο τους στη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη χώρα. Τα πανεπιστημιακά Παιδαγωγικά Τμήματα που αντικατέστησαν τις διετείς Παιδαγωγικές Ακαδημίες, ξεκίνησαν τη λειτουργία τους από τα μέσα της δεκαετίας του 1980¹ σε εννιά πανεπιστήμια, ειδικότερα, στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, στο Πανεπιστήμιο Πατρών, στο

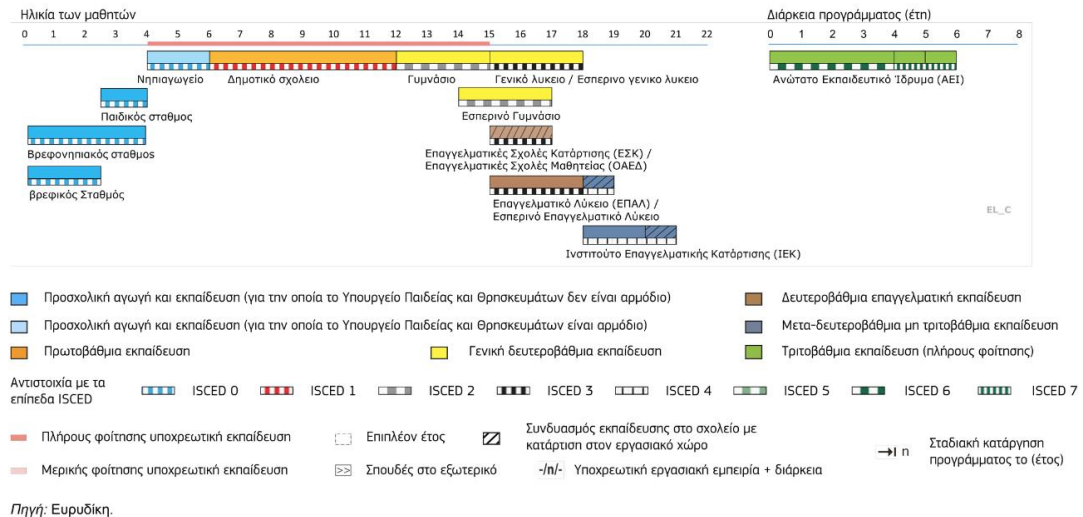
¹ Ν. 1268/1982 ΦΕΚ Α'87/16.7.1982. Ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας των πανεπιστημιακών παιδαγωγικών τμημάτων ορίστηκε από το Προεδρικό Διάταγμα 320/83-ΦΕΚ Α', 116/07-09-1983.

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Αλεξανδρούπολη 1986-87), στο Πανεπιστήμιο Κρήτης (Ρέθυμνο), στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Ρόδος) στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (Φλώρινα) και στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (Βόλος). Τα τμήματα αυτά, τετραετούς φοίτησης, ήταν υπεύθυνα για την παροχή εκπαίδευσης στους μελλοντικούς δασκάλους, που ανήκουν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.² Αντίστοιχα, καταργούνται οι διετείς Σχολές Νηπιαγωγών και δημιουργούνται Παιδαγωγικά Τμήματα Νηπιαγωγών τετραετούς φοίτησης, (κάποια από τα οποία μετονομάζονται αργότερα σε Τμήματα Επιστημών Προσχολικής Εκπαίδευσης). Για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το μοναδικό προσόν για να εργαστεί κάποιος ως εκπαιδευτικός παρέμεινε το πανεπιστημιακό πτυχίο της αντίστοιχης ειδικότητας. Παράλληλα, σε κάποια πανεπιστημιακά τμήματα, που το πτυχίο τους έδινε πρόσβαση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, γενική και επαγγελματική, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν μαθήματα παιδαγωγικής, που προσφέρονται από Τομείς και Τμήματα στο ίδιο πανεπιστήμιο (όπως για παράδειγμα τα τμήματα Φιλοσοφίας, Ιστορικό Αρχαιολογικό, Ψυχολογίας του ΕΚΠΑ μπορούσαν να πάρουν μαθήματα από τον Τομέα Παιδαγωγικής του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής Ψυχολογίας, κ.λπ.). Οι απόφοιτοι ανώτερης ή ανώτατης εκπαίδευσης για να εργαστούν στην Τεχνική και Επαγγελματική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση θα έπρεπε να παρακολουθήσουν υποχρεωτικά μαθήματα Παιδαγωγικής ή και Διδακτικής. Τέτοια προγράμματα παρείχε ή Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης, η οποία από το 2002 αναβαθμίστηκε σε Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης για να λάβουν το Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας.

² Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα αποτελείται από το διετές Νηπιαγωγείο, η φοίτηση στο οποίο είναι πλέον υποχρεωτική (4-6 ετών) και το εξατάξιο Δημοτικό Σχολείο (6 - 12 ετών).

Διάγραμμα 1. Το Εκπαιδευτικό Σύστημα στην Ελλάδα

Ελλάδα – 2022/2023

Ο Φλουρής (2010: 238) πραγματοποιεί μια περιοδολόγηση της εξέλιξης των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης, στην οποία υποστηρίζει ότι υφίσταται μια πρώτη μεταβατική περίοδος μεταξύ 1983 και 1989, κατά την οποία η ιστορική μνήμη και οι συντηρητικές πιέσεις που ασκούνταν από το προϋπάρχον θεσμικό πλαίσιο των Παιδαγωγικών Ακαδημιών ήταν πολύ ισχυρές. Εν συνεχεία, εντοπίζει μια δεύτερη περίοδο προσαρμογής μεταξύ 1990-1995, όπου τα τμήματα άρχιζαν να βρίσκουν τον ρυθμό τους και να διαμορφώνουν τον χαρακτήρα τους ως θεσμοί ανώτατης εκπαίδευσης. Καταλήγει σε μια τρίτη περίοδο εκμοντερνισμού μετά το 1996, κατά την οποία, τα τμήματα εμπλουτίζουν τις προσφερόμενες σπουδές τους, σύμφωνα και με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, και αναπτύσσουν διάφορες εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες, όπως προγράμματα κατάρτισης εκπαιδευτικών, μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές και ερευνητικά προγράμματα.

Η ιστορία και η ανάπτυξη των παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών τμημάτων στην Ελλάδα έχει εξελιχθεί μέσα από μια μακρά και δυναμική διαδικασία, αντανάκλωντας τις μεταβαλλόμενες ανάγκες και τις εκάστοτε προτεραιότητες του συστήματος εκπαίδευσης στη χώρα αλλά και τις εξελίξεις σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Τα έτη μετά την μεταπολίτευση οι μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της Ανώτατης είχαν ως πρωταρχικό στόχο την εμπέδωση της δημοκρατίας και την επανεκκίνηση της ευρωπαϊκής πορείας της χώρας (Ασδεράκη

2022: 493). Ωστόσο, ειδικά μετά την ίδρυση της εσωτερικής αγοράς και την εισαγωγή του αντίστοιχου άρθρου για την εκπαίδευση στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, αλλά και την κατάρρευση του διπολικού κόσμου, το ελληνικό σύστημα έπρεπε να εκσυγχρονιστεί για ανταπεξέλθει στα νέα ευρωπαϊκά και διεθνή δεδομένα (Ασδεράκη 2022: 494). Σημαντικές μεταρρυθμίσεις της περιόδου 1995-2010 περιλαμβάνουν την επέκταση της υποχρεωτικής περιόδου εκπαίδευσης στα δέκα χρόνια, την εισαγωγή του ολοήμερου σχολείου καθώς και την ενίσχυση της Ειδικής Αγωγής και της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, μετά την εγκατάσταση οικονομικών μεταναστών κυρίως από τις πρώην ανατολικές χώρες (ό.π.: 495).

Έτσι, μετά το 1990 δημιουργήθηκαν νέα τμήματα που αφορούν αμιγώς παιδαγωγικά ζητήματα, όπως το Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής (ιδρύθηκε το 1993 και άρχισε να λειτουργεί το 1998) και το τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών, που ιδρύθηκε το 2019 στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και άλλα που αφορούν τα ζητήματα της εκπαιδευτικής πολιτικής όπως, το τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, που ιδρύθηκε το 2003. Μετά τη μεγάλη αλλαγή στο χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης της χώρας το 2017 (Ν.4485/2017), που ενοποίησε τα πανεπιστήμια με τα Ανώτατα Τεχνολογικά Ιδρύματα, έχουμε νέα τμήματα που προκύπτουν από τις συγχωνεύσεις που ακολούθησαν, όπως το τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Κοινωνικής Εργασίας, του Πανεπιστημίου Πατρών το 2019.³

Τα τμήματα αυτά έχουν διαδραματίσει πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και προώθηση των αρχών της εκπαιδευτικής επιστήμης, στην παροχή κατάρτισης στους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς και στη διεξαγωγή έρευνας που έχει συμβάλει στις πολιτικές και τις πρακτικές εκπαίδευσης στην Ελλάδα (Karras, 2013). Άλλωστε, κύρια αποστολή τους είναι η αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και αρχικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή του βασικού κορμού της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα (Σταμέλος & Εμβαλωτής, 2001). Επιπροσθέτως, προωθούν τη διεπιστημονική έρευνα και τη συνεργασία μεταξύ

³ “Το Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας προέκυψε από τη μετονομασία του Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας και τη συνένεργεια του με το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδος, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.4610/2019, (άρθρο 36, §2, εδάφιο 2.α.). Δέχτηκε φοιτητές για πρώτη φορά κατά το ακαδημαϊκό έτος 2019-20.”
Βλ. <https://www.edu-sw.upatras.gr/>

ερευνητών, εκπαιδευτικών και των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής, συνεισφέροντας σημαντικά στην πρόοδο του τομέα της εκπαίδευσης.

Εντούτοις υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδαγωγικά τμήματα. Κάποιες από αυτές αφορούν την υποστελέχωσή τους με ακαδημαϊκό, εργαστηριακό και διοικητικό προσωπικό, καθώς και την έλλειψη υποδομών και χρηματοδότησης. Οι προκλήσεις αυτές ήταν εντονότερες κυρίως όσον αφορά στην υποστήριξη για την έρευνα και την ανάπτυξη της εκπαίδευσης των τμημάτων προσχολικής εκπαίδευσης (Birbili & Christodoulou, 2018). Επίσης, κατά τη δεκαετή περίοδο των προγραμμάτων λιτότητας, τα τμήματα αλλά και γενικότερα η Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα υπέφερε από τεράστια μείωση των δημόσιων επενδύσεων και πρόσληψης νέου προσωπικού (Asderaki, 2021). Το ίδιο ισχύει και για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς οι διορισμοί των εκπαιδευτικών “πάγωσαν”, τα ποσοστά ανεργίας ήταν πολύ υψηλά, ενώ οι προσλήψεις αφορούσαν κυρίως αναπληρωτές. Έως και σήμερα, η διδασκαλία για την ΕΕ στα σχολεία αποτελεί ένα αδύναμο σημείο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (Ασδεράκη, 2019).

3. Η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση στα πανεπιστημιακά τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Η χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για τα παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά τμήματα των πανεπιστημίων στην Ελλάδα έχει αποτελέσει σημαντική πηγή υποστήριξης, όπως και γενικότερα για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης στη χώρα. Η χρηματοδότηση έχει παρασχεθεί μέσω των ευρωπαϊκών ταμείων και προγραμμάτων της ΕΕ, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), ενώ η χρηματοδότηση για την κινητικότητα ακαδημαϊκών και φοιτητών προέρχεται από το πρόγραμμα Erasmus+ (European Commission, 2021).

Η αρχική αλλά και η συνεχής εκπαίδευση των εκπαιδευτικών (συν) χρηματοδοτήθηκε κυρίως από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης 2014-2020 και σήμερα μέσω του Εταιρικού Συμφώνου Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021-2027. Στα πλαίσια αυτά δημιουργήθηκαν δομές στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού για τη λειτουργία των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση (1994-1999, 2000-2006, 2007-2013, 2014- 2020 και σήμερα για τα τομεακά προγράμματα για το Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή και τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό).

Σύμφωνα με τις Σαρακινιώτη και Τσατσαρώνη η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση συνέβαλε στον εκσυγχρονισμό των προγραμμάτων σπουδών κατά την περίοδο 2000-2006 καθώς και στην εισαγωγή μαθημάτων για περιβαλλοντικά ζητήματα και το φύλο και ειδικά μαθημάτων ΤΠΕ στην πλειοψηφία των παιδαγωγικών τμημάτων (Sarakinioti & Tsatsaroni, 2015). Επίσης, δόθηκαν ευκαιρίες σε αυτά τα τμήματα να συμμετάσχουν σε πρωτοβουλίες διεθνούς συνεργασίας και ανταλλαγής προσωπικού, καλών πρακτικών και ιδεών, οι οποίες τους παρείχαν νέες προοπτικές και ιδέες για

τη διδασκαλία και την εκμάθηση (ό.π.). Τέλος, τα τμήματα αυτά ήταν οι κύριοι φορείς υλοποίησης εξειδικευμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης διορισμένων εκπαιδευτικών που αφορούσαν για παράδειγμα την ένταξη ευάλωτων ομάδων, όπως οι Ρομά ή την ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία.

Σημαντικό ρόλο για την προώθηση της διδασκαλίας και της έρευνας διαδραματίζει η χρηματοδότηση μέσω των προγραμμάτων Erasmus+ και Horizon. Το Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών συμμετέχει και ως εταίρος σε σύμπραξη του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου CIVIS. Επιπλέον, το ΕΚΤ έχει παράσχει χρηματοδότηση για την ίδρυση προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών.

Ο Συμεωνίδης και άλλοι μελετητές διαπίστωσαν ότι η χρηματοδότηση της ΕΕ ήταν μεγάλης σημασίας για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη (Συμεωνίδης 2022: 127), ωστόσο, θεωρούν ότι «η επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα είναι συμπτωματική και δεν καθοδηγείται από ένα συνεκτικό σχέδιο» (Καρράς & Οικονομίδης, 2015; (Συμεωνίδης 2022: 142) και ότι υπάρχει ένα χαλαρό κίνητρο για συμμετοχή σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, καθώς δεν συνδέονται άμεσα με την εξέλιξη της σταδιοδρομίας ή του μισθού (ibid: 143). Ωστόσο, αυτό έχει πλέον αλλάξει αφού οι πιστοποιημένες επιμορφώσεις αλλά και η συμμετοχή τους σε Ευρωπαϊκά προγράμματα συνδέονται με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και τη μοριοδότηση τους όταν διεκδικούν θέσεις στελεχών της εκπαίδευσης.⁴

Συνοψίζοντας, διαφαίνεται πως η χρηματοδότηση της ΕΕ για τα παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά τμήματα πανεπιστημίων στην Ελλάδα έχει αποτελέσει μια σημαντική πηγή υποστήριξης για την ανάπτυξη της τους. Η χρηματοδότηση έχει βοηθήσει στη βελτίωση της ποιότητας των προγραμμάτων των συγκεκριμένων τμημάτων, συνεισφέροντας σημαντικά και στη βελτίωση της εκπαίδευσης των μελλοντικών εκπαιδευτικών. Ωστόσο, η έλλειψη μακροπρόθεσμου σχεδιασμού και σταθερότητας ως προς τη χρηματοδότηση, η οποία σε πολλές περιπτώσεις προκαλεί δυσχέρειες σε αυτά τα τμήματα ως προς το να σχεδιάζουν και να υλοποιούν αποτελεσματικά προγράμματα και πρωτοβουλίες.

⁴ Άρθρο 72, Ν. 4823/2021, ΦΕΚ Α 136 - 03.08.2021.

4. Χαρτογράφηση των προγραμμάτων σπουδών και μαθημάτων που σχετίζονται με την ΕΕ

Ο σκοπός της χαρτογράφησης είναι η ανάδειξη των προκλήσεων και των εμποδίων που υπάρχουν στα ελληνικά ακαδημαϊκά τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης ως προς τη διδασκαλία για την ΕΕ. Για το λόγο αυτό πραγματοποιήθηκε η μελέτη των προγραμμάτων σπουδών είκοσι τριών (23) τμημάτων παιδαγωγικής επιστήμης από εννέα (9) ελληνικά πανεπιστήμια (Πίνακας 1). Οι φοιτητές αυτών των τμημάτων αποτέλεσαν την ομάδα-στόχο της ποσοτικής έρευνας, ενώ οι καθηγητές και οι διδάσκοντες αποτέλεσαν την ομάδα-στόχο των ημι-δομημένων συνεντεύξεων της ποιοτικής έρευνας. Τα δύο κύρια κριτήρια επιλογής των συγκεκριμένων τμημάτων ήταν: i) το παιδαγωγικό τους υπόβαθρο και ii) ότι παρέχουν παιδαγωγικές δεξιότητες και επάρκεια στους απόφοιτους, η οποία δίνει πρόσβαση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στόχος της χαρτογράφησης των εν λόγω πανεπιστημιακών τμημάτων είναι να αναδειχθούν, αρχικά κάποιες βασικές πληροφορίες σχετικά με αυτά, καθώς και να εντοπιστούν τα σχετικά με την ΕΕ μαθήματα, μέσω της μελέτης των προγραμμάτων σπουδών (syllabus), που είναι αναρτημένα στην ιστοσελίδα τους. Για την χαρτογράφηση των προγραμμάτων σπουδών των συγκεκριμένων τμημάτων, πραγματοποιήθηκε ταξινόμηση ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους, όπως το πανεπιστήμιο προέλευσης με αλφαβητική σειρά στην ελληνική γλώσσα, το όνομα του τμήματος, η τοποθεσία, τα μαθήματα που σχετίζονται με ζητήματα της ΕΕ (άμεσα ή έμμεσα), καθώς και τον υπερσύνδεσμο του τμήματος.

Πίνακας 1: Χαρτογράφηση των προγραμμάτων σπουδών

Πανεπιστήμιο	Τμήμα	Βάση	Μαθήματα που σχετίζονται με την ΕΕ (άμεσα ή έμμεσα)	Υπερσύνδεσμος
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης	Θεσσαλονίκη	-	https://www.nured.auth.gr/dp7nured/?q=el
	Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής		-	https://www.edlit.auth.gr/
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης		1. Εκπαίδευση Ενηλίκων: Η διαμόρφωση του πεδίου στην Ελλάδα, την Ευρωπαϊκή Ένωση και Διεθνώς (επιλογής)	https://www.eled.auth.gr/
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία	Αλεξανδρούπολη	1. Πρόσφατη και σύγχρονη ιστορία της Ευρωπαϊκής Κοινωνίας (επιλογής)	http://www.psed.duth.gr/
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	Αλεξανδρούπολη	-	https://eled.duth.gr/
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Αθήνα	1. Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Εκπαίδευση (επιλογής)	https://www.eds.uoa.gr/
	Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	Αθήνα	-	https://www.enl.uoa.gr/
	Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	Αθήνα	-	https://www.frl.uoa.gr/
	Τμήμα Φιλοσοφίας	Αθήνα	1. Νεώτερη Ευρωπαϊκή Φιλοσοφία: Ι Ορθολογισμός και	http://www.philosophy.uoa.gr/

			Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός (υποχρεωτικό) 2. Νεώτερη Ευρωπαϊκή Φιλοσοφία: II Εμπειρισμός (υποχρεωτικό) 3. Νεώτερη Ευρωπαϊκή Φιλοσοφία: III Κάντ (υποχρεωτικό) 4. Νεώτερη Ευρωπαϊκή Φιλοσοφία IV: Γερμανικός Ιδεαλισμός (επιλογής)	
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	Αθήνα	-	http://www.primedu.uoa.gr/
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού	Ρόδος	1. Εκπαιδευτική Πολιτική (υποχρεωτικό)	http://www.pse.aegean.gr/
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	Ρόδος	1. Ευρωπαϊκή Ιστορία 20 ^{ου} αιώνα (επιλογής) 2. Διεθνής και Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική (επιλογής)	https://www.pre.aegean.gr/?lang=el
Πανεπιστήμιο Κρήτης	Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης	Ρέθυμνο	-	https://ptpe.edc.uoc.gr/
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	Ρέθυμνο	1. Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία (υποχρεωτικό) 2. Σύγχρονη Ιστορία: Ελληνική και Ευρωπαϊκή (επιλογής) 3. Σύγχρονη ελληνική και ευρωπαϊκή ιστορία (υποχρεωτικό)	http://ptde.edc.uoc.gr/
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών	Ιωάννινα	-	https://ecedu.uoi.gr/
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	Ιωάννινα	-	https://ptde.uoi.gr/

Πανεπιστήμιο Πατρών	Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας	Πάτρα	1. Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική (υποχρεωτικό), 2. Ευρωπαϊκή και Ελληνική Κοινωνική Πολιτική (επιλογής)	https://www.edu-sw.upatras.gr/
	Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία	Πάτρα	1. Θεσμοί προσχολικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη (επιλογής) 2. Θέματα Ευρωπαϊκής Ιστορίας (επιλογής)	http://www.ecedu.upatras.gr/
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής	Βόλος	-	https://www.sed.uth.gr/index.php/gr/
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	Βόλος	-	https://pre.uth.gr/
	Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης	Βόλος	-	http://www.ece.uth.gr/main/el
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών	Φλώρινα	-	https://nured.uowm.gr/
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	Φλώρινα	1. Παιδαγωγική (υποχρεωτικό) 2. Ολοήμερο σχολείο: Θεωρία και πράξη (επιλογής)	https://eled.uowm.gr/

Όπως γίνεται εμφανές από τον παραπάνω πίνακα, παρόλο που στα αναλυτικά προγράμματα και στους διαθέσιμους οδηγούς μελέτης των επιλεγμένων πανεπιστημιακών τμημάτων υπάρχουν αναφορές στο πρόγραμμα Erasmus+ και σε άλλα σχετικά ευρωπαϊκά προγράμματα, δεν υπάρχουν στοχευμένα υποχρεωτικά μαθήματα που να αφορούν την ΕΕ και τη λειτουργία της, με την εξαίρεση της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής, που εμφανίζεται ως υποχρεωτικό ή μάθημα επιλογής σε τρία από τα είκοσι τρία (23) τμήματα. Γενικά, υπάρχουν λίγα μαθήματα ή αναφορές στην Ευρωπαϊκή Ένωση στα σχετιζόμενα μαθήματα, που εντοπίστηκαν

κατά την χαρτογράφηση. Επιπροσθέτως, αξίζει να σημειωθεί ότι τα περισσότερα από τα άμεσα ή έμμεσα σχετικά μαθήματα είναι επιλεγόμενα και όχι υποχρεωτικά, κάτι που σημαίνει ότι δεν παρακολουθούνται από το σύνολο των φοιτητών/τριών των τμημάτων αυτών. Σε αρκετά τμήματα υπάρχουν μαθήματα που επικεντρώνονται σε γενικότερα θέματα, όπως για παράδειγμα η δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, αλλά δεν αναφέρονται στη διαμόρφωση των βασικών στρατηγικών για τη δια βίου μάθηση, που λαμβάνει χώρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο ή στον ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό χώρο. Αντίστοιχα, υπάρχει έλλειψη ακαδημαϊκού και ερευνητικού προσωπικού με σχετικό γνωστικό αντικείμενο.

Είναι σαφές ότι είναι σημαντικό οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, ώστε να μπορούν στο μέλλον να διδάσκουν στους μαθητές τους τα βασικά για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Άλλωστε, ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ, περισσότερο από το 50% των εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση συμπεριλαμβάνουν στη διδασκαλία θέματα που σχετίζονται με την ΕΕ (European Commission, 2020). Προκειμένου να ενισχυθεί μια τέτοια στρατηγική στην Ελλάδα είναι απαραίτητη η καλλιέργεια σχετικών γνώσεων και δεξιοτήτων μέσα από τη φοίτηση στα ακαδημαϊκά τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης, κάτι που αναδεικνύεται από τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας.

5. Ποιοτική έρευνα με το ακαδημαϊκό και διδακτικό προσωπικό

A) Η Μεθοδολογία της Ποιοτικής Έρευνας

Ο βασικός σκοπός της ποιοτικής έρευνας ήταν ο εντοπισμός των γνώσεων, των αντιλήψεων και των εκπαιδευτικών εργαλείων που χρησιμοποιεί το ακαδημαϊκό προσωπικό των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, τα οποία σχετίζονται με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την ποιοτική έρευνα χρησιμοποιήθηκαν ημι-δομημένες συνεντεύξεις με είκοσι (20) μέλη του ακαδημαϊκού και διδακτικού προσωπικού. Το ακαδημαϊκό προσωπικό αποτελείται από Καθηγητές των τριών βαθμίδων (Επίκουροι, Αναπληρωτές και Καθηγητές) ενώ το διδακτικό προσωπικό αποτελείται από τα μέλη του Ειδικού και Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού και διδάσκοντες με διάφορα είδη συμβάσεων.

Για την υλοποίηση της έρευνας εφαρμόστηκε συνεχής σύγκριση, η οποία περιλαμβάνει δύο βασικές κατευθύνσεις (Glaser & Strauss 1967):

- i. συνεχής σύγκριση προσεγγίσεων, διαδικασιών και ιδεών μεταξύ τους, ώστε να ταξινομηθούν σταδιακά σε ξεχωριστές κατηγορίες.
- ii. σύγκριση περιστατικών, γεγονότων, προσεγγίσεων και ιδεών με τις διαφορετικές διαστάσεις των κατηγοριών, προκειμένου να δημιουργηθούν ευρύτερες κατηγορίες.

Η πρώτη διαδικασία στοχεύει σε μια γενική κατηγοριοποίηση των ποιοτικών δεδομένων, ενώ η δεύτερη στην ακριβή αναγνώριση των διαφορετικών διαστάσεων.

Η κωδικοποίηση των ποιοτικών δεδομένων σε αυτή τη μελέτη ακολούθησε την καθιερωμένη διαδρομή κωδικοποίησης σε τρεις φάσεις.

α) Ανοικτή Κωδικοποίηση (open coding)

Αυτή η διαδικασία περιλαμβάνει τη λεπτομερή, και συνήθως γραμμή-προς-γραμμή, αποδοχή ιδιοτήτων και σημασιών στα ποιοτικά δεδομένα προκειμένου να ταξινομηθούν σταδιακά. Κάθε κωδικός αποτελεί στην πραγματικότητα ένα "εργαλείο ανάλυσης" για το τμήμα των ποιοτικών δεδομένων σε θεματικές περιοχές που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένες κατηγορίες.

β) Κωδικοποίηση κατ' άξονα (axial coding)

Η κωδικοποίηση κατ' άξονα αναφέρεται κυρίως στον συσχετισμό των κατηγοριών με τις υποκατηγορίες τους. Οι υποκατηγορίες είναι στην πραγματικότητα οι συγκεκριμένες διαστάσεις των γενικών κατηγοριών, η αναγνώριση των οποίων είναι απαραίτητη για τη σταδιακή κατασκευή και δομή της θεωρίας.

γ) Επιλεκτική Κωδικοποίηση (Selective coding)

Στην επιλεκτική κωδικοποίηση, τα δεδομένα μετατρέπονται σταδιακά σε θεωρητικές προτάσεις μέσω της αναγνώρισης της κεντρικής κατηγορίας. Η κεντρική κατηγορία είναι μια θεωρητική κατασκευή που συνεισφέρει στην ερμηνεία του γνωστικού παζλ της έρευνας απαντώντας στα ερωτήματα της έρευνας σε ικανοποιητικό επίπεδο.

Η ποιοτική έρευνα επιλέχθηκε διότι διαθέτει μια φυσική ροή στις μεθόδους που χρησιμοποιούνται (Lincoln & Guba, 1985). Επιπροσθέτως, μέσω αυτής μπορεί να πραγματοποιηθεί μια ενδοσκοπήση στην προσωπικότητα των υποκειμένων, προκειμένου να κατανοήσουμε όχι μόνο τις πεποιθήσεις τους αλλά και τις αιτίες και επιρροές που καθορίζουν τα ατομικά χαρακτηριστικά τους.

Σε αυτό το πλαίσιο, επιλέχθηκε να πραγματοποιηθούν ημι-δομημένες συνεντεύξεις με ακαδημαϊκό προσωπικό παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών τμημάτων καθώς αποτελεί μια ευρέως χρησιμοποιούμενη ποιοτική ερευνητική μέθοδο συλλογής και παραγωγής δεδομένων που εμφανίζει ομοιότητες με τις κλειστού τύπου πλήρως δομημένες συνεντεύξεις λόγω της συμπερίληψης σε αυτή προκαθορισμένων ερωτήσεων (Mason, 2017, Tzagkarakis & Kritas, 2022). Ωστόσο, η κύρια διαφορά μεταξύ ημιδομημένων συνεντεύξεων και δομημένων συνεντεύξεων είναι η ευελιξία που έχουν ως προς τη διάταξη των ερωτήσεων και τη μορφή-περιεχόμενό τους, καθώς ο ερευνητής μπορεί να τις τροποποιήσει όταν το κρίνει απαραίτητο προκειμένου να επιτευχθεί η συλλογή των καλύτερων δυνατών ποιοτικών δεδομένων (Robson, 2002).

Β) Αποτελέσματα -Συζήτηση

Πραγματοποιήθηκαν 20 ημιδομημένες συνεντεύξεις (βλέπε σχέδιο συνέντευξης στο Παράρτημα Ι) με διδάσκοντες σε πανεπιστημιακά τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, 4 από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 3 από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 5 από το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, 5 από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και 3 από το Πανεπιστήμιο Κρήτης. Δε κατέστη δυνατόν να συλλέξουμε απαντήσεις από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο και το Πανεπιστήμιο Πατρών. Το δείγμα ήταν ισοκατανομημένο ως προς το φύλο. Οι 10 από τους συνεντευξιζόμενους ήταν άνδρες και οι 10 γυναίκες, 8 βρίσκονταν στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή, 4 ήταν αναπληρωτές καθηγητές, 3 καθηγητές και 2 Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.ΔΙ.Π). Η πλειοψηφία των συνεντευξιζόμενων (12) εντάσσεται στην ηλικιακή κατηγορία 51-60, 4 εντάσσονται στην ηλικιακή κατηγορία 41-50, 2 ήταν μεταξύ 31-40 και 2 άνω των 60 ετών.

Το σχέδιο συνέντευξης περιλάμβανε οκτώ ερωτήματα σχετικά με τις γνώσεις, τις απόψεις και τις μεθόδους διδασκαλίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση (βλ. Παράρτημα 1). Το πρώτο ερώτημα δίνει έμφαση στη γνώση των ερωτηθέντων για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι περισσότεροι (16/20) φαίνεται να γνωρίζουν γενικές πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως ότι είναι ένας υπερεθνικός οργανισμός, όπως αναφέρουν, που προωθεί την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών και των λαών τους, τη δημοκρατία, τη διαφάνεια, το εμπόριο και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Εστιάζουν κυρίως στον ρόλο της ΕΕ στην οικονομία και στο εμπόριο. Υπάρχουν 5 συνεντευξιζόμενοι, οι οποίοι αναφέρουν περισσότερες λεπτομέρειες ως προς τη λειτουργία της ΕΕ και των θεσμικών της οργάνων. Αυτοί οι συνεντευξιζόμενοι τονίζουν τη σημασία των αξιών που πρεσβεύει η ΕΕ και εστιάζουν στη σημασία της ενίσχυσης των επιμέρους κρατών μελών μέσω της συνεργασίας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, παρατηρήθηκε ότι ορισμένοι ερωτηθέντες (5) δεν είχαν επαρκείς γνώσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση και ανέφεραν ότι έχουν γενικές γνώσεις, αλλά δεν ήταν σε θέση να προσδιορίσουν συγκεκριμένες πληροφορίες. Δεν

εντοπίστηκαν διαφορές ανά φύλο, γεωγραφική κατανομή, βαθμίδα ή ηλικία. Χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα αποσπάσματα:

«Η ΕΕ είναι ένας υπερεθνικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό την προώθηση της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών και των κρατών της Ευρώπης. Βασίζεται σε κοινά αποδεκτές αρχές (δικαιοσύνη, ελευθερία, ισότητα) και λειτουργεί ως μηχανισμός οικονομικής και ευρύτερης κοινωνικής προόδου για τα μέλη του» (2^η συνέντευξη).

«Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η κοινή αγορά για το εμπόριο, που βασίζεται στις αρχές της ασφάλειας, της ισότητας, της δικαιοσύνης, της δημοκρατίας, της διαφάνειας, της ελευθερίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Βασίζεται σε μια σειρά συμφωνιών που έχουν υπογραφεί μεταξύ των κρατών μελών οι οποίες, μεταξύ άλλων, αφορούν την κινητικότητα των πολιτών. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η Συνθήκη της Λισαβόνας του 2007, η οποία έδωσε μεγαλύτερες εξουσίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, διαχώρισε τις αρμοδιότητες της ΕΕ από εκείνες των κρατών μελών και αυτές που είναι κοινές και αποσκοπεί στην προώθηση της δημοκρατίας αλλά και στην αντιμετώπιση παγκόσμιων προβλημάτων, όπως π.χ. η κλιματική αλλαγή, μέσω συναίνεσης» (3^η συνέντευξη).

«Γνωρίζω ότι η ΕΕ επιδιώκει, μέσω της συνεργασίας και των δημοκρατικών αποφάσεων, την ειρήνη, την ασφάλεια, την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την κοινωνική ευημερία» (7^η συνέντευξη).

Στο επόμενο ερώτημα, ζητήθηκε από τους συνεντευξιαζόμενους η γνώμη τους για τις εξελίξεις εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συγκεκριμένα για τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο. Αρκετοί ερωτηθέντες (14/20) φαίνεται να έχουν θετική άποψη για τις γενικές εξελίξεις στην ΕΕ, σημειώνοντας την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, της τεχνολογικής προόδου, της κοινωνικής συνοχής και της ασφάλειας εργασίας, ως συνέπειες της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Συγκεκριμένα για τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο τονίζονται από τους συγκεκριμένους ως θετικά στοιχεία, η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όλων των βαθμίδων, η σύνδεση της εκπαίδευσης με τους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους, η ανταλλαγή φοιτητών, η εξωστρέφεια, η ανάπτυξη δεξιοτήτων και γνώσεων, η

διεθνοποίηση της εκπαίδευσης, η ανταλλαγή καλών πρακτικών, η άμβλυνση των ανισοτήτων στην εκπαίδευση, καθώς και η προώθηση της διαπολιτισμικής διάστασης της εκπαίδευσης.

«Οι τρέχουσες τάσεις στην ΕΕ είναι θετικές. Παρά τα τυχόν προβλήματα στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών και της δυναμικής των εθνικών κρατών εντός της ΕΕ, η ΕΕ φαίνεται να είναι μια ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία υπηρεσιών που προάγει τη γνώση και την τεχνολογία. Και τα τελευταία πέντε χρόνια επιδιώκει ολοένα και περισσότερο τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, την ασφάλεια της εργασίας και την κοινωνική συνοχή» (2^η συνέντευξη).

Στο επίπεδο της εκπαιδευτικής πολιτικής, η πλειοψηφία (14/20) έχει θετική άποψη αναφορικά με τη συμβολή της ΕΕ μέσω προγραμμάτων, όπως το Erasmus+, το Horizon και τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια, όπως το Cívís, καθώς πιστεύουν ότι οι συμμετέχοντες/χουσες σε αυτά μπορούν να αποκτήσουν κριτική γνώση, εμπειρία και δεξιότητες, που είναι ουσιαστικές για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

«Οι εξελίξεις ήταν ιδιαίτερα σημαντικές τα τελευταία χρόνια, καθώς στον τομέα της εκπαίδευσης η ανταλλαγή φοιτητών μέσω του προγράμματος Erasmus έδωσε τη δυνατότητα σε σημαντικό αριθμό φοιτητών από την Ελλάδα να αποκτήσουν την εμπειρία σπουδών σε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να επωφεληθούν με όρους γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά και μέσω της εισαγωγής σε μια νέα κουλτούρα. Η ιδιαίτερη έμφαση που δίνεται στην αύξηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών δεξιοτήτων, τόσο των παιδιών, των εφήβων όσο και των ενηλίκων, έχει μεγάλη αξία για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, την εξωστρέφεια και την ανταγωνιστικότητα» (4^η συνέντευξη).

«Αυτό που ξέρω σε σχέση με την εκπαίδευση είναι ότι έχει γίνει μεγάλη ανάπτυξη. Το πρόγραμμα Cívís, το οποίο περιλαμβάνει 11 διαφορετικές χώρες και πανεπιστήμια που συνεργάζονται εξαιρετικά... άλλα ερευνητικά προγράμματα είναι ανοιχτά, όπως το Horizon και αναπτύσσουν την έρευνα και όχι μόνο την εκπαίδευση των φοιτητών» (13^η συνέντευξη).

Από την άλλη πλευρά, ορισμένοι ερωτηθέντες (6/20), όλοι από περιφερειακά πανεπιστήμια (Δυτικής Μακεδονίας και Κρήτης), θεωρούν ότι οι θετικές εξελίξεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι αργές, καθώς και ότι οι πόροι που δαπανώνται δεν επαρκούν και θα πρέπει να αυξηθούν, ιδίως στον τομέα της εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα αναφέρουν ότι η τεχνοκρατική δομή της ΕΕ δε δίνει τις απαραίτητες λύσεις στα προβλήματα των πολιτών και του εκπαιδευτικού τομέα. Τομείς κριτικής στον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο γι' αυτούς τους/τις συνεντευξιζόμενους/νες είναι, η ομογενοποίηση της εκπαίδευσης, η ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης, η πολιτική πινακίων κατάταξης, ο ανταγωνισμός και η μονομερής σύνδεση της εκπαίδευσης με την οικονομία, η διαρκής έμφαση στην κατάρτιση που κατά κύριο λόγο απολήγει σε ευέλικτες μορφές απασχόλησης και η υποβάθμιση του ανθρωπιστικού ρόλου της εκπαίδευσης. Τα παρακάτω αποσπάσματα είναι ενδεικτικά:

«Τα πράγματα κινούνται εξαιρετικά αργά. Στον τομέα της εκπαίδευσης επενδύονται περιορισμένα κεφάλαια σε σύγκριση με άλλους, λιγότερο σημαντικούς τομείς» (8^η συνέντευξη).

«Οι οδηγίες και οι πολιτικές της ΕΕ γίνονται όλο και πιο τεχνοκρατικές. Επίσης ένα άλλο στοιχείο είναι ότι υπάρχουν ποσοτικοί δείκτες που είναι απαραίτητοι, αλλά υπάρχει περιορισμένη εστίαση στις ιδιαιτερότητες κάθε κράτους» (10^η συνέντευξη).

«Ειδικότερα στο χώρο της εκπαίδευσης δεν συμφωνώ με την κατεύθυνση που έχει υιοθετήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσα από βασικά κείμενα (Λευκή και Πράσινη Βίβλος) και Συνθήκες (π.χ. Μάαστριχτ, Διακήρυξη της Μπολόνια), για τη σύνδεση της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της οικονομίας, την έμφαση στη διαρκή κατάρτιση για την ανταπόκριση σε ευέλικτες μορφές εργασίες...αλλά και ευρύτερα την υποβάθμιση του ανθρωπιστικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης» (5^η συνέντευξη).

«Οι εξελίξεις δεν είναι θετικές. Το μοντέλο εξελίσσεται σε νεοφιλελεύθερο και αλλοιώνει τον χαρακτήρα του ιστορικού Πανεπιστημίου στο οποίο τουλάχιστον η δική μου γενιά σπούδασε. Ανταγωνισμός για τη χρηματοδότηση (για ποιο λόγο;) αντί για ευρύτερες συνεργασίες, προβληματικοί δείκτες και μετρήσεις για ποικίλες

κατατάξεις, διογκούμενη γραφειοκρατία, υποχρηματοδότηση κ.λπ.» (6η συνέντευξη).

Το επόμενο ερώτημα της συνέντευξης επικεντρώθηκε στα ακαδημαϊκά τμήματα των συνεντευξιζόμενων και συγκεκριμένα στο επίπεδο στο οποίο οι ίδιοι αξιολογούν ότι προσφέρονται στους φοιτητές οι απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την ΕΕ. Όλοι και όλες από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (4) και από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου (3) δήλωσαν ότι οι φοιτητές λαμβάνουν τις απαραίτητες γνώσεις τόσο από τα σχετικά διδασκόμενα μαθήματα όσο και από τα προγράμματα στα οποία συμμετέχουν, όπως το Erasmus+. Ένας συνεντευξιζόμενος από το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, δύο από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και δύο από το Πανεπιστήμιο Κρήτης δήλωσαν ότι οι φοιτητές τους λαμβάνουν γνώσεις αναφορικά με την ΕΕ αλλά κυρίως σε μαθήματα επιλογής ή περιφερειακά ή μέσω προγραμμάτων αλλά τόνισαν ότι είναι απαραίτητη η περαιτέρω ενίσχυσή τους.

«Γενικά, πιστεύω ότι στους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς παρέχονται επαρκείς γνώσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση, εστιάζοντας σε θέματα που σχετίζονται με την ιστορία της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική, τα ευρωπαϊκά προγράμματα έρευνας και κινητικότητας» (11^η συνέντευξη).

«Οι φοιτητές μας, ως μελλοντικοί δάσκαλοι, είναι εξοικειωμένοι σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό με τη δομή και τον ρόλο της Ε.Ε. Για το λόγο αυτό δείχνουν ενδιαφέρον για τις σχετικές ευκαιρίες που τους προσφέρονται ιδιαίτερα όσον αφορά την απόκτηση επαγγελματικής φοιτητικής και διδακτικής εμπειρίας» (2^η συνέντευξη).

«Δεν γνωρίζω συγκεκριμένα μαθήματα ή προγράμματα που εστιάζουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά πιστεύω ότι σε κάποια μαθήματα που σχετίζονται με την Εκπαιδευτική Πολιτική, τα Προγράμματα Σπουδών, τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση κ.λπ. υπάρχουν κάποιες ευκαιρίες για τους φοιτητές να μάθουν για την Ευρωπαϊκή Ένωση» (16^η συνέντευξη).

Ωστόσο, επιβεβαιώνοντας τα ευρήματα της ποσοτικής έρευνας, οι περισσότεροι ερωτηθέντες (12/20) αναφέρουν ότι τα τμήματά τους δεν παρέχουν σε ικανοποιητικό βαθμό στους φοιτητές τις απαραίτητες γνώσεις για την ΕΕ.

«[το τμήμα] δεν παρέχει γνώσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση» (9^η συνέντευξη).

«Δεν νομίζω ότι προσφέρουμε μάθημα ή πληροφορίες ή καν ένα σεμινάριο. Προσφέρουμε περιορισμένες ευκαιρίες χρήσης του προγράμματος Erasmus+ με πολύ χαμηλή χρηματοδότηση που καλύπτει μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό του κόστους» (19^η συνέντευξη).

«Υπάρχει έλλειψη ευκαιριών κατάρτισης των φοιτητών για την Ευρωπαϊκή Ένωση» (8^η συνέντευξη).

«Τώρα δεν υπάρχει τίποτα! Νομίζω ότι θα τους βοηθήσει [να προστεθούν ενότητες για την ΕΕ] να κατανοήσουν και ενδεχομένως να γίνουν πιο ενεργοί κ.λπ. Θα τους βοηθήσει να γίνουν, ίσως, καλύτεροι πολίτες του κόσμου» (15^η συνέντευξη).

Το επόμενο ζήτημα που εξετάστηκε μέσω των ερωτημάτων 11 και 12 (βλέπε Παράρτημα 1), αφορούσε τις μεθόδους διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται για την εξοικείωση των μαθητών με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη χρήση των ΤΠΕ. Αν και οι περισσότεροι ερωτηθέντες (14/20) δηλώνουν ότι χρησιμοποιούνται εναλλακτικές ή σύγχρονες μέθοδοι, όπως η βιωματική μάθηση, αλλά και οι ΤΠΕ, κανένας δεν αναφέρει κάποια ιδιαίτερα εστιασμένη μέθοδο διδασκαλίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως - για παράδειγμα - μια προσομοίωση. Κατά συνέπεια, εντοπίζεται ένα σημαντικό έλλειμμα τόσο όσον αφορά στην εκπαίδευση νέων μεθόδων διδασκαλίας όσο και για τη χρήση των ΤΠΕ ειδικά για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ειδικά για τις ΤΠΕ αναφέρουν ως αιτίες τις περιορισμένες δεξιότητες του προσωπικού και τον ξεπερασμένο εξοπλισμό. Χαρακτηριστικό είναι το παρακάτω παράδειγμα:

«Υπάρχουν αρκετά εργαλεία και σύγχρονες μέθοδοι διδασκαλίας που συνήθως δεν χρησιμοποιούνται στο ελληνικό πανεπιστήμιο. Έχουν δημιουργηθεί πλατφόρμες, για παράδειγμα, πλατφόρμες εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, MOOC και εργαλεία,

όπως αυτά που συμβάλλουν στη δημιουργία «πλαισίων», μάθησης μέσω παιχνιδιών, τα οποία ενώ γνωρίζουμε και μπορούμε να τα κατανοήσουμε τα οφέλη ή ακόμα και να κάνουμε έρευνα για αυτά, δεν τα χρησιμοποιούμε. Και δεν τις εκμεταλλευόμαστε γιατί, αφενός, δεν έχουμε εκπαιδευτεί κατάλληλα για να το κάνουμε και, αφετέρου, επειδή, το σημαντικότερο, δεν έχουμε τον απαραίτητο τεχνολογικό εξοπλισμό στα πανεπιστήμιά μας για να υποστηρίξουμε τα μαθήματά μας καινοτόμους τρόπους» (14^η συνέντευξη).

Με εξαίρεση ένα συνεντευξιαζόμενο που θεωρεί ότι τα ευρωπαϊκά προγράμματα σε επίπεδο έρευνας και εκπαίδευσης είναι αδιάφορα, όλοι οι υπόλοιποι αναφέρουν ότι είναι εξαιρετικά θετική η ύπαρξή τους (ερωτήματα 13 και 14, βλέπε Παράρτημα Ι) και ότι θα πρέπει να ενισχυθεί ακόμα περισσότερο, διότι ενισχύουν την έρευνα, την καινοτομία, τις γνώσεις και τις δεξιότητες τόσο του διδακτικού-ερευνητικού προσωπικού όσο και των φοιτητών/φοιτητριών. Επίσης, σχεδόν το ένα τρίτο (6/20) συμμετέχει ή έχει διατελέσει επιστημονικός/ή υπεύθυνος/η σε τέτοια προγράμματα. Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες επικεντρώνονται στην κρίσιμη σημασία της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης για την ανάπτυξη αυτών των προγραμμάτων και επισημαίνουν ότι είναι απαραίτητα διότι προάγουν τις διεθνείς συνεργασίες, τις ανταλλαγές απόψεων-ιδεών, την ποιότητα της διδασκαλίας, τη δια βίου μάθηση, τη σύνδεση ακαδημαϊκής και επαγγελματικής ζωής, τον μορφωτικό εμπλουτισμό, την έρευνα και τις ευκαιρίες.

«Τα υπάρχοντα εκπαιδευτικά προγράμματα και η εκπαιδευτική έρευνα θεωρούνται απαραίτητα για τους εξής λόγους: Ενισχύουν τη διεθνή συνεργασία, προωθούν την ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, αναπτύσσουν και βελτιώνουν την ποιότητα διδασκαλίας στις Σχολές/Τμήματα των Πανεπιστημίων, αποτελούν μέσο δια βίου μάθησης και εκπαίδευση του προσωπικού των Πανεπιστημίων και σύνδεση της ακαδημαϊκής ζωής με την επαγγελματική δραστηριότητα» (3^η συνέντευξη).

«Η γνώμη μου είναι γενικά θετική και θεωρώ τη συμβολή των προγραμμάτων σημαντική και για τους δύο τομείς [έρευνα και εκπαίδευση] καθώς λειτουργούν αποτελεσματικά τόσο στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της πανεπιστημιακής έρευνας, η οποία στην Ελλάδα υποχρηματοδοτείται, όσο και στη συνεργασία μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών, ιδιαίτερα όταν αντιπροσωπεύουν διαφορετικές

παιδαγωγικές και εκπαιδευτικές παραδόσεις, στην προώθηση επιτυχημένων πρακτικών και στην μεταξύ τους επικοινωνία και συνεργασία» (14^η συνέντευξη).

Οι μισοί/ες συνεντευξιαζόμενοι/ες επισημαίνουν ότι τα Ευρωπαϊκά προγράμματα πρέπει να αυξήσουν περαιτέρω τα ποσοστά συμμετοχής τόσο των φοιτητών όσο και των διδασκόντων. Επιπροσθέτως, θίγουν ζητήματα που χρήζουν βελτίωσης κατά τη γνώμη τους. Τέτοια είναι, η μείωση της γραφειοκρατίας, η ενίσχυση της προσαρμογής των προγραμμάτων στις επιμέρους τοπικές συνθήκες, η αύξηση των προγραμμάτων που απευθύνονται στις ανθρωπιστικές σπουδές και η ενίσχυση της ενημέρωσης. Δύο συνεντευξιαζόμενοι αναφέρουν ότι τα προγράμματα αυτά πλέον είναι πιο προσβάσιμα στους λομπίστες και έτσι δημιουργούν τάσεις αποκλεισμού, ενώ η θεματολογία κάποιων είναι εντελώς επιφανειακή και δεν περιλαμβάνει κάποιο πιο εξειδικευμένο ή πρακτικό περιεχόμενο. Χαρακτηριστικά είναι τα αποσπάσματα:

«Θα ήθελα να υπήρχαν περισσότερα για τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες προκειμένου να γίνεται μεταφορά τεχνογνωσίας από τη μία χώρα στην άλλη. (Επισήμανση) είναι πολύ ανταγωνιστικά και απαιτούν πολύ γραφειοκρατία χωρίς βέβαια, να υπάρχει η δυνατότητα υποστήριξης » (10^η συνέντευξη).

«Τα προγράμματα είναι ενδιαφέροντα αλλά όχι επαρκή και δεν λειτουργούν ως κίνητρα για την κινητικότητα επαρκούς αριθμού μαθητών και καθηγητών» (15^η συνέντευξη).

«Θεωρώ ότι είναι λίγα [...] Απλά αυτό που έχω καταλάβει είναι ότι όσο περνάνε τα χρόνια τόσο είναι μεγάλα τα ποσά τα οποία δίνονται αλλά δίνονται δηλαδή σε επαγγελματίες πια. Δηλαδή έχει αναπτυχθεί λίγο αυτό το είδος του επαγγελματία προτζεκτάκια ας πούμε [...] θεωρώ ότι δημιουργείται λίγο μια ολιγαρχία αξιοποίησης, συμμετοχής, πρόσβασης σε κοινοτικούς πόρους. Ε, θέλει λίγο προσοχή» (13^η συνέντευξη).

Από την ποιοτική έρευνα καθίσταται ευδιάκριτο ότι παρότι υπάρχουν κάποιες γενικές γνώσεις ή γενικές αναφορές σε υφιστάμενα μαθήματα σε κάποια ακαδημαϊκά τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση, αυτά δεν

φαίνεται να αναπτύσσουν στέρεες γνώσεις για τους φοιτητές/τις φοιτήτριες σχετικά με την ΕΕ, καθώς η τελευταία δεν αποτελεί βασικό αντικείμενο μελέτης, αλλά μάλλον περιφερειακό ή και ανύπαρκτο στα διαθέσιμα προγράμματα σπουδών. Αυτή την αντίληψη φαίνεται να συμμερίζονται αρκετοί συνεντευξιαζόμενοι. Αντίστοιχα, υπάρχει έλλειψη ακαδημαϊκού και ερευνητικού προσωπικού με σχετικό γνωστικό αντικείμενο.

Το προαναφερθέν εύρημα ευθυγραμμίζεται πλήρως με τα χαμηλά επίπεδα γνώσεων και δεξιοτήτων των φοιτητών/τριών στο συγκεκριμένο τομέα (επιστημονικό γνωστικό αντικείμενο) που αποκαλύπτει η ποσοτική έρευνα στους φοιτητές (βλ. επόμενο κεφάλαιο). Στην πραγματικότητα, τα περισσότερα τμήματα δε διαθέτουν συγκεκριμένη ενότητα ή μάθημα είτε εντός του προγράμματος σπουδών τους είτε ως μέρος άλλων συναφών μαθημάτων.

Παρατηρείται επίσης, έλλειψη ιδιαίτερων γνώσεων όχι μόνο για τη θεσμική δομή της ΕΕ, τη λειτουργία της, τους θεσμούς και τις πολιτικές της, αλλά και για τα προγράμματα και τις ευκαιρίες που παρέχει. Αν και οι περισσότεροι/ες φαίνεται να έχουν κάποιες γενικές γνώσεις κυρίως για το πρόγραμμα Erasmus+, μόνο λίγοι/ες δείχνουν ότι γνωρίζουν περισσότερα για άλλα προγράμματα. Παράλληλα, κάποιοι/ες δε θεωρούν ότι τα υπάρχοντα προγράμματα ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των πανεπιστημίων και της κοινωνίας και ότι χρήζουν βελτιώσεων προς την κατεύθυνση της αύξησης των συμμετεχόντων, της μείωσης της γραφειοκρατίας και της ενίσχυσης των ανθρωπιστικών σπουδών.

Ομοίως, φαίνεται ότι, αν και γενικά γνωρίζουν τις πλατφόρμες μάθησης και τα εργαλεία ΤΠΕ για μάθηση, δεν είναι εξοικειωμένοι με συγκεκριμένες ψηφιακές πλατφόρμες και ευκαιρίες μάθησης ΤΠΕ που παρέχουν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ (EU Learning Corner, School Education Gateway) οι οποίες αναπτύχθηκαν για να ενισχύσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες για μάθηση στην ΕΕ, ενώ κάποιοι είναι επίσης αντίθετοι στη χρήση τέτοιων εκπαιδευτικών εργαλείων θεωρώντας πως εκπαιδευτικά δεν είναι κατάλληλα.

Σημαντικό εύρημα είναι ότι υφίσταται σύνδεση μεταξύ των συνεντευξιαζόμενων που εκφράζουν κριτική προς την ΕΕ και προς τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο και στο γεγονός ότι τα τμήματά τους δεν παρέχουν μαθήματα για την ΕΕ. Παρότι σχεδόν όλοι

θεωρούν απαραίτητα τα ευρωπαϊκά προγράμματα εκπαίδευσης και έρευνας, από τους συγκεκριμένους εκφράζονται οι περισσότερες κριτικές σε αυτά για ύπαρξη γραφειοκρατίας, μη προσαρμογής με τα τοπικά δεδομένα, μη επαρκούς τεχνικής υποστήριξης, ελλείμματος ενημέρωσης, επιφανειακής θεματολογίας και αναγκαιότητας lobbying για την επιτυχή έκβαση μιας πρότασης.

6. Ποσοτική έρευνα με 1.000 φοιτητές/φοιτήτριες

Μεθοδολογία της Ποσοτικής Έρευνας

Το ερωτηματολόγιο που εκπονήθηκε για την ποσοτική έρευνα με στόχο χίλιους φοιτητές και φοιτήτριες των τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης των Ελληνικών πανεπιστημίων, περιείχε συνολικά σαράντα τρεις (43) ερωτήσεις (Παράρτημα II). Οι πρώτες δώδεκα (12) αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά (Α' μέρος), οι δέκα έξι (16) ερωτήσεις αφορούν την αντίληψη που έχουν οι φοιτήτριες και οι φοιτητές για τις γνώσεις που έχουν οι ίδιες/οι για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Β' μέρος), οι έντεκα (11) ερωτήσεις αφορούν την αντίληψη που έχουν για τις γνώσεις σε σχέση με τις δεξιότητες και γνώσεις αναφορικά με διάφορες μεθόδους διδασκαλίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Γ' μέρος). Τέλος, τέσσερις (4) ερωτήσεις αναφέρονται στο επίπεδο των γνώσεων τους για τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο και το πρόγραμμα Erasmus+ και στο κατά πόσο επιθυμούν να διδαχθούν περισσότερα για την ΕΕ από το τμήμα στο οποίο φοιτούν. Επίσης, κατά πόσο θεωρούν σημαντικό ότι πρέπει οι ίδιες/οι, ως μελλοντικοί εκπαιδευτικοί να διδάξουν για την ΕΕ (Δ' μέρος). Εκτός των δημογραφικών ερωτήσεων και των απαντήσεων που επιδέχονται απάντησης με «Ναι» ή «Όχι», στο δεύτερο, τρίτο και τέταρτο μέρος του ερωτηματολογίου αξιοποιήθηκε η πενταβάθμια κλίμακα Likert με σκοπό τον καλύτερο προσδιορισμό της σχετικής έντασης επί των απαντήσεων που ελήφθησαν για τα συγκεκριμένα ερωτήματα. Πιο συγκεκριμένα, οι απαντήσεις για τις συγκεκριμένες ερωτήσεις είχαν τον ακόλουθο ενδεικτικό τύπο: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα Πολύ.

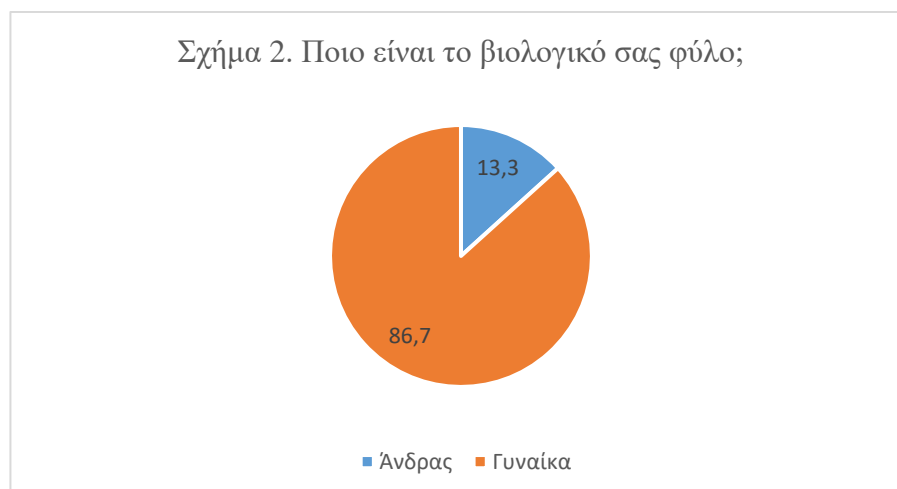
Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από χίλιες (1.000) απαντήσεις, οι οποίες προέρχονται από είκοσι τρία (23) τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης από εννέα (9) Ελληνικά Πανεπιστήμια. Στην αρχική πρόταση, ως ομάδα στόχος είχε προβλεφθεί η συλλογή χιλίων απαντήσεων προπτυχιακών φοιτητών/τριών από δεκαεπτά τμήματα. Για την ορθότερη αποτύπωση κρίθηκε αναγκαίο να συμπεριληφθούν άλλα έξι τμήματα.

Η συλλογή έγινε μέσω διαδικτυακού ερωτηματολογίου, το οποίο διανεμήθηκε μέσω διδασκόντων των τμημάτων σε φοιτητές τους. Τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα και τα τμήματα στα οποία εστιάστηκε το ποσοτικό σκέλος της παρούσας μελέτης, ταυτίζονται με τα τμήματα στα οποία προηγήθηκε η χαρτογράφηση των προγραμμάτων σπουδών από την ομάδα εργασίας. Η περιγραφική ανάλυση πραγματοποιήθηκε με το πακέτο στατιστικής ανάλυσης IBM SPSS Statistics V.26.

A. Δημογραφικά Στοιχεία Δείγματος

A.1. Το φύλο στις παιδαγωγικές σπουδές

Η πρώτη ερώτηση αφορούσε το βιολογικό φύλο των ερωτώμενων. Σε αυτή την ερώτηση το 13,3% απάντησε ότι ήταν άνδρες, ενώ το 86,7% απάντησε ότι είναι γυναίκες (βλ. Σχήμα 2 και Πίνακα 2). Η συγκεκριμένη αναλογία, αν και μπορεί εκ πρώτης όψεως να δείχνει μια ανισοκατανομή μεταξύ των φύλων, εντούτοις, για την ελληνική πραγματικότητα είναι σωστή καθώς το δείγμα αφορά σε φοιτήτριες/φοιτητές παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών τμημάτων, στα οποία υπάρχει αυξημένος αριθμός φοίτησης από γυναίκες.

Πίνακας 2. Ποιο είναι το βιολογικό σας φύλο;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Άνδρας	133	13,3	13,3	13,3
Γυναίκα	867	86,7	86,7	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ, 2019), στα υπό μελέτη ακαδημαϊκά τμήματα φοιτούν 17499 φοιτητές. Οι 2368 είναι άνδρες και οι 15131 γυναίκες, δηλαδή 13,47% είναι άνδρες και 86,47% γυναίκες (βλ. Πίνακα 3). Συνεπώς, το δείγμα της ποσοτικής έρευνας είναι ορθά κατανομημένο ανά φύλο σύμφωνα με την πραγματική κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού.

Πίνακας 3: Κατανομή φοιτητικού πληθυσμού στα υπό μελέτη τμήματα

Πανεπιστήμιο	Τμήμα	Άνδρες	Γυναίκες
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης	51	1106
	Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής	174	889
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	219	1041
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία	47	560
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης ⁵	-	-
Εθνικό και Καποδιστριακό	Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	41	256

⁵ Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

Πανεπιστήμιο Αθηνών	Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	141	1044
	Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	70	446
	Τμήμα Φιλοσοφίας	115	247
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	220	1073
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού	51	539
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	172	637
Πανεπιστήμιο Κρήτης	Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης	35	704
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	130	594
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών	63	1165
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	185	747
Πανεπιστήμιο Πατρών	Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας	194	935
	Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία	28	645
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής	96	505
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	146	628
	Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης	31	617

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών	53	433
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	106	320
Σύνολο		2368 (13,53%)	15131 (86,47%)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2019)

Σημαντικές μελέτες και στοιχεία επιβεβαιώνουν το συγκεκριμένο εύρημα. Για παράδειγμα η μελέτη του Γραφείου Θεμάτων Φύλου και Ισότητας (ΘΕ.ΦΥΛ.ΙΣ.) του Εθνικού – Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών αναδεικνύει ότι στο τμήμα Νηπιαγωγών μόλις το 5% των φοιτητών είναι άνδρες, με το 95% να είναι γυναίκες. Αντίστοιχα, στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας το 10,5% είναι άνδρες και το 89,5% γυναίκες, ενώ στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης 21% ήταν άνδρες και 79% γυναίκες (ΘΕ.ΦΥΛ.ΙΣ, 2010: 7). Ομοίως, πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία από την Επιτροπή Ισότητας των Φύλων (ΕΙΦ) του Πανεπιστημίου Κρήτης δείχνουν ότι στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης μόλις το 6,46% όσων φοιτούν είναι άνδρες και το 93,54% γυναίκες, ενώ στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης το 23,5% άνδρες και το 76,5% γυναίκες (ΕΙΦ, 2021: 6).

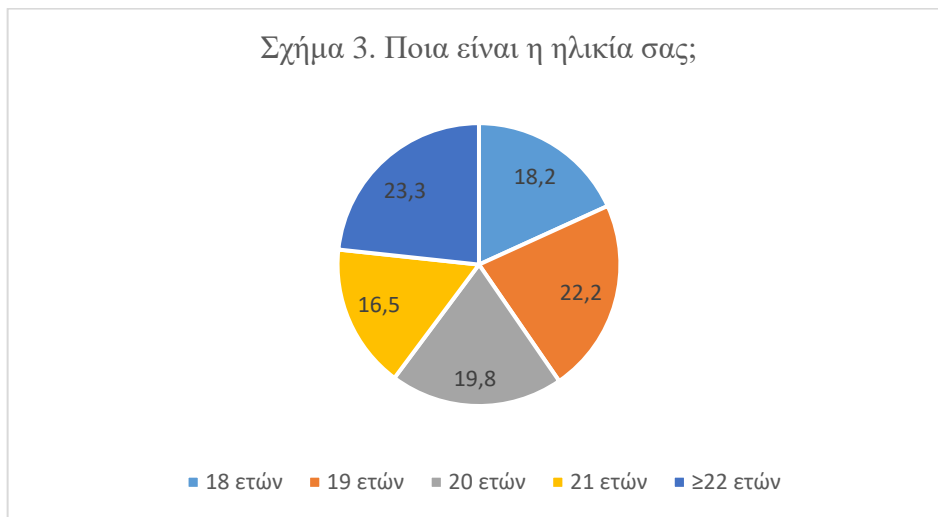
Στο ίδιο πλαίσιο κινούνται και τα διαθέσιμα στοιχεία από το Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (ΣΔΙΦ) του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σύμφωνα με τα οποία στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης φοιτούν μόλις 6,59% άνδρες και 93,41% γυναίκες, ενώ στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης φοιτούν 22,63% άνδρες και 77,63% γυναίκες (ΣΔΙΦ, 2022: 15-16).

Η επικράτηση των γυναικών-εκπαιδευτικών δεν απαντάται μόνο στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το 2020, το 61,5% των καθηγητών των λυκείων (upper secondary education) και το 68,5% των γυμνασίων (lower secondary education) είναι γυναίκες (Eurostat, 2020a), με το ποσοστό να αυξάνεται ιδιαίτερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (86%) (Eurostat, 2020b). Ωστόσο, δε συμβαίνει το ίδιο με τις θέσεις ηγεσίας στην εκπαίδευση. Μόλις στις 19 από τις 58 διευθύνσεις

πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και σε 2 από τις 13 περιφερειακές διευθύνσεις εκπαίδευσης τοποθετήθηκαν γυναίκες το 2019 (Ntouna, 2021).

A.2. Ηλικιακή κατανομή

Η δεύτερη ερώτηση αφορούσε την ηλικιακή κατανομή των ερωτώμενων φοιτητριών/τών. Όπως αποτυπώνεται παρακάτω, η ηλικιακή κατανομή διαρθρώνεται ως εξής: το 18,2% είναι 18 ετών, το 22,2% είναι 19 ετών, το 19,8% είναι 20 ετών, το 16,5% είναι 21 ετών και το 23,3% απάντησε 22 ετών και άνω (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 3 και Πίνακα 4).

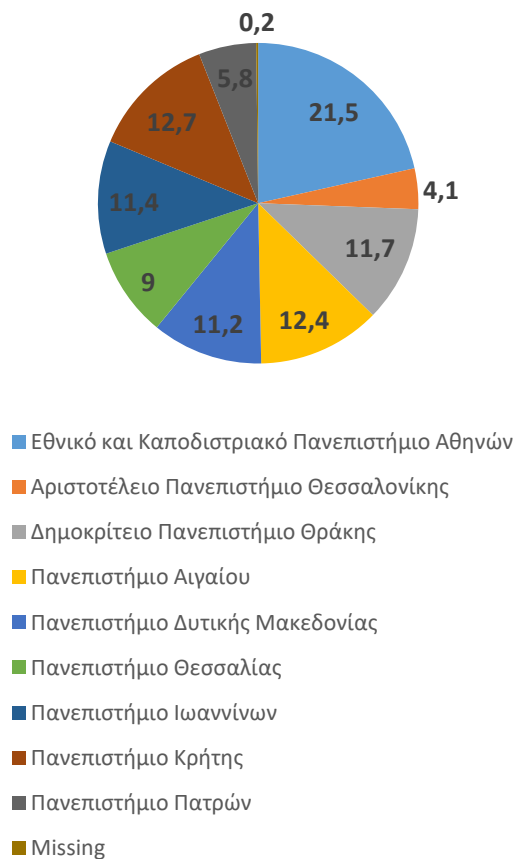
Πίνακας 4. Ποια είναι η ηλικία σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 18	182	18,2	18,2	18,2
19	222	22,2	22,2	40,4
20	198	19,8	19,8	60,2
21	165	16,5	16,5	76,7
22+	233	23,3	23,3	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

A.3. Κατανομή ανά πανεπιστήμιο και τμήμα

Στην έρευνα συμμετείχαν φοιτητές από 23 Τμήματα 9 ελληνικών πανεπιστημίων, όπως αποτυπώνονται στο παρακάτω σχήμα (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 4 και Πίνακα 5). Από τμήματα του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών προέρχεται το 21,5% των ερωτηθέντων, με δεδομένο ότι συγκριτικά σε αυτό φοιτά μεγαλύτερος αριθμός φοιτητών, από το Πανεπιστήμιο Κρήτης το 12,5%, από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου το 12,4%, από το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης το 11,7%, από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων το 11,4%, από το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας το 11,2%, από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας το 9% και ακολουθούν το Πανεπιστήμιο Πατρών (5,8%) και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (4,1%).

Σχήμα 4. Πανεπιστήμιο Φοίτησης

Πίνακας 5. Σε ποιο Τμήμα και Πανεπιστήμιο Φοιτάτε;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ΕΚΠΑ	108	10,8	10,8	10,8
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	8	,8	,8	11,6
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	20	2,0	2,0	13,6
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης ΕΚΠΑ	59	5,9	5,9	19,5
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Αιγαίου	69	6,9	6,9	26,4
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	31	3,1	3,1	29,5
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	23	2,3	2,3	31,8
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	57	5,7	5,7	37,5
	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Κρήτης	92	9,2	9,2	46,7
	Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	44	4,4	4,4	51,1
	Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	81	8,1	8,1	59,2
	Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	57	5,7	5,7	64,9

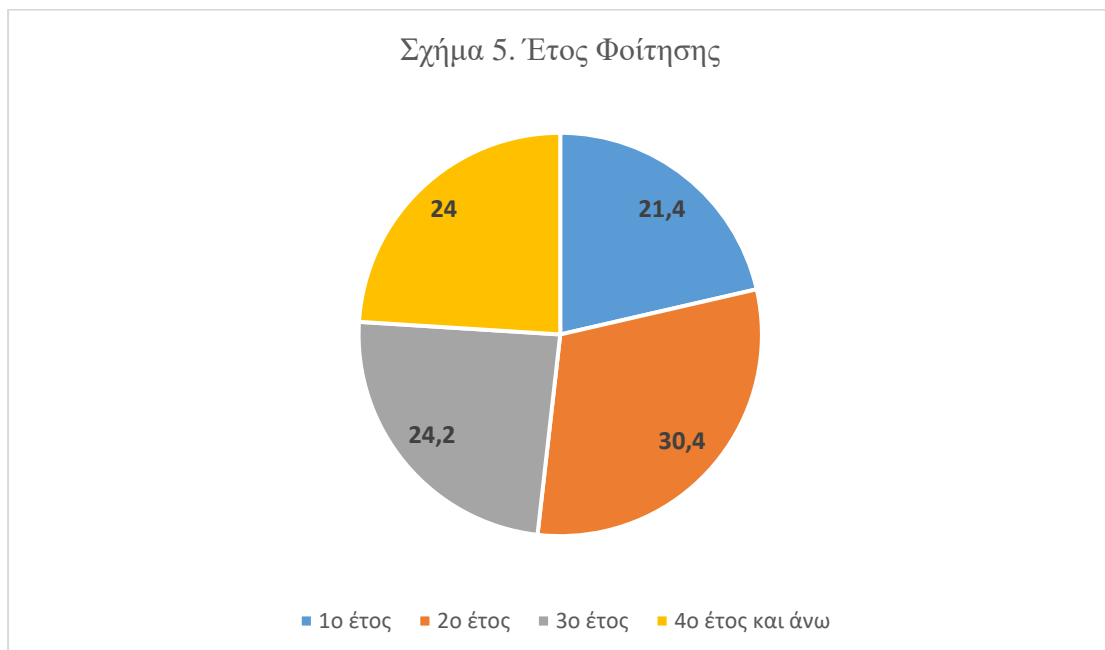

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	23	2,3	2,3	67,2
Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Κρήτης	35	3,5	3,5	70,7
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας ΕΚΠΑ	14	1,4	1,4	72,1
Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας ΕΚΠΑ	15	1,5	1,5	73,6
Τμήμα Επιστημών Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστήμιο Πατρών	9	,9	,9	74,5
Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	24	2,4	2,4	76,9
Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία Πανεπιστήμιο Πατρών	49	4,9	4,9	81,8
Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	97	9,7	9,7	91,5
Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού Πανεπιστήμιο Αιγαίου	55	5,5	5,5	97,0
Τμήμα Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ	19	1,9	1,9	99,0
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	9	,9	,9	99,9
Missing	,2	,2	,2	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

A.4. Έτος και εξάμηνο φοίτησης

Η διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης είναι οκτώ εξάμηνα, δηλαδή, τέσσερα (4) ακαδημαϊκά έτη (240 ECTS), η οποία μπορεί να παραταθεί, σύμφωνα με πρόσφατο νόμο για 4 εξάμηνα (Ν. 4857/2022). Ωστόσο, η προηγούμενη νομοθεσία επέτρεπε την παραμονή των φοιτητών για απεριόριστο χρονικό διάστημα, χωρίς ωστόσο να επωφελούνται από τα προνόμια που έχουν οι ενεργοί φοιτητές (δωρεάν βιβλία, μειωμένα εισιτήρια, επίδομα ενοικίου κ.ά). Οι προπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα προσφέρονται δωρεάν.

Στην έρευνα, έγινε προσπάθεια να υπάρχει μια σχετική ισοκατανομή ανάμεσα στα έτη των ερωτώμενων φοιτητών/τριών, όπως διαφαίνεται από το Σχήμα 5 και από τον Πίνακα 6, ώστε να καταγραφούν εξίσου οι απόψεις τους σε όλα τα στάδια των προπτυχιακών σπουδών τους.

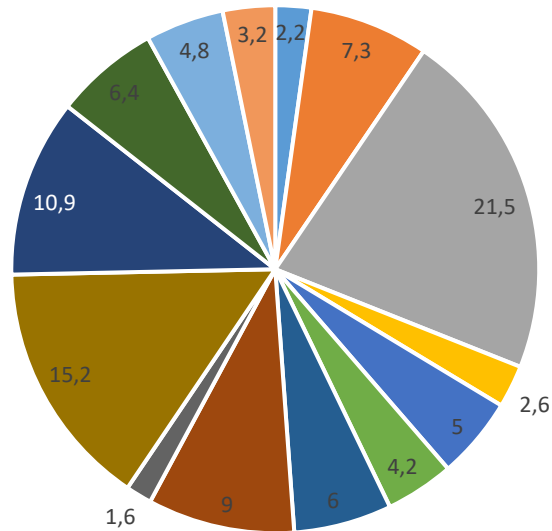
Πίνακας 6. Σε ποιο εξάμηνο σπουδών βρίσκεστε;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	10ο εξάμηνο	2	,2	,2	,2
	11ο εξάμηνο	1	,1	,1	,3
	12ο εξάμηνο	1	,1	,1	,4
	13ο εξάμηνο	2	,2	,2	,6
	14ο εξάμηνο	2	,2	,2	,8
	1ο εξάμηνο	204	20,4	20,4	21,2
	2ο εξάμηνο	10	1,0	1,0	22,2
	3ο εξάμηνο	273	27,3	27,3	49,5
	4ο εξάμηνο	31	3,1	3,1	52,6
	5ο εξάμηνο	173	17,3	17,3	69,9
	6ο εξάμηνο	69	6,9	6,9	76,8
	7ο εξάμηνο	170	17,0	17,0	93,8
	8ο εξάμηνο	25	2,5	2,5	96,3
	9ο εξάμηνο	37	3,7	3,7	100,0
	Total	1000	100,0	100,0	

A.5. Τόπος καταγωγής

Στα δημογραφικά στοιχεία που αντλήθηκαν στην έρευνα περιλαμβάνεται η αποτύπωση του τόπου καταγωγής των ερωτηθέντων, με σκοπό τη διερεύνηση πιθανής συσχέτισης με τις απόψεις των ερωτώμενων για την ΕΕ. Διαπιστώνεται καταγωγή και από τις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας. Η Περιφέρεια Αττικής και η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αποτελούν τις δύο περιφέρειες, από τις οποίες προέρχονται οι περισσότεροι ερωτώμενοι/ες, γεγονός που συμβαδίζει σχετικά με τα δημογραφικά δεδομένα των δύο αυτών περιφερειών, καθώς είναι οι δυο πολυπληθέστερες της ελληνικής επικράτειας (ΕΛΣΤΑΤ, 2022) (Αναλυτικά βλ.: Σχήμα 6, Πίνακα 7).

Σχήμα 6. Τόπος καταγωγής

- Εξωτερικό
- Περιφέρεια Αττικής
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
- Περιφέρεια Ηπείρου
- Περιφέρεια Ιονίων Νήσων
- Περιφέρεια Κρήτης
- Περιφέρεια Πελοποννήσου
- Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου
- Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας
- Περιφέρεια Θεσσαλίας
- Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
- Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
- Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Πίνακας 7. Ποιος είναι ο τόπος καταγωγής σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Εξωτερικό-Αλβανία	7	,7	,7	,7
Εξωτερικό-Γερμανία	1	,1	,1	,8
Εξωτερικό-ΗΠΑ	4	,4	,4	1,2
Εξωτερικό-Κύπρος	8	,8	,8	2,0
Εξωτερικό-Τουρκία	2	,2	,2	2,2
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	73	7,3	7,3	9,5
Περιφέρεια Αττικής	215	21,5	21,5	31,0

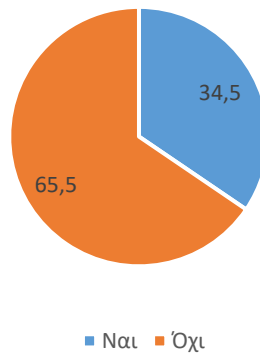
Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	26	2,6	2,6	33,6
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	50	5,0	5,0	38,6
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	42	4,2	4,2	42,8
Περιφέρεια Ηπείρου	60	6,0	6,0	48,8
Περιφέρεια Θεσσαλίας	90	9,0	9,0	57,8
Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	16	1,6	1,6	59,4
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	152	15,2	15,2	74,6
Περιφέρεια Κρήτης	109	10,9	10,9	85,5
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	64	6,4	6,4	91,9
Περιφέρεια Πελοποννήσου	48	4,8	4,8	96,7
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	32	3,2	3,2	99,9
Missing	1	,1	,1	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

A.6. Εργασία κατά τη διάρκεια των σπουδών

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων φοιτητών/τριών απαντά ότι δεν εργάζεται παράλληλα με τις σπουδές της, ωστόσο, ένα σημαντικό ποσοστό (34,5%) αναφέρει ότι εργάζεται κατά τη διάρκεια των σπουδών (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 7 και Πίνακα 8). Οι μη εργαζόμενοι φοιτητές/φοιτήτριες στην Ελλάδα, στηρίζονται οικονομικά από τους γονείς τους.

Σχήμα 7. Εργάζεστε κατά τη διάρκεια των σπουδών σας;

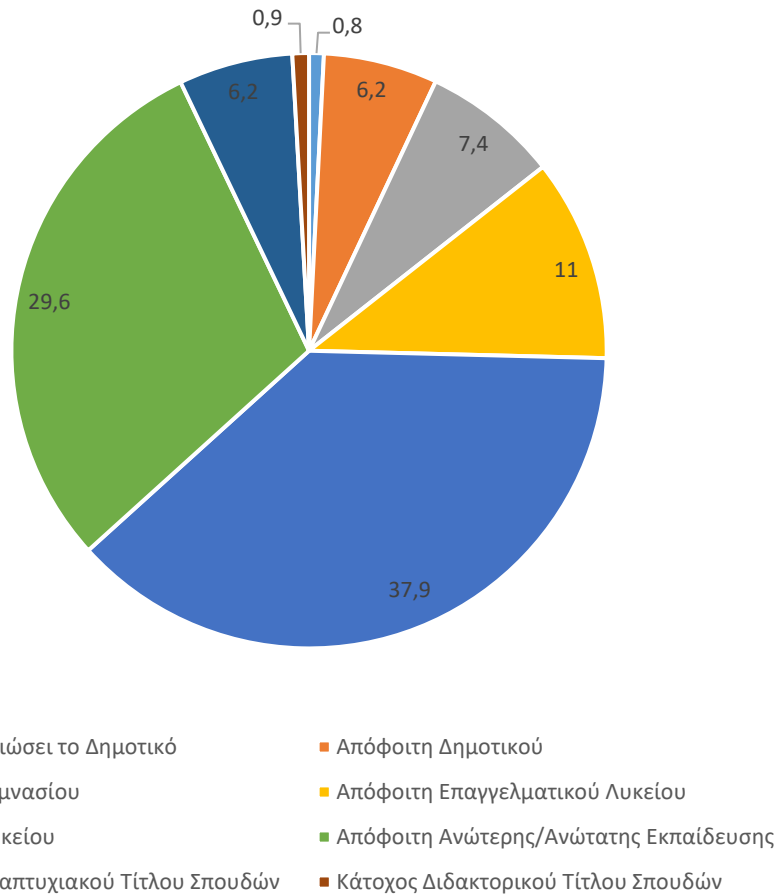
Πίνακας 8. Εργάζεστε κατά τη διάρκεια των σπουδών σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	345	34,5	34,5	34,5
Όχι	655	65,5	65,5	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

A.7. Επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας

Αναζητήθηκε επίσης το επίπεδο εκπαίδευσης των γονιών των ερωτώμενων φοιτητών/τριών, με σκοπό τη διερεύνηση του οικογενειακού προφίλ των ερωτώμενων και των πιθανών συσχετίσεων με τις απαντήσεις τους. Ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο των μητέρων των ερωτώμενων, το 48,9% δηλώνει απόφοιτη λυκείου ή επαγγελματικού λυκείου, 29,6% έχει ανώτατες σπουδές και μόνο 6,2% κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Αυτά τα στοιχεία αναδεικνύουν ότι η πλειονότητα των μητέρων των ερωτώμενων δεν έχει ανώτατη εκπαίδευση (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 8, Πίνακα 9).

Σχήμα 8. Τι επίπεδο εκπαίδευσης έχει ολοκληρώσει η μητέρα σας;

Πίνακας 9. Τι επίπεδο εκπαίδευσης έχει ολοκληρώσει η μητέρα σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Απόφοιτη Ανώτερης/Ανώτατης Εκπαίδευσης	296	29,6	29,6	29,6
Απόφοιτη Γυμνασίου	74	7,4	7,4	37,0
Απόφοιτη Δημοτικού	62	6,2	6,2	43,2
Απόφοιτη Επαγγελματικού Λυκείου	110	11,0	11,0	54,2

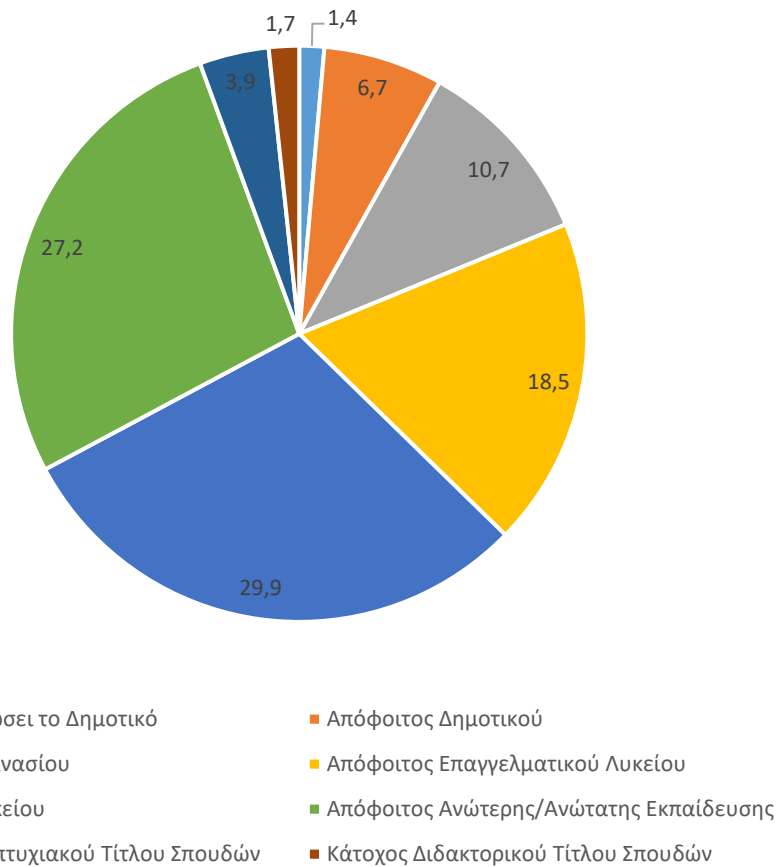

Απόφοιτη Λυκείου	379	37,9	37,9	92,1
Δεν ολοκλήρωσε το Δημοτικό	8	,8	,8	92,9
Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου Σπουδών	9	,9	,9	93,8
Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών	62	6,2	6,2	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

A.8. Επίπεδο εκπαίδευσης πατέρα

Ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο των πατέρων των ερωτώμενων, είναι ευδιάκριτο ότι αυτό βρίσκεται χαμηλότερα σε σύγκριση με εκείνο των μητέρων, καθώς 48,5% έχει ολοκληρώσει γενικό ή επαγγελματικό Λύκειο, 10,7% έχει ολοκληρώσει μόνο το Γυμνάσιο και 6,7% το Δημοτικό. Από την άλλη πλευρά, 27,2% κατέχει πτυχίο Ανώτατου Ιδρύματος και μόνο 3,9% μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών.

Σχήμα 9. Τι επίπεδο εκπαίδευσης έχει ολοκληρώσει ο πατέρας σας;

Πίνακας 10. Τι επίπεδο εκπαίδευσης έχει ολοκληρώσει ο πατέρας σας;

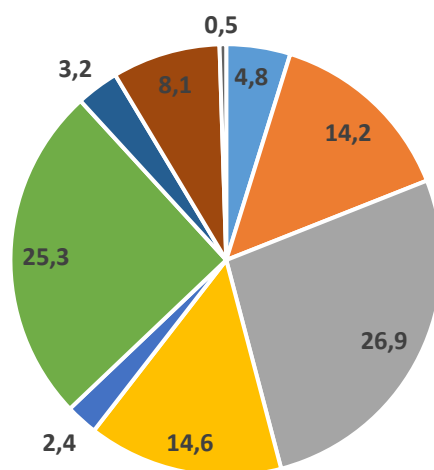
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Απόφοιτος Ανώτερης/Ανώτατης Εκπαίδευσης	272	27,2	27,2	27,2
Απόφοιτος Γυμνασίου	107	10,7	10,7	37,9
Απόφοιτος Δημοτικού	67	6,7	6,7	44,6
Απόφοιτος Επαγγελματικού Λυκείου	185	18,5	18,5	63,1
Απόφοιτος Λυκείου	299	29,9	29,9	93,0
Δεν ολοκλήρωσε το Δημοτικό.	14	1,4	1,4	94,4

Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου Σπουδών	17	1,7	1,7	96,1
Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών	39	3,9	3,9	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

A.9. Επάγγελμα μητέρας

Ός προς το επάγγελμα των γονιών των ερωτώμενων, αρχικά ένα σημαντικό ποσοστό των μητέρων (26,9%) είναι δημόσιοι υπάλληλοι και 25,3% είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι. Ελεύθεροι επαγγελματίες είναι το 14,6% ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι 14,2% των μητέρων των ερωτώμενων είναι άνεργες (Αναλυτικότερα βλ. Σχήμα 10, Πίνακας 11).

Σχήμα 10. Τι επαγγέλλεται η μητέρα σας;

- Αγρότισσα/Κτηνοτρόφος
- Δημόσια Υπάλληλος
- Εργάτρια
- Οικιακά
- Missing
- Άνεργη
- Ελεύθερη Επαγγελματίας / Επιχειρηματίας
- Ιδιωτική Υπάλληλος
- Συνταξιούχος

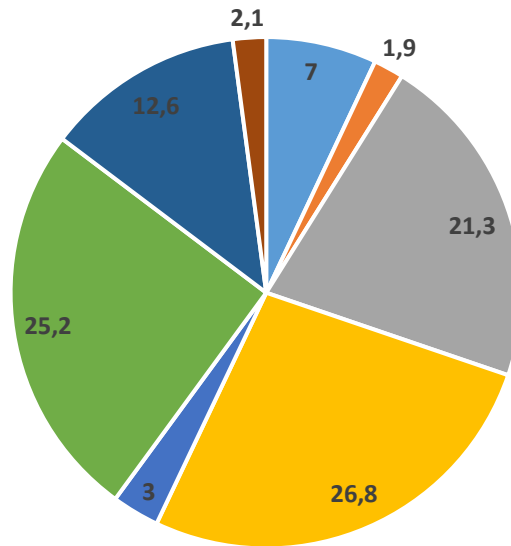
Πίνακας 11. Τι επαγγέλλεται η μητέρα σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Αγρότισσα/Κτηνοτρόφος	48	4,8	4,8	4,8
Άνεργη	142	14,2	14,2	19,0
Δημόσια Υπάλληλος	269	26,9	26,9	45,9
Ελεύθερη				
Επαγγελματίας/ Επιχειρηματίας	146	14,6	14,6	60,5
Εργάτρια	24	2,4	2,4	62,9
Ιδιωτική Υπάλληλος	253	25,3	25,3	88,2
Οικιακά	32	3,2	3,2	91,4
Συνταξιούχος	81	8,1	8,1	99,5
Missing	5	,5	,5	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

A.10. Επάγγελμα πατέρα

Σε αντίθεση με τις μητέρες των ερωτώμενων, το 26,8% των πατέρων των ερωτώμενων είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, 25,2% είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, 21,3% είναι δημόσιοι υπάλληλοι και ένα αξιοσημείωτο ποσοστό 12,6% είναι συνταξιούχοι (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 11, Πίνακας 12).

Σχήμα 11. Τι επαγγέλλεται ο πατέρας σας;

- Αγρότης/Κτηνοτρόφος
- Άνεργος
- Δημόσιος Υπάλληλος
- Ελεύθερος Επαγγελματίας / Επιχειρηματίας
- Εργάτης
- Ιδιωτικός Υπάλληλος
- Συνταξιούχος
- Missing

Πίνακας 12. Τι επαγγέλλεται ο πατέρας σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid -	1	,1	,1	,1
Αγρότης/ Κτηνοτρόφος	70	7,0	7,0	7,1
Άνεργος	19	1,9	1,9	9,0
Δημόσιος Υπάλληλος	213	21,3	21,3	30,3
Ελεύθερος Επαγγελματίας/ Επιχειρηματίας	268	26,8	26,8	57,1
Εργάτης	30	3,0	3,0	60,1
Ιδιωτικός Υπάλληλος	252	25,2	25,2	85,3
Συνταξιούχος	126	12,6	12,6	97,9
Missing	21	2,1	2,1	100,0

Total

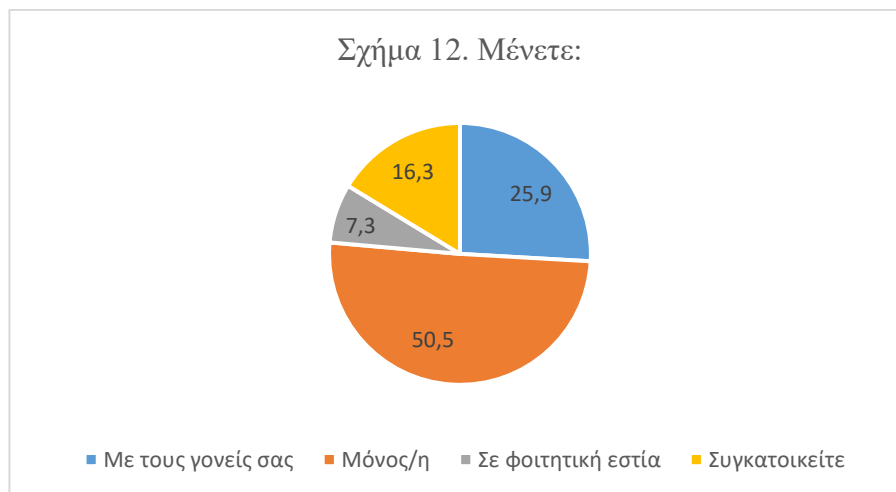
1000

100,0

100,0

A.11. Διαβίωση

Σχεδόν οι μισοί/ές ερωτώμενοι/νες αναφέρουν ότι διαβιούν μόνοι τους (50,5%) ενώ το ένα τέταρτο ($\frac{1}{4}$) του δείγματος δηλώνει ότι ζει μαζί με τους γονείς του. Ένα σημαντικό ποσοστό (16,3%) αναφέρει ότι συγκατοικεί ενώ μόνο το 7,3% ζει σε φοιτητική εστία (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 12 και Πίνακα 13).

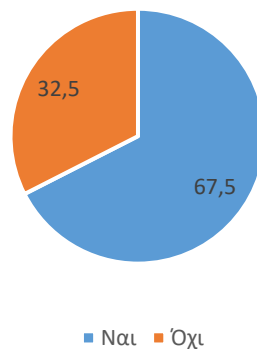
Πίνακας 13. Μένετε:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Με τους γονείς σας	259	25,9	25,9	25,9
Μόνος/η	505	50,5	50,5	76,4
Σε φοιτητική εστία	73	7,3	7,3	83,7
Συγκατοικείτε	163	16,3	16,3	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

A.12. Προτίμηση ως προς τις σπουδές

Είναι αξιοσημείωτο, ότι ένα σημαντικό ποσοστό (32,5%) των ερωτώμενων δηλώνει ότι δεν ήταν πρώτη επιλογή του οι παιδαγωγικές σπουδές και δεν είχε ως βασική προτεραιότητα να ακολουθήσει καριέρα εκπαιδευτικού (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 13 και Πίνακα 14). Αυτό οφείλεται στο κεντρικά ελεγχόμενο εισαγωγικό σύστημα στην Ανώτατη Εκπαίδευση, μέσω των πανελλαδικών εξετάσεων, που διεξάγονται από το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού το οποίο βασίζεται σε ένα μοντέλο προσφοράς (supply-driven) αντί να βασίζεται στη ζήτηση (demand-driven) (Psacharopoulos, 2003: 65).

Σχήμα 13. Ήταν πρώτη σας επιλογή να σπουδάσετε σε κάποια σχολή με σκοπό να γίνετε εκπαιδευτικός;

Πίνακας 14. Ήταν πρώτη σας επιλογή να σπουδάσετε σε κάποια σχολή με σκοπό να γίνετε εκπαιδευτικός;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	675	67,5	67,5	67,5
	Όχι	325	32,5	32,5	100,0
	Total	1000	100,0	100,0	

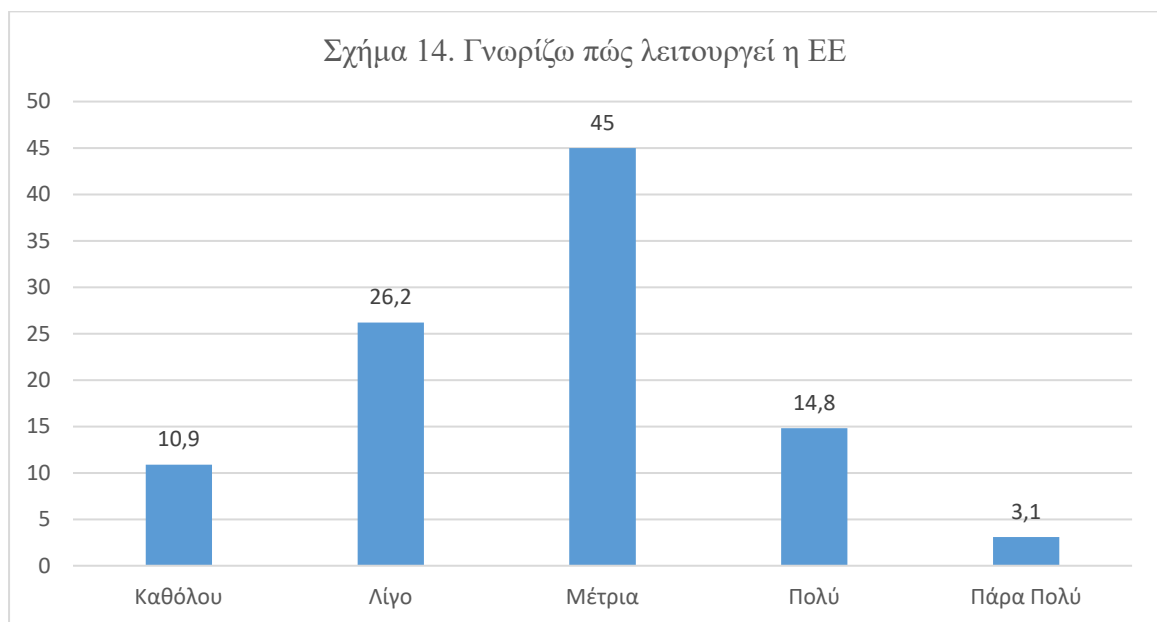
Κύρια αποτελέσματα Α' Μέρους

- Παρατηρείται υπερεκπροσώπηση των γυναικών στις παιδαγωγικές σπουδές αλλά σε δεύτερο στάδιο υποεκπροσώπηση στις ηγετικές θέσεις της εκπαίδευσης.
- Υφίσταται σχετική ισοκατανομή ως προς τις ηλικίες φοίτησης των ερωτώμενων.
- Ο τόπος καταγωγής της πλειοψηφίας των ερωτώμενων και το πανεπιστήμιο φοίτησης βρίσκεται σε Αττική ή Κεντρική Μακεδονία, καθώς είναι και οι περιφέρειες με το μεγαλύτερο πληθυσμιακό εύρος.
- Περίπου $\frac{1}{3}$ των ερωτώμενων εργάζονται κατά τη διάρκεια των σπουδών τους.
- Το επίπεδο σπουδών της πλειοψηφίας των γονιών των ερωτώμενων είναι η δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η εισαγωγή των τέκνων τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αναδεικνύει την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού επιπέδου που συντελέστηκε τις τελευταίες δεκαετίες.
- Η πλειοψηφία των μητέρων των ερωτώμενων είναι ιδιωτικοί ή δημόσιοι υπάλληλοι ενώ των πατέρων ελεύθεροι επαγγελματίες, δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι.
- Οι μισοί/ές ερωτώμενοι/ες ζουν μόνοι τους ενώ το $\frac{1}{4}$ ζει με τους γονείς του.
- Το $\frac{1}{3}$ των ερωτώμενων δηλώνει ότι δεν ήταν πρώτη επιλογή τους να σπουδάσουν σε κάποιο ακαδημαϊκό τμήμα παιδαγωγικής εκπαίδευσης.

Β. Ερωτήσεις Γνώσεων για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Β.1. Γνώση για τη λειτουργία της ΕΕ

Κύρια στόχευση της ποσοτικής έρευνας ήταν ο εντοπισμός των γνώσεων των ερωτώμενων αναφορικά με τις αρχές, τη λειτουργία και τους θεσμικούς ρόλους των Ευρωπαϊκών θεσμών. Ξεκινώντας από μια γενική ερώτηση, η πλειονότητα των φοιτητών/τριών αναφέρει ότι διαθέτει μέτριο επίπεδο γνώσεων ως προς τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ένα σημαντικό ποσοστό 37,1% αναφέρει ότι δεν έχει καθόλου ή έχει ελάχιστες γνώσεις ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα. Αντιθέτως, μόνο το 17,9% του δείγματος αναφέρει ότι γνωρίζει πολύ ή πάρα πολύ τον τρόπο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 14 και Πίνακα 15).

Πίνακας 15. Γνωρίζω πώς λειτουργεί η ΕΕ:

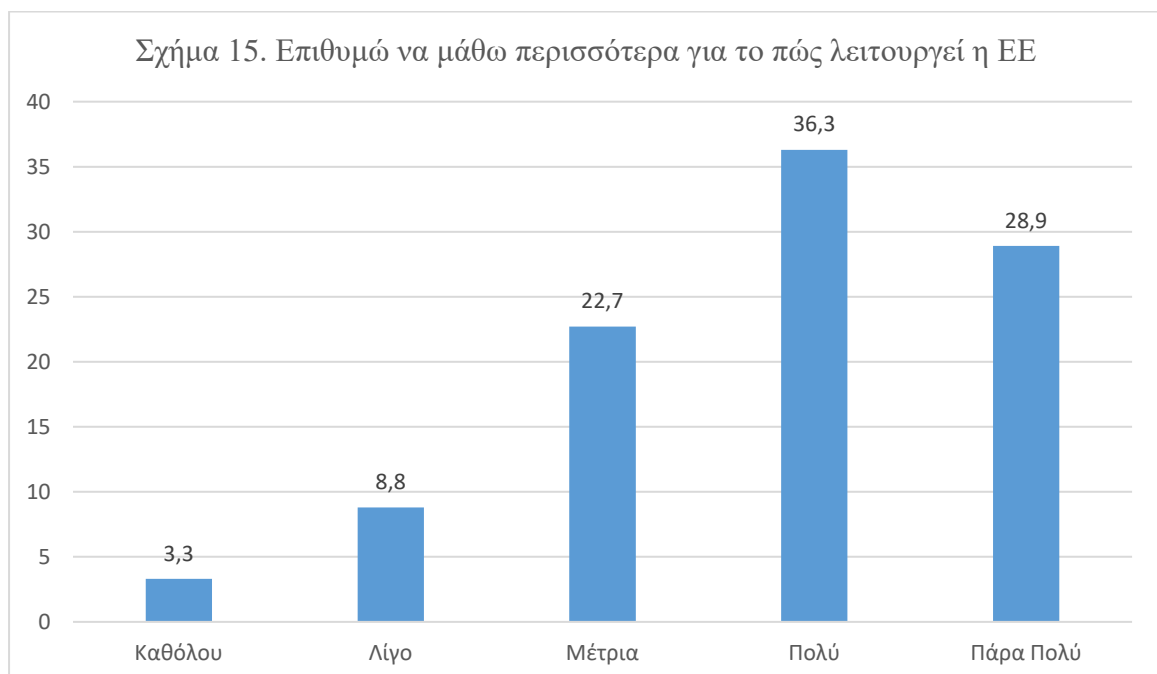
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	109	10,9	10,9	10,9
2	262	26,2	26,2	37,1
3	450	45,0	45,0	82,1

4	148	14,8	14,8	96,9
5	31	3,1	3,1	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

B.2. Επιθυμία για γνώση σχετικά με το πώς λειτουργεί η ΕΕ

Ως απάντηση στις μειωμένες γνώσεις περί της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η συντριπτική πλειονότητα των ερωτώμενων φοιτητών/τριών δηλώνει ξεκάθαρα τη θέλησή της για περαιτέρω εμπλουτισμό των γνώσεων ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα. Συγκεκριμένα, πολύ και πάρα πολύ δηλώνει το 65,2% του δείγματος εν αντιθέσει με μόνο 12,1% που δηλώνει ανίσχυρη ή καθόλου θέληση. Αυτό το εύρημα αναδεικνύει την προθυμία των φοιτητών/τριών των υπό μελέτη πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης για ενίσχυση των γνώσεων τους για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να καλυφθεί το έλλειμμα, που οι ίδιοι/ες διαπιστώνουν ότι υπάρχει, γεγονός που το θεωρούν σημαντικό (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 15 και Πίνακα 16).

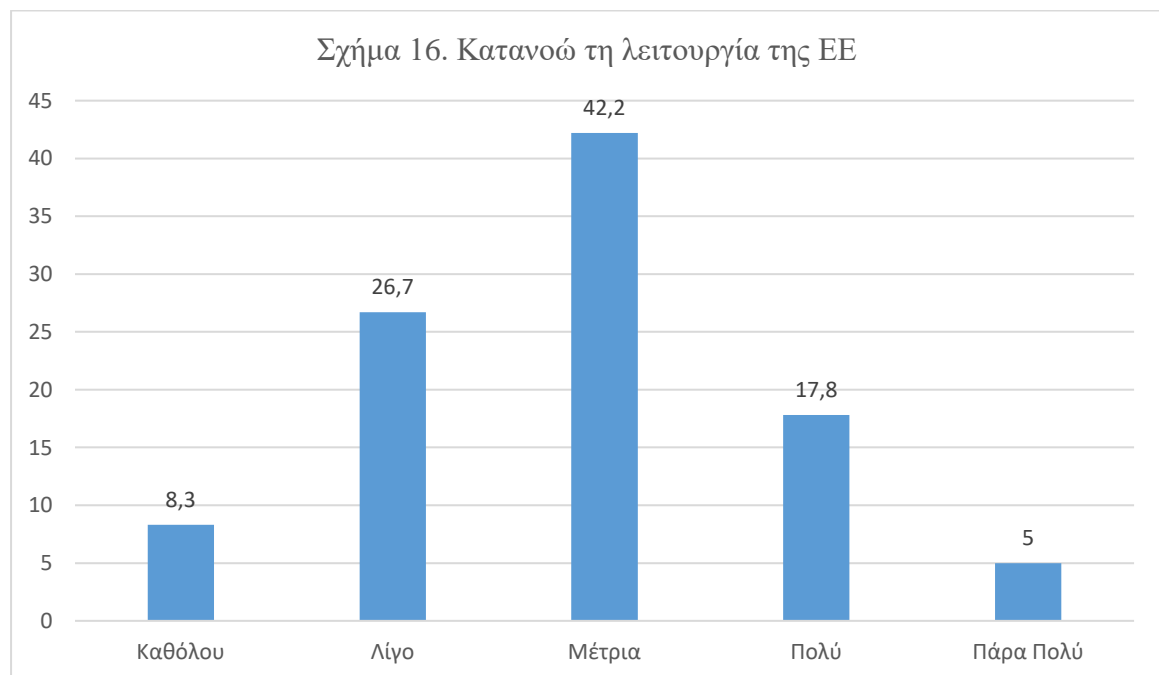

Πίνακας 16. Επιθυμώ να μάθω περισσότερα για το πώς λειτουργεί η ΕΕ:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	33	3,3	3,3	3,3
2	88	8,8	8,8	12,1
3	227	22,7	22,7	34,8
4	363	36,3	36,3	71,1
5	289	28,9	28,9	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Β.3. Κατανόηση της λειτουργίας της ΕΕ

Ομοίως με την ερώτηση 13, υφίσταται μια σημαντική αβεβαιότητα ως προς την κατανόηση από πλευράς των ερωτώμενων, της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς το 42,2% θεωρεί ότι την κατανοεί σε μέτριο επίπεδο ενώ 35% την κατανοεί λίγο ή καθόλου (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 16 και Πίνακα 17).

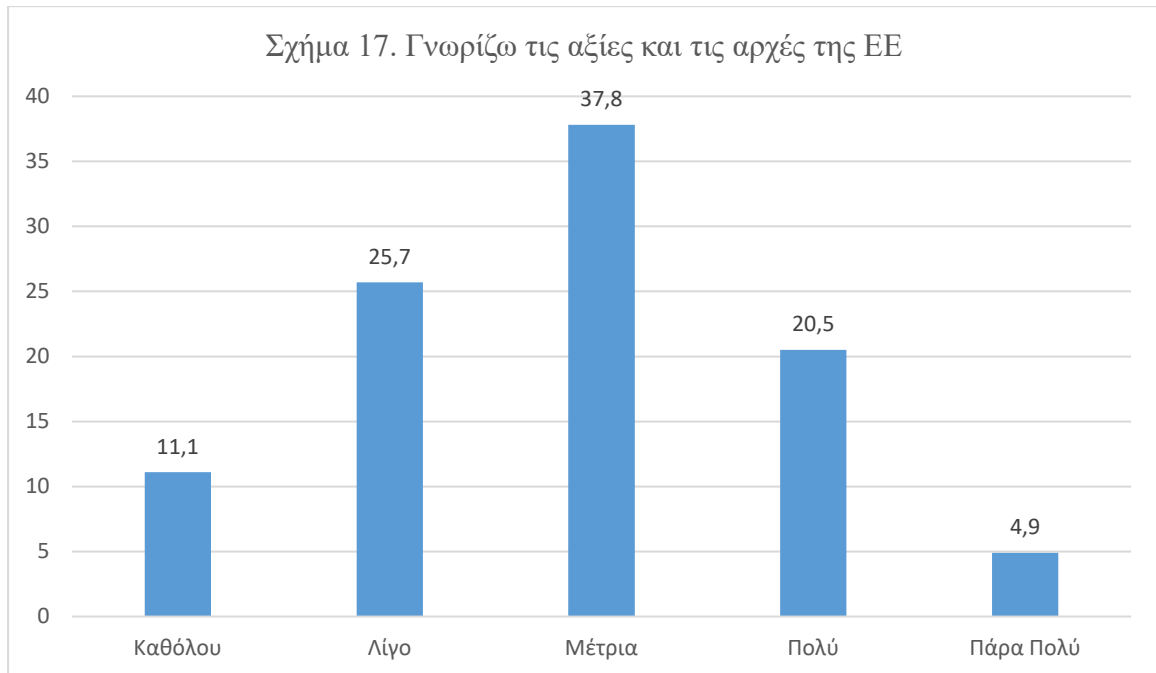

Πίνακας 17. Κατανόω τη λειτουργία της ΕΕ:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	83	8,3	8,3	8,3
2	267	26,7	26,7	35,0
3	422	42,2	42,2	77,2
4	178	17,8	17,8	95,0
5	50	5,0	5,0	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

B.4. Γνώση σχετικά με τις αξίες και τις αρχές της ΕΕ

Οι αρχές και οι αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν θεμελιώδεις πυλώνες που δομούν τη μορφή και την ταυτότητά της. Η γνώση περί αυτών επιτρέπει στους πολίτες να αντιλαμβάνονται το αξιακό σύστημα της ΕΕ, που βασίζεται στη δημοκρατία και το κράτος δικαίου, στο σεβασμό της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και στην αρχή της μη διάκρισης. Κατανοούν επίσης, τον ρόλο τους στη διαμόρφωση της Ένωσης, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους ως Ευρωπαίοι πολίτες καθώς και την έννοια της Ευρωπαϊκής ταυτότητας. Επιπροσθέτως, η γνώση αυτή είναι ιδιαίτερως σημαντική για τους εκπαιδευτικούς, καθώς είναι εκείνοι που θα τη μεταλαμπαδεύσουν στις επόμενες γενιές, καλλιεργώντας τις στους νέους Ευρωπαίους πολίτες. Στο πλαίσιο αυτό, μόλις το 25,4% των ερωτώμενων φοιτητών/τριών αναφέρει ότι γνωρίζει πολύ ή πάρα πολύ τις αξίες και τις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενώ 37,8% τις γνωρίζει σε μέτριο επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, ένα σημαντικό ποσοστό 36,8% των ερωτώμενων γνωρίζει λίγο ή καθόλου τις αξίες και τις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το εύρημα αυτό αναδεικνύει την αναγκαιότητα και την σπουδαιότητα της ένταξης μαθημάτων για την ΕΕ στα ακαδημαϊκά τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 17 και Πίνακα 18).

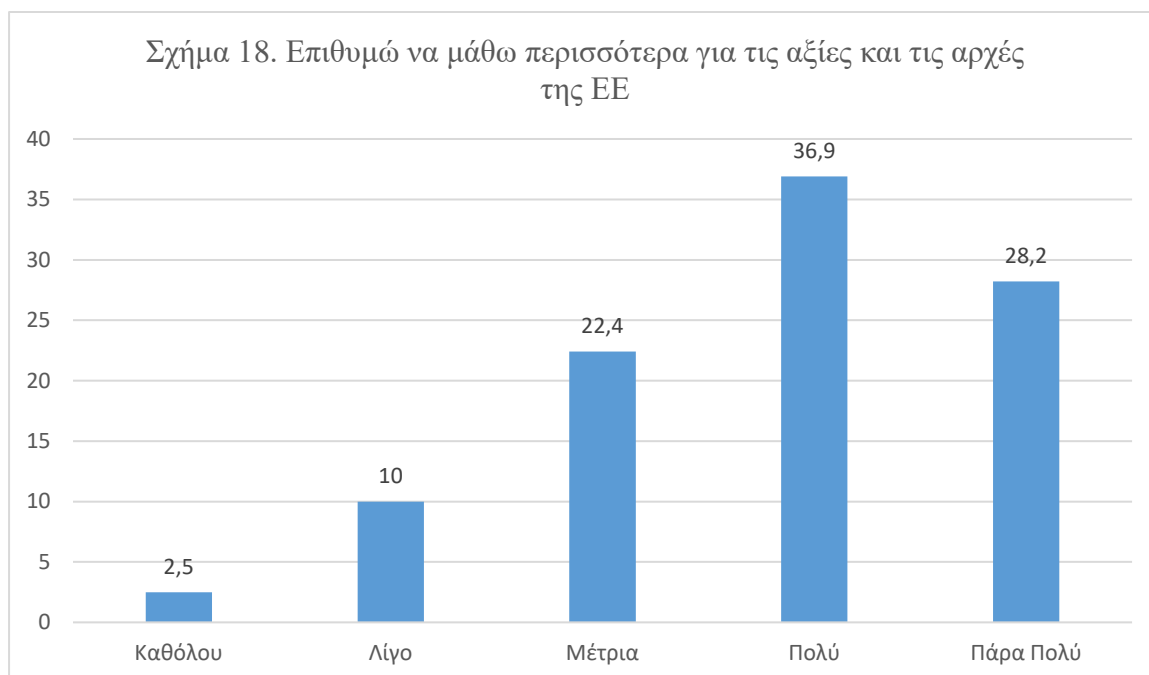

Πίνακας 18. Γνωρίζω τις αξίες και τις αρχές της ΕΕ:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	111	11,1	11,1	11,1
2	257	25,7	25,7	36,8
3	378	37,8	37,8	74,6
4	205	20,5	20,5	95,1
5	49	4,9	4,9	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

B.5. Επιθυμία για γνώση για τις αξίες και τις αρχές της ΕΕ

Η έρευνα αποτυπώνει μία ισχυρή επιθυμία από τους ερωτώμενους ως προς την μάθηση περί των αξιών και των αρχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς 65,1% δηλώνει ότι θα ήθελε πολύ ή πάρα πολύ να μάθει περισσότερα για τις αρχές και τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι μόλις 12,5% που αναφέρει μηδαμινή ή ελάχιστη επιθυμία (καθόλου ή λίγο) και 22,4% που δηλώνει μέτρια επιθυμία (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 18 και Πίνακα 19).

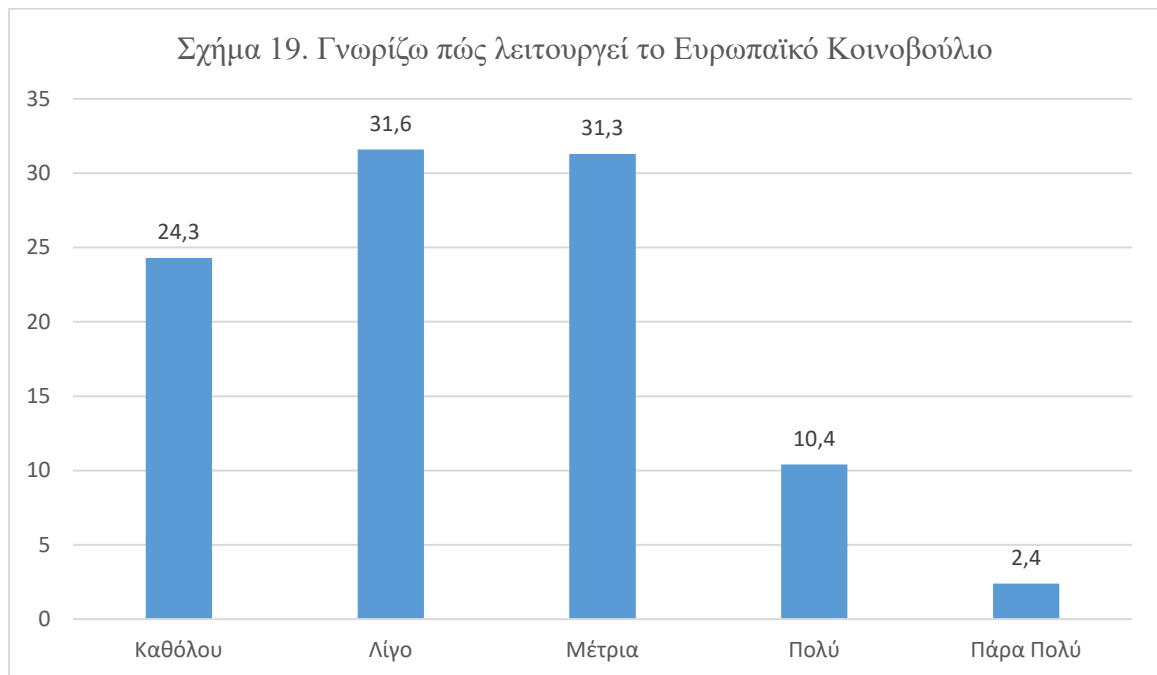
Πίνακας 19. Επιθυμώ να μάθω περισσότερα για τις αξίες και τις αρχές της ΕΕ:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	25	2,5	2,5	2,5
2	100	10,0	10,0	12,5
3	224	22,4	22,4	34,9
4	369	36,9	36,9	71,8
5	282	28,2	28,2	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

B.6. Γνώσεις για τους θεσμούς της ΕΕ

Εξειδικεύοντας περισσότερο στις γνώσεις αναφορικά με τη λειτουργία σημαντικών Ευρωπαϊκών θεσμών, οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν εννέα ερωτήσεις (18-26). Η πρώτη ερώτηση αναφέρεται στο κατά πόσο γνωρίζουν τον τρόπο λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του θεσμού που εκπροσωπεί άμεσα τους

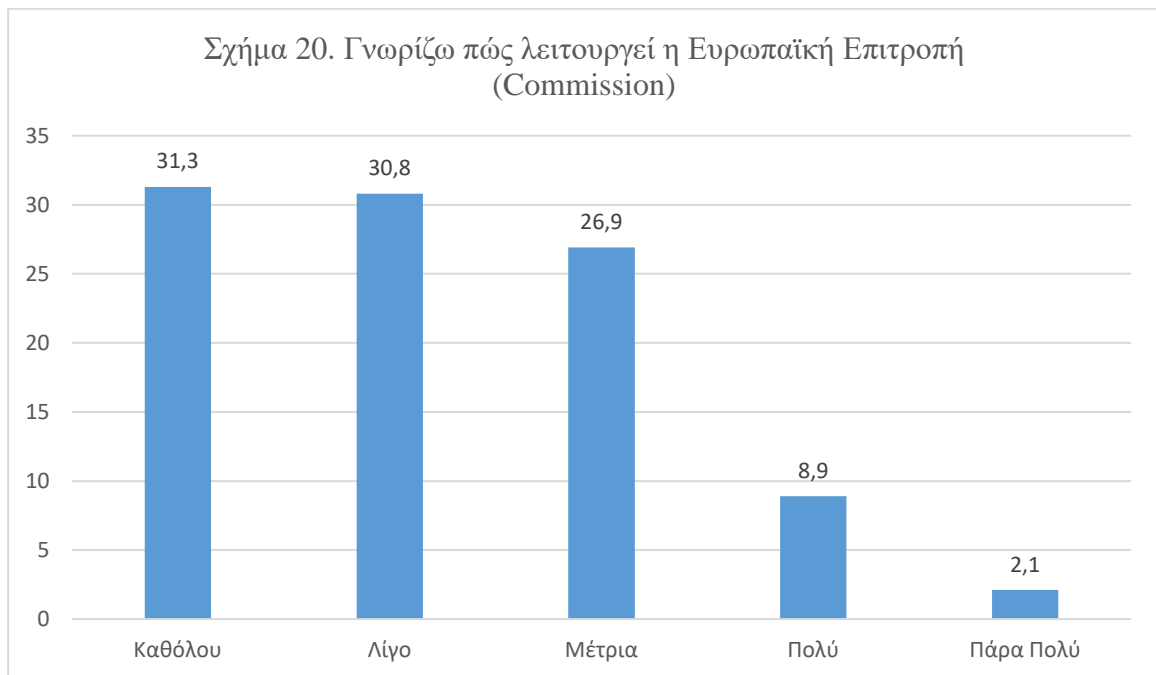
Ευρωπαίους πολίτες, αφού τα μέλη του εκλέγονται από τους ίδιους. Είναι αξιοσημείωτο ότι 55,9% των ερωτώμενων δηλώνει ότι δεν γνωρίζει καθόλου ή γνωρίζει λίγο τον τρόπο λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Το 31,3% του δείγματος γνωρίζει σε μέτριο επίπεδο τον τρόπο λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και μόνο 12,8% των ερωτώμενων αναφέρουν ότι γνωρίζουν ικανοποιητικά ή πολύ ικανοποιητικά τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 19 και Πίνακα 20).

Πίνακας 20. Γνωρίζω πως λειτουργεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	243	24,3	24,3	24,3
2	316	31,6	31,6	55,9
3	313	31,3	31,3	87,2
4	104	10,4	10,4	97,6
5	24	2,4	2,4	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Οι ερωτώμενοι δηλώνουν μεγαλύτερη άγνοια για τον τρόπο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε σύγκριση με – τα ήδη υψηλά – ποσοστά άγνοιας για τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Συγκεκριμένα, 62,1% του συνόλου των ερωτώμενων δηλώνει ότι έχει λίγες ή καθόλου γνώσεις αναφορικά με τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 26,9% δηλώνει ότι έχει μέτριο επίπεδο γνώσεων και μόνο 11% αναφέρει ότι γνωρίζει πολύ ή πάρα πολύ τον τρόπο λειτουργίας του συγκεκριμένου Ευρωπαϊκού θεσμού (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 20 και Πίνακα 21).

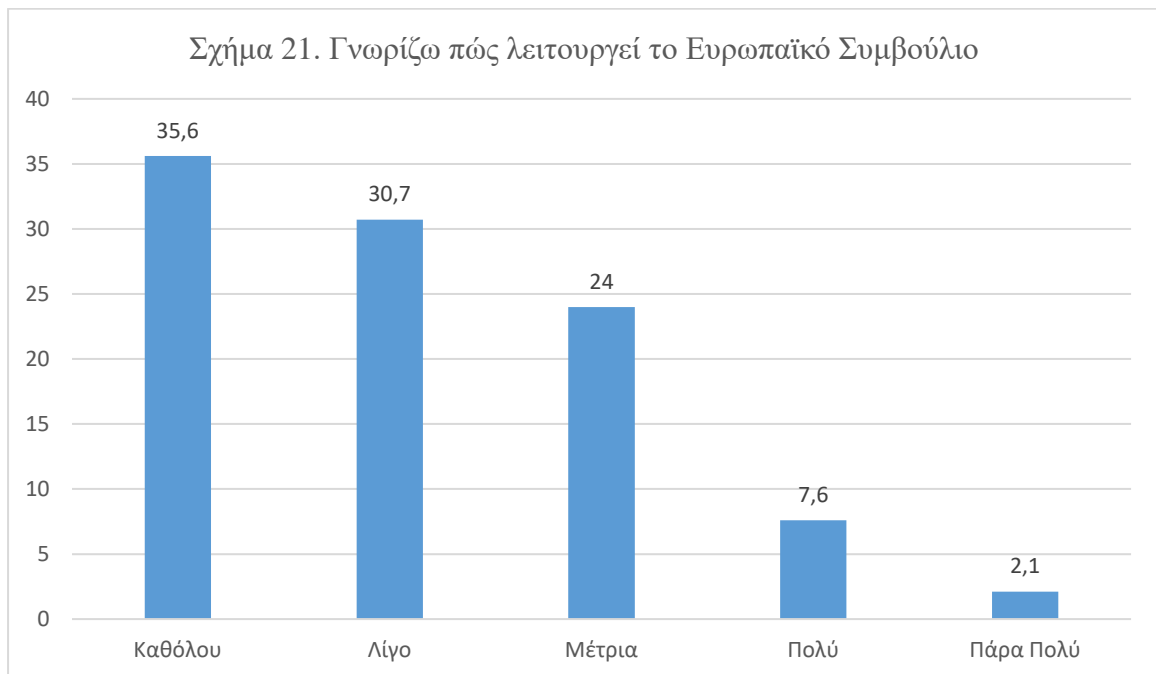
Πίνακας 21. Γνωρίζω πως λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Commission):

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	313	31,3	31,3	31,3
2	308	30,8	30,8	62,1
3	269	26,9	26,9	89,0
4	89	8,9	8,9	97,9
5	21	2,1	2,1	100,0

Total	1000	100,0	100,0
-------	------	-------	-------

Ακόμα μεγαλύτερη άγνοια παρουσιάζουν οι ερωτώμενοι για τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, σε σύγκριση τόσο με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς 66,3% των ερωτώμενων δεν έχει καθόλου ή έχει λίγες γνώσεις ως προς τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 24% δηλώνει μέτριο επίπεδο γνώσεων και μόνο 9,7% γνωρίζει ικανοποιητικά ή πολύ ικανοποιητικά τον τρόπο λειτουργίας του εν λόγω Ευρωπαϊκού θεσμού (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 21 και Πίνακα 22).

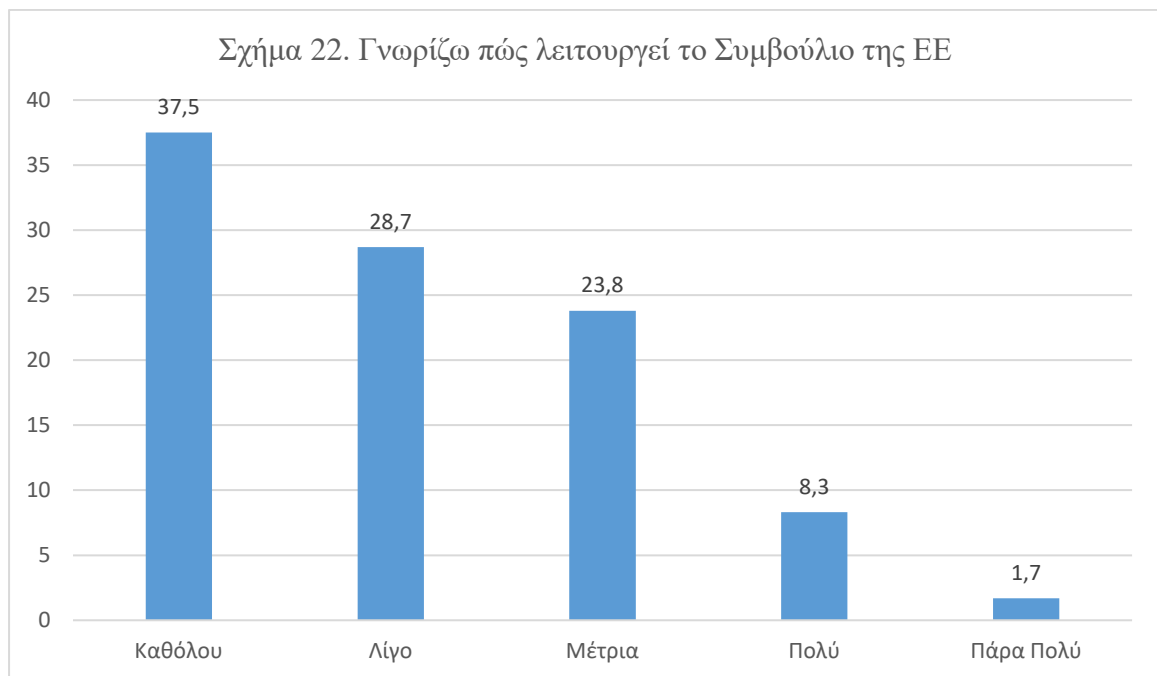
Πίνακας 22. Γνωρίζω πως λειτουργεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	356	35,6	35,6	35,6
2	307	30,7	30,7	66,3
3	240	24,0	24,0	90,3
4	76	7,6	7,6	97,9
5	21	2,1	2,1	100,0

Total	1000	100,0	100,0
-------	------	-------	-------

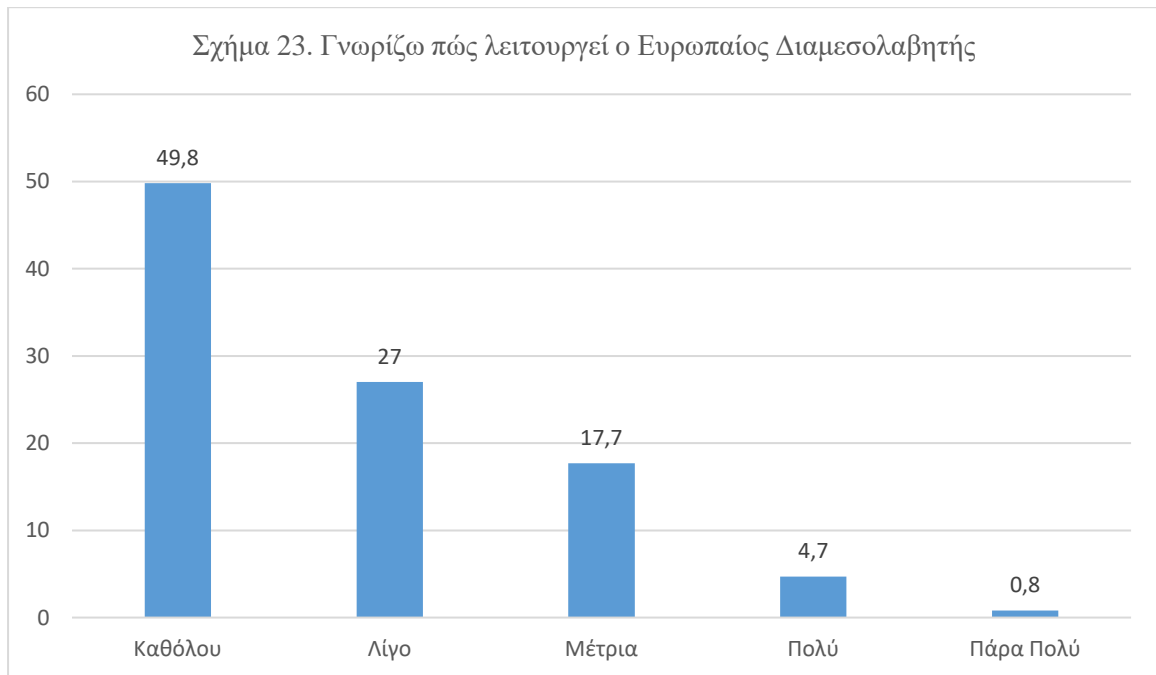
Όπως και με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, οι ερωτώμενοι απαντούν ότι δεν διαθέτουν αρκετές γνώσεις για το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς 66,2% δηλώνει ότι δεν γνωρίζει καθόλου ή γνωρίζει ελάχιστα τη λειτουργία του και 23,8% τη γνωρίζει σε μέτριο επίπεδο. Από την άλλη πλευρά μόνο 10% των ερωτώμενων απαντά ότι γνωρίζει πολύ ή πάρα πολύ τον τρόπο λειτουργίας του (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 22, Πίνακα 23).

Πίνακας 23. Γνωρίζω πως λειτουργεί το Συμβούλιο της ΕΕ:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	375	37,5	37,5	37,5
2	287	28,7	28,7	66,2
3	238	23,8	23,8	90,0
4	83	8,3	8,3	98,3
5	17	1,7	1,7	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής λειτουργεί με σκοπό την προώθηση της χρηστής διοίκησης σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και μελετά αναφορές κακοδιοίκησης στα θεσμικά της όργανα. Συνεπώς, αποτελεί ένα θεσμό που προάγει τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την χρηστή διακυβέρνηση. Παρότι είναι ένας εξαιρετικά σημαντικός θεσμός για τους πολίτες, το 49,8% των ερωτώμενων δεν γνωρίζουν καθόλου τον ρόλο του, 27% έχουν ελάχιστες γνώσεις και 17,7% δηλώνουν ότι γνωρίζουν σε μέτριο επίπεδο τη λειτουργία του. Από την άλλη πλευρά, ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό (5,5%) δηλώνει ότι γνωρίζει πολύ ή πάρα πολύ τη λειτουργία του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 23, Πίνακας 24).

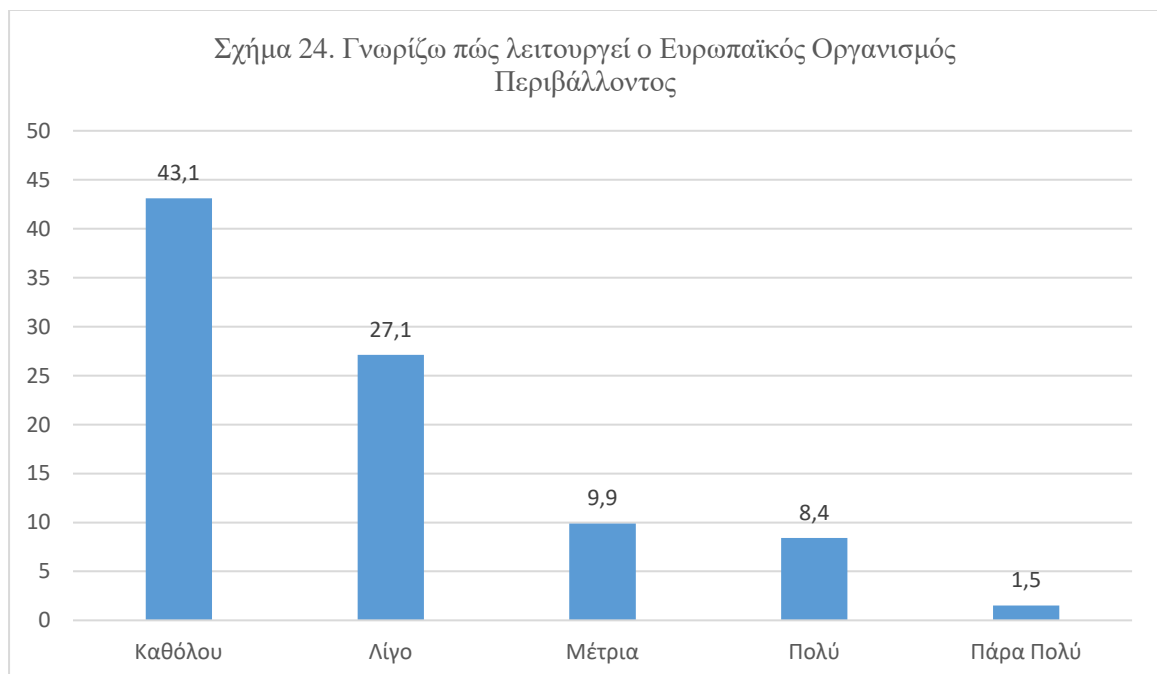
Πίνακας 24. Γνωρίζω πως λειτουργεί ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	498	49,8	49,8	49,8
2	270	27,0	27,0	76,8
3	177	17,7	17,7	94,5

4	47	4,7	4,7	99,2
5	8	,8	,8	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Η προστασία του περιβάλλοντος είναι μια από τις βασικές προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς η κλιματική αλλαγή διευρύνει τους κινδύνους για την ανθρωπότητα και το φυσικό περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος λειτουργεί με σκοπό την προώθηση της γνώσης αναφορικά με τα ζητήματα του περιβάλλοντος ώστε να προωθηθούν οι στόχοι της προστασίας του. Εντούτοις, ένα μεγάλο μέρος των ερωτώμενων (43,1%) δεν γνωρίζει καθόλου τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, 27,1% δηλώνουν ελάχιστες γνώσεις περί αυτού και 19,9% μέτριο επίπεδο γνώσεων. Αντιθέτως, μόνο 9,9% γνωρίζουν τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος σε ικανοποιητικό ή σε πολύ ικανοποιητικό επίπεδο (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 24, Πίνακα 25).

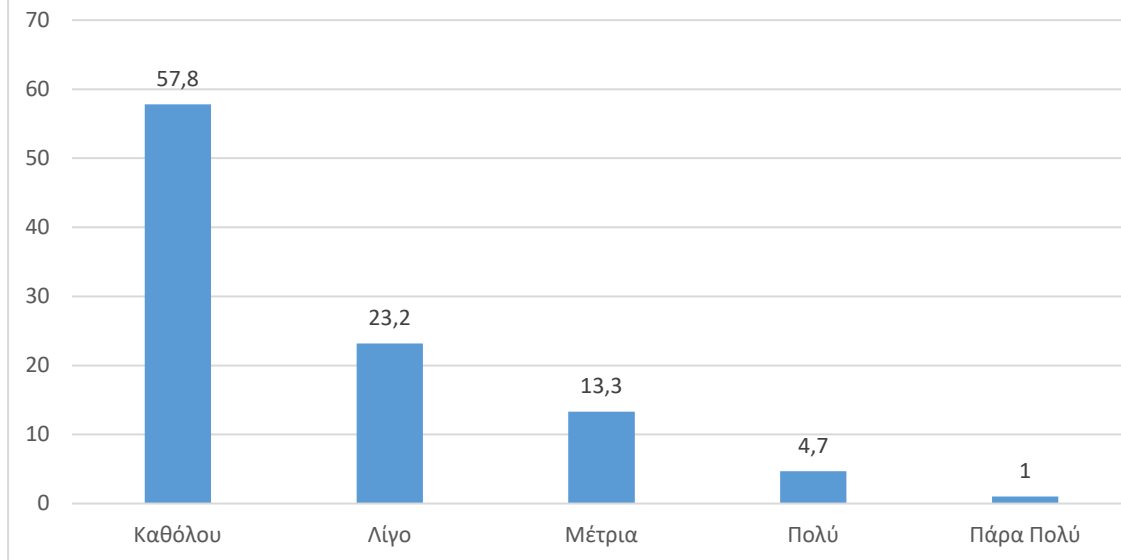

Πίνακας 25. Γνωρίζω πως λειτουργεί ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός
Περιβάλλοντος:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	431	43,1	43,1	43,1
2	271	27,1	27,1	70,2
3	199	19,9	19,9	90,1
4	84	8,4	8,4	98,5
5	15	1,5	1,5	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Το CEDEFOP (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης) είναι ένας Ευρωπαϊκός θεσμός, που εδρεύει στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στη Θεσσαλονίκη. Η αποστολή και το έργο του σχετίζεται με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και με την εκπαιδευτική πολιτική. Εντούτοις, μόλις το 5,7% των ερωτώμενων γνωρίζουν πολύ ή πάρα πολύ τη λειτουργία του συγκεκριμένου θεσμού. Αντιθέτως, πάνω από το ήμισυ των ερωτώμενων (57,8%) δεν γνωρίζει καθόλου τη λειτουργία του, 23,2% δηλώνει ελάχιστες γνώσεις και 13,3% δηλώνει μέτριο επίπεδο γνώσεων για τον συγκεκριμένο Ευρωπαϊκό θεσμό (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 25, Πίνακα 26).

Σχήμα 25. Γνωρίζω πώς λειτουργεί το CEDEFOP (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης)

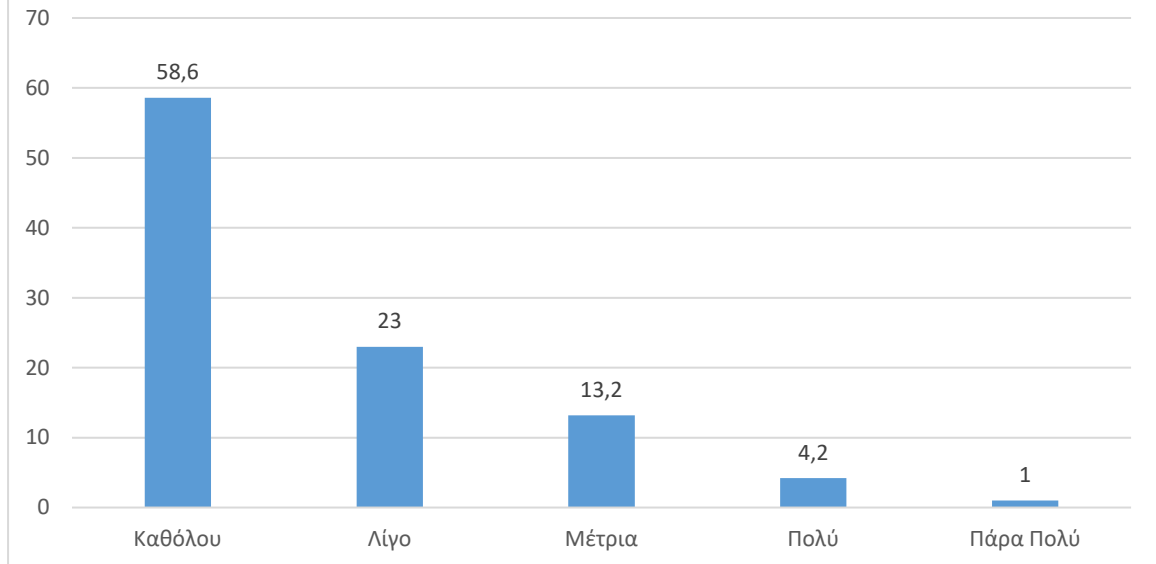

Πίνακας 26. Γνωρίζω πως λειτουργεί το CEDEFOP (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης):

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	578	57,8	57,8	57,8
2	232	23,2	23,2	81,0
3	133	13,3	13,3	94,3
4	47	4,7	4,7	99,0
5	10	1,0	1,0	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Ο ΕΑΕΑ (Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης και Πολιτισμού) σχετίζεται με το αντικείμενο σπουδών των ερωτώμενων φοιτητών. Εντούτοις, μόνο 5,2% απαντά ότι γνωρίζει πολύ ή πάρα πολύ τη λειτουργία του ενώ 58,6% δε διαθέτει καθόλου γνώσεις για τον συγκεκριμένο θεσμό, 23% δηλώνει ότι διαθέτει ελάχιστες γνώσεις και 13,2% δηλώνει μέτριο επίπεδο γνώσεων (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 26, Πίνακα 27).

Σχήμα 26. Γνωρίζω πώς λειτουργεί ο ΕΑΧΕΑ (Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης και Πολιτισμού)

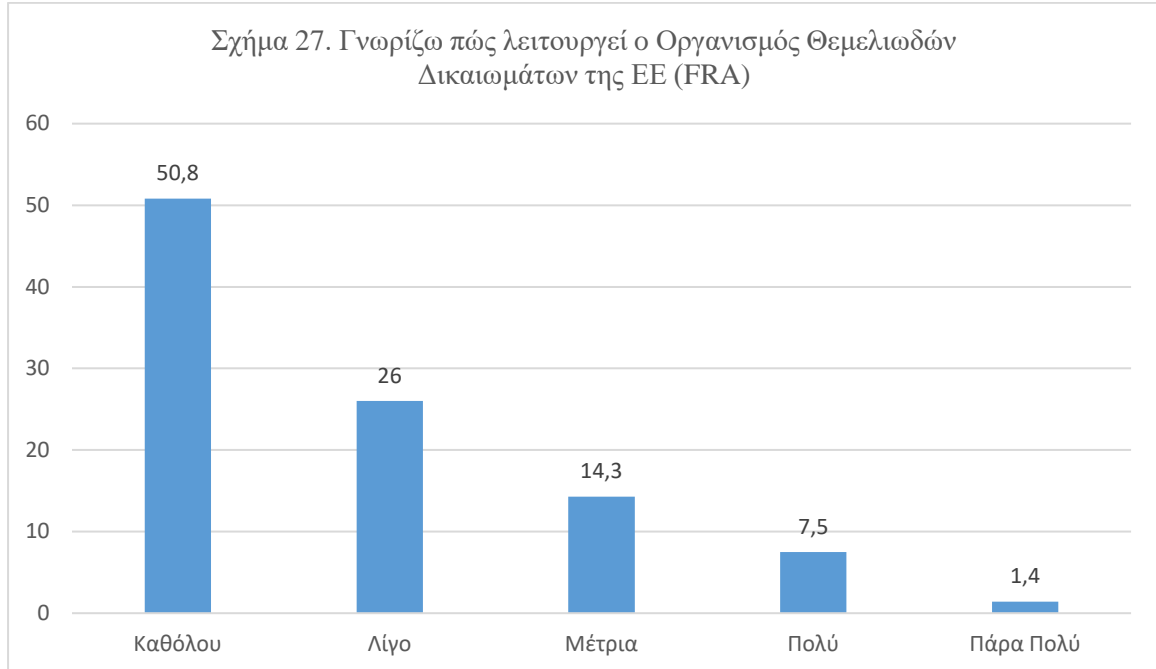

Πίνακας 27. Γνωρίζω πως λειτουργεί ο ΕΑΧΕΑ (Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης και Πολιτισμού):

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	586	58,6	58,6	58,6
2	230	23,0	23,0	81,6
3	132	13,2	13,2	94,8
4	42	4,2	4,2	99,0
5	10	1,0	1,0	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Η προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί θεμελιώδη προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ λειτουργεί προς αυτή την κατεύθυνση, παρέχοντας ανεξάρτητες και τεκμηριωμένες συμβουλές σε φορείς λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών. Εντούτοις, το ήμισυ των ερωτώμενων (50,8%) δηλώνει ότι δε γνωρίζει καθόλου τη λειτουργία του συγκεκριμένου θεσμού, 26% δηλώνει ότι διαθέτει ελάχιστες γνώσεις περί αυτού και 14,3% μέτριο επίπεδο γνώσεων. Απεναντίας, μόνο

8,9% των ερωτώμενων αναφέρει ότι γνωρίζει πολύ ή πάρα πολύ τη λειτουργία του συγκεκριμένου Ευρωπαϊκού θεσμού (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 27, Πίνακα 28).

Πίνακας 28. Γνωρίζω πως λειτουργεί ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA).

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	508	50,8	50,8	50,8
2	260	26,0	26,0	76,8
3	143	14,3	14,3	91,1
4	75	7,5	7,5	98,6
5	14	1,4	1,4	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

B.7. Παρακολούθηση μαθημάτων για την ΕΕ

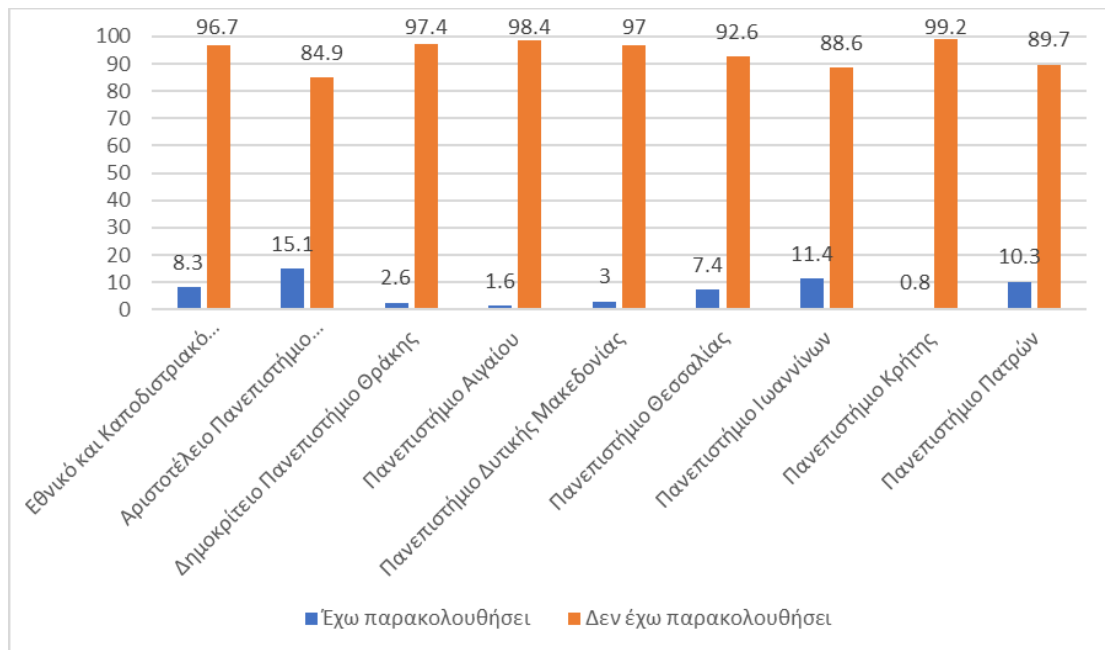
Οι φοιτητές/τήτριες του δείγματος, όπως έγινε φανερό και από τις απαντήσεις στις παραπάνω ερωτήσεις, διαθέτουν χαμηλό επίπεδο γνώσεων τόσο για την ίδια την

Ευρωπαϊκή Ένωση, τις αρχές και τις αξίες που προσβεύει, όσο και για τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς. Σημαντικό ρόλο σε αυτό διαδραματίζει και το γεγονός ότι κατά τη φοίτησή τους στο πανεπιστήμιο, η συντριπτική πλειονότητα των ερωτώμενων (94,3%) δηλώνει ότι δεν έχει παρακολουθήσει ποτέ κάποιο μάθημα για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Αναλυτικά βλ. Πίνακας 29, Σχήμα 28).

Πίνακας 29. Κατά τη φοίτησή σας στο πανεπιστήμιο έχετε παρακολουθήσει μαθήματα για την Ευρωπαϊκή Ένωση;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	57	5,7	5,7	5,7
	Όχι	943	94,3	94,3	100,0
Total		1000	100,0	100,0	

Σχήμα 28: Ποσοστά παρακολούθησης μαθημάτων για την ΕΕ κατά τη διάρκεια της φοίτησης στο Πανεπιστήμιο

Β.8. Συμμετοχή σε Προγράμματα Ανταλλαγών Νέων

Τα προγράμματα ανταλλαγών νέων είναι πολύ σημαντικά για την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής ταυτότητας, αφού δίνουν την ευκαιρία σε ομάδες νέων από διαφορετικές χώρες να συναντηθούν, να ζήσουν μαζί και να συνεργαστούν σε κοινά έργα για σύντομο χρονικό διάστημα. Δυστυχώς στο δείγμα των 1000 φοιτητών/τριών των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης μόλις το 5,4% έχει συμμετάσχει σε κάποιο πρόγραμμα ανταλλαγής νέων (Αναλυτικά βλ. Πίνακας 30).

Πίνακας 30. Έχετε συμμετάσχει σε youth exchange program;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	54	5,4	5,4	5,4
	Όχι	946	94,6	94,6	100,0
	Total	1000	100,0	100,0	

Κύρια αποτελέσματα Β' Μέρους

- Η πλειονότητα των φοιτητών/τριών αναφέρει ότι διαθέτει μέτριο επίπεδο γνώσεων ως προς τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ένα σημαντικό ποσοστό 37,1% αναφέρει ότι δεν έχει καθόλου ή έχει ελάχιστες γνώσεις ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα.
- Η συντριπτική πλειονότητα (65,2%) των ερωτώμενων φοιτητών/τριών δηλώνει ξεκάθαρα τη θέλησή της για περαιτέρω εμπλουτισμό των γνώσεων ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα ενώ μόλις 12,1% δηλώνει ανίσχυρη ή καθόλου θέληση.
- Το 77,2% κατανοεί μέτρια έως καθόλου τη λειτουργία της ΕΕ.
- Μόλις το 25,4% των ερωτώμενων φοιτητών/τριών αναφέρει ότι γνωρίζει πολύ ή πάρα πολύ τις αξίες και τις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Το 65,1% δηλώνει ότι θα ήθελε πολύ ή πάρα πολύ να μάθει περισσότερα για τις αρχές και τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Το 55,9% των ερωτώμενων δηλώνει ότι δεν γνωρίζει καθόλου ή γνωρίζει λίγο τον τρόπο λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και μόλις το 12,8% των ερωτώμενων αναφέρει ότι γνωρίζει ικανοποιητικά ή πολύ ικανοποιητικά τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
- Το 62,1% του συνόλου των ερωτώμενων δηλώνει ότι έχει λίγες ή καθόλου γνώσεις αναφορικά με τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ενώ το 66,3% των ερωτώμενων δεν έχει καθόλου ή έχει λίγες γνώσεις ως προς τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ.
- Μέγιστη άγνοια υπάρχει σε σχέση με άλλους θεσμούς και φορείς της ΕΕ, όπως ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής (5,5% πολύ και πάρα πολύ καλή γνώση), ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (9,9% πολύ και πάρα πολύ καλή γνώση) και ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) (8,9% πολύ και πάρα πολύ καλή γνώση).
- Ο μέγιστος αυτός βαθμός άγνοιας παρατηρείται για τους φορείς της εκπαίδευσης όπως το CEDEFOP, το οποίο γνωρίζει πολύ μόλις το 5,8% και ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης και Πολιτισμού

(EACEA) τον οποίο γνωρίζει πολύ μόλις το 5,2%.

- Η συντριπτική πλειονότητα των ερωτώμενων (94,3%) δηλώνει ότι δεν έχει παρακολουθήσει ποτέ κάποιο μάθημα για την Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ μόλις το 5,4% έχει συμμετάσχει σε κάποιο πρόγραμμα ανταλλαγής νέων

Συμπερασματικά, η έρευνα επιβεβαιώνει την αρχική υπόθεση εργασίας του προγράμματος MOTIVATE ότι οι φοιτητές/φοιτήτριες των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης των Ελληνικών πανεπιστημίων σε τεράστιο ποσοστό δεν έχουν παρακολουθήσει ποτέ κάποιο σχετικό μάθημα για την ΕΕ.

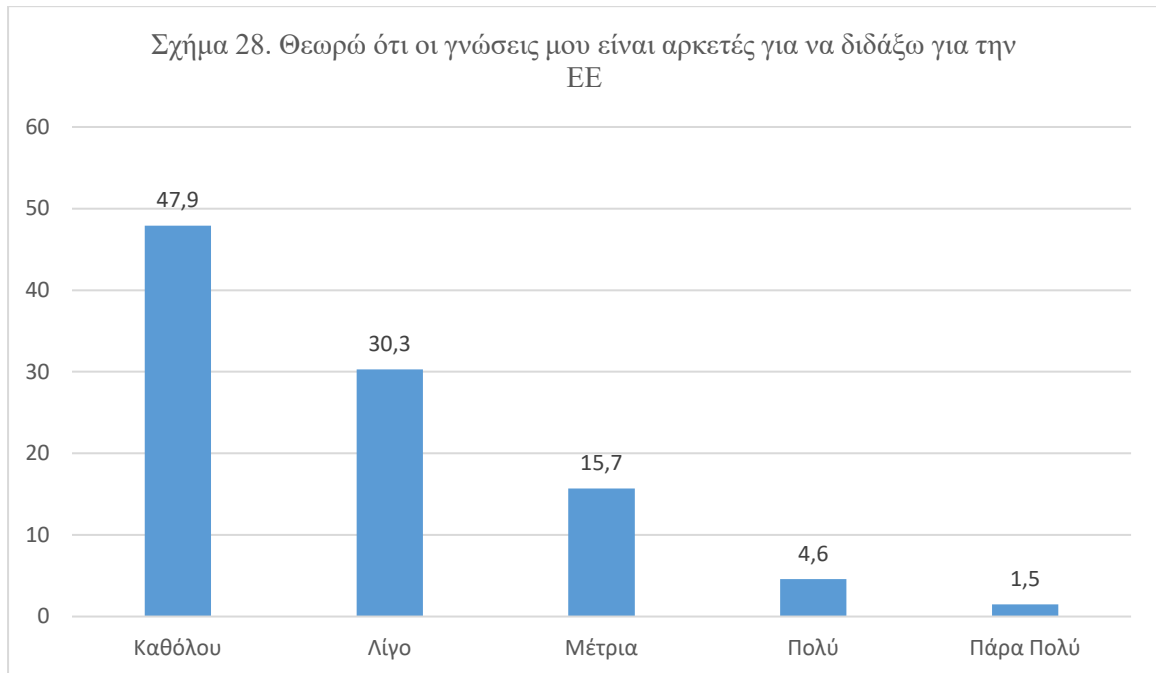
Αυτό γίνεται εμφανές από την έλλειψη βασικών γνώσεων για το αξιακό και θεσμικό σύστημα της ΕΕ. Εξαιρετικά σημαντικό εύρημα αποτελεί επίσης, η μη-συμμετοχή των μελλοντικών καθηγητών και δασκάλων σε πρόγραμμα ανταλλαγής νέων σε ποσοστό 94,6%. Το αποτέλεσμα μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι κατά τη διάρκεια των επιμορφώσεων θα πρέπει να υπάρχει ειδική ενημέρωση για τα προγράμματα αυτά. Η διόρθωση των ελλείψεων στη γνώση περί της ΕΕ και η ενθάρρυνση της συμμετοχής σε προγράμματα ανταλλαγής νέων απαιτεί μια συνεργατική προσέγγιση, που περιλαμβάνει τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τους διαμορφωτές πολιτικής και φορείς όπως η EACEA. Τέτοιες προσπάθειες έχουν τη δυνατότητα διαμόρφωσης μιας πιο ενημερωμένης γενιάς εκπαιδευτών, οι οποίοι μπορούν ενεργά να προάγουν τις ευρωπαϊκές αξίες, τη συνεργασία, την ειρήνη, τη συμπεριληπτικότητα καθώς και την Ευρωπαϊκή ταυτότητα μέσα στις αίθουσες διδασκαλίας και τις κοινότητές τους.

Γ. Δεξιότητες και γνώσεις αναφορικά με μεθόδους διδασκαλίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Πολύ σημαντική διάσταση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών είναι η εκμάθηση των παιδαγωγικών μεθόδων και προσεγγίσεων της διδασκαλίας. Η ΕΕ είναι μία μοναδική πολιτειακή οντότητα με ένα πολύπλοκο και πολυεπίπεδο σύστημα διακυβέρνησης. Συνιστά επίσης και μία Ένωση αξιών. Η διδασκαλία της ΕΕ στα σχολεία απαιτεί και ανάλογες παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Οι έντεκα ερωτήσεις του Γ' Μέρους του ερωτηματολογίου αφορούν την αντίληψη που έχουν οι φοιτητές/φοιτήτριες σε σχέση με τις δεξιότητες και τις γνώσεις αναφορικά με τις ενδεικτικές μεθόδους διδασκαλίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γ.1. Επίπεδο γνώσεων για τη διδασκαλία για την ΕΕ

Η έρευνα έδειξε ότι μόλις το 6,1% των ερωτώμενων δηλώνει ότι έχει αρκετές γνώσεις για να διδάξει την Ευρωπαϊκή Ένωση στους μαθητές/τριές του. Απεναντίας, 78,2% των ερωτώμενων δηλώνει ότι δε διαθέτει καθόλου ή διαθέτει ελάχιστες γνώσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση που του επιτρέπουν να διδάξει γι' αυτή και 15,7% θεωρεί ότι αυτές βρίσκονται σε μέτριο επίπεδο (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 28, Πίνακα 31). Τα ευρήματα αυτά συνάδουν με το ποσοστό της έλλειψης παρακολούθησης μαθημάτων σχετικών με την ΕΕ στα παιδαγωγικά τμήματα.

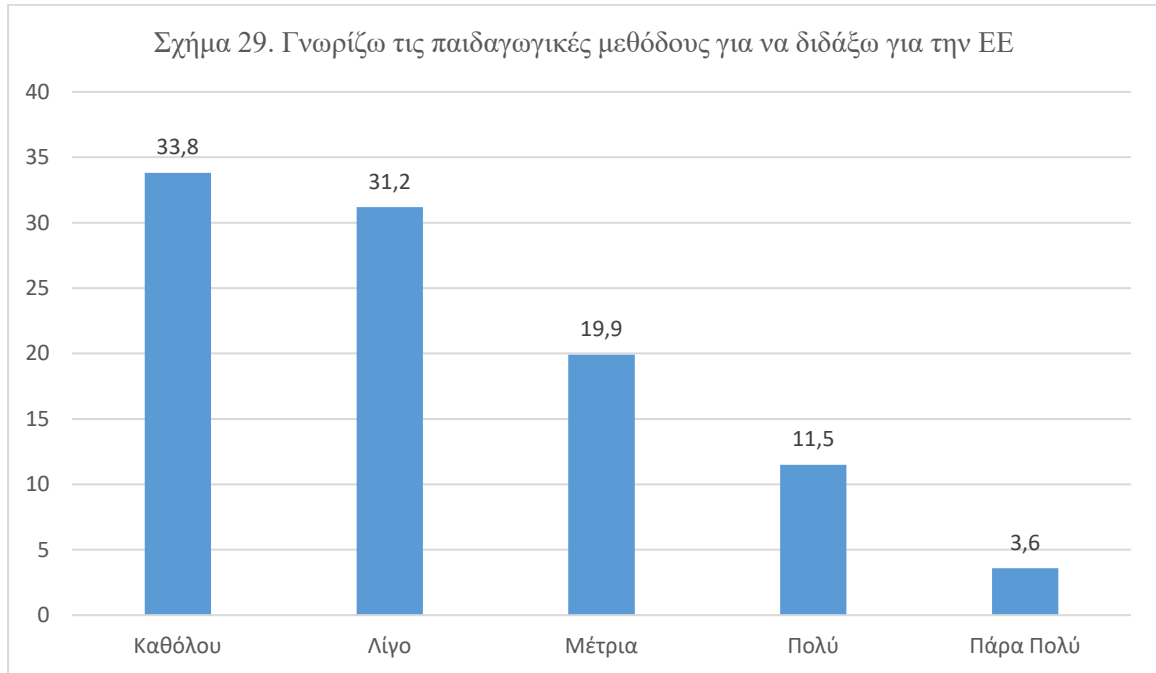
Πίνακας 31. Θεωρώ ότι οι γνώσεις μου είναι αρκετές για να διδάξω για την ΕΕ:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	479	47,9	47,9	47,9
2	303	30,3	30,3	78,2
3	157	15,7	15,7	93,9
4	46	4,6	4,6	98,5
5	15	1,5	1,5	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Γ.2. Επίπεδο γνώσεων για τις παιδαγωγικές μεθόδους διδασκαλίας για την ΕΕ

Ομοίως, η συντριπτική πλειονότητα των ερωτώμενων φοιτητών δε δηλώνει ικανοποιημένη με το επίπεδο των γνώσεων που διαθέτει ως προς τις παιδαγωγικές μεθόδους διδασκαλίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Συγκεκριμένα, μόνο 15,1% των ερωτώμενων αναφέρει ότι γνωρίζει πολύ ή πάρα πολύ τις παιδαγωγικές μεθόδους,

ώστε να διδάξει για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ 65% δηλώνει ότι δε διαθέτει καθόλου ή διαθέτει ελάχιστες γνώσεις γι' αυτό και 19,9% αναφέρει ότι οι συγκεκριμένες γνώσεις του βρίσκονται σε μέτριο επίπεδο (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 29, Πίνακα 32).

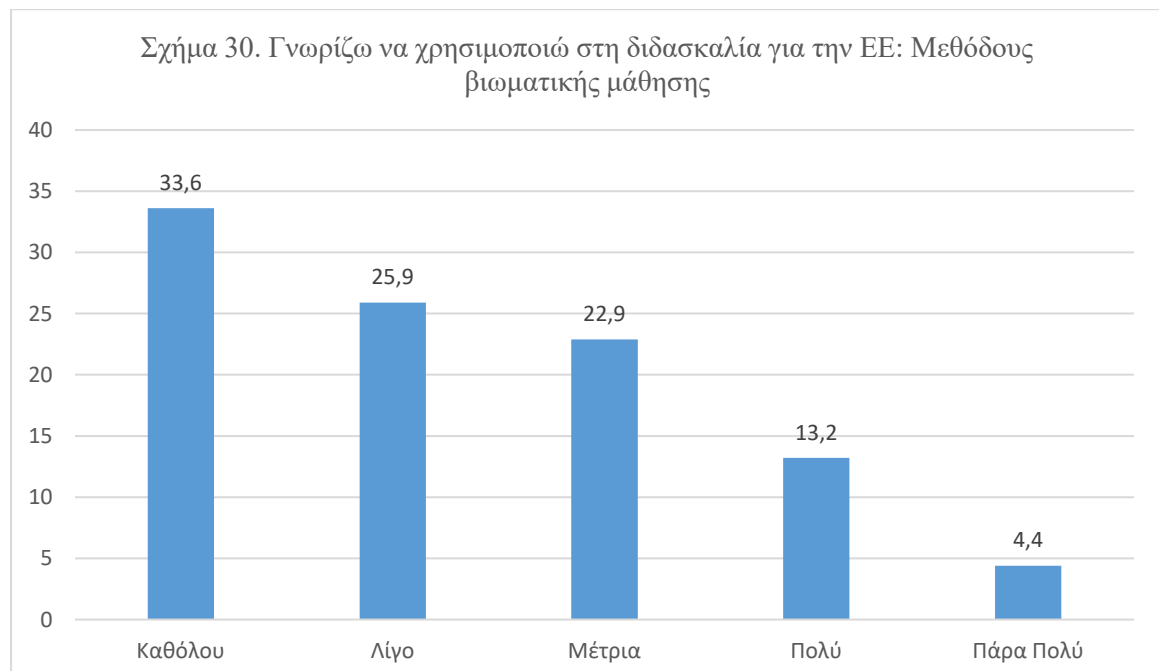
Πίνακας 32. Γνωρίζω τις παιδαγωγικές μεθόδους για να διδάξω για την ΕΕ:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	338	33,8	33,8	33,8
2	312	31,2	31,2	65,0
3	199	19,9	19,9	84,9
4	115	11,5	11,5	96,4
5	36	3,6	3,6	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Εξειδικεύοντας περισσότερο στις γνώσεις των ερωτώμενων φοιτητών/φοιτητριών ως προς τη χρήση συγκεκριμένων μεθόδων διδασκαλίας, η στόχευση ήταν διττή, δηλαδή, αφενός να διαπιστωθεί το επίπεδο γνώσεων για την Ευρωπαϊκή Ένωση και αφετέρου το επίπεδο γνώσεων ως προς τη χρήση εναλλακτικών μεθόδων διδασκαλίας, οι οποίες δυνητικά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη διδασκαλία για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γ.2.1. Βιωματική μάθηση

Η πρώτη μέθοδος για την οποία ερωτήθηκαν οι φοιτητές/φοιτήτριες αφορούσε τις μεθόδους βιωματικής μάθησης. Είναι αρνητικά εντυπωσιακό ότι 33,6% δεν γνωρίζει καθόλου γι' αυτές και 25,9% δηλώνει ελάχιστες γνώσεις, γεγονός που αναδεικνύει ότι πάνω από τους μισούς ερωτώμενους δεν γνωρίζουν μεθόδους βιωματικής μάθησης. Αντιθέτως, μόνο 17,6% γνωρίζει αυτές τις μεθόδους σε ικανοποιητική ή πολύ ικανοποιητικό επίπεδο και 22,9% σε μέτριο επίπεδο (Αναλυτικά βλ. 30, Πίνακα 33).

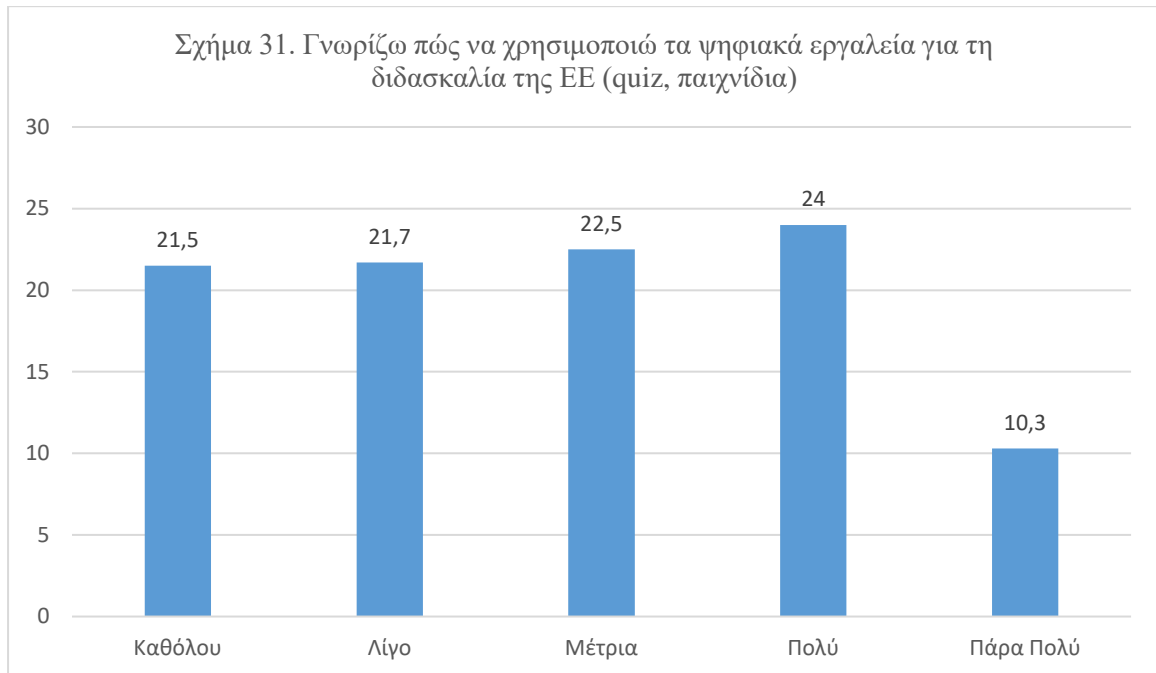

Πίνακας 33. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ:
Μεθόδους βιωματικής μάθησης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	336	33,6	33,6	33,6
2	259	25,9	25,9	59,5
3	229	22,9	22,9	82,4
4	132	13,2	13,2	95,6
5	44	4,4	4,4	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Γ.2.2. Ψηφιακά εργαλεία

Το επόμενο ερώτημα αφορούσε τη γνώση των ψηφιακών εργαλείων, όπως quiz και παιχνίδια για τη διδασκαλία για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό (34,3%) δηλώνει πώς τα γνωρίζει πολύ ή πάρα πολύ καλά και 22,5% σε μέτριο επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, ένα αρκετά υψηλό ποσοστό (43,2%) αναφέρει ότι γνωρίζει τα συγκεκριμένα εργαλεία λίγο ή καθόλου (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 31, Πίνακα 34).

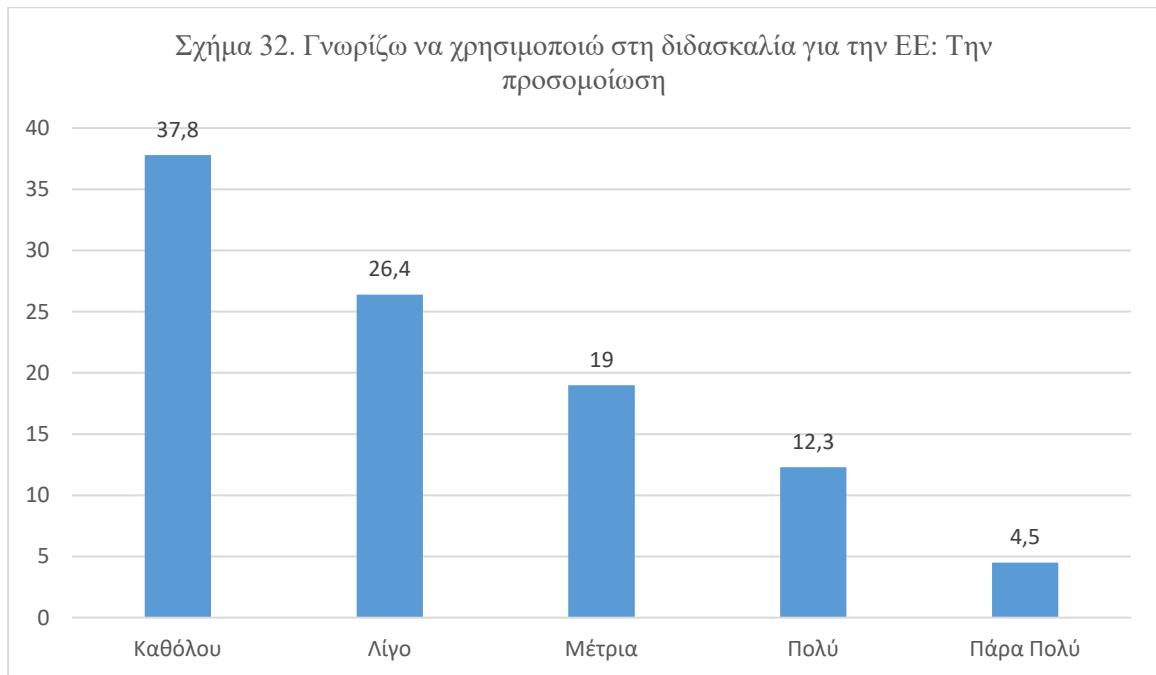
Πίνακας 34. Γνωρίζω πώς να χρησιμοποιώ τα ψηφιακά εργαλεία για τη διδασκαλία της ΕΕ (quiz, παιχνίδια)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	215	21,5	21,5	21,5
2	217	21,7	21,7	43,2
3	225	22,5	22,5	65,7
4	240	24,0	24,0	89,7
5	103	10,3	10,3	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Γ.2.3. Προσομοίωση

Η προσομοίωση αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές εναλλακτικές βιωματικές τεχνικές εκμάθησης της λειτουργίας των πολιτικών θεσμών και συγκεκριμένα των θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εντούτοις, 64,2% των ερωτώμενων φοιτητών

δηλώνουν ότι είτε δεν τη γνωρίζουν καθόλου είτε τη γνωρίζουν ελάχιστα και 19% σε μέτριο επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, μόνο 16,8% των ερωτώμενων δηλώνει ότι γνωρίζει την προσομοίωση ικανοποιητικά ή πολύ ικανοποιητικά (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 32, Πίνακα 35).

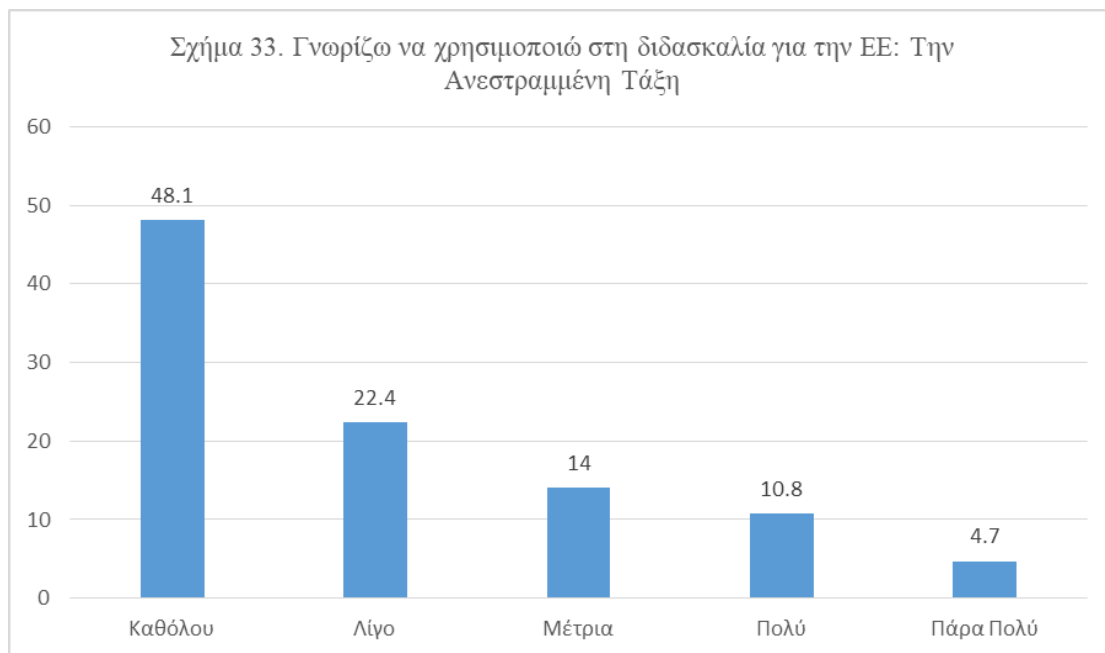

Πίνακας 35. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ:
Την προσομοίωση

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	378	37,8	37,8	37,8
2	264	26,4	26,4	64,2
3	190	19,0	19,0	83,2
4	123	12,3	12,3	95,5
5	45	4,5	4,5	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Γ.2.4. Ανεστραμμένη τάξη

Το εργαλείο της ανεστραμμένης τάξης είναι ακόμα μια εναλλακτική μέθοδος διδασκαλίας, η οποία έχει πλέον ενταχθεί στην ελληνική νομοθεσία μέσω του Ν. 4823/2021 που αφορά στην Αναβάθμιση του Σχολείου και την Ενδυνάμωση των Εκπαιδευτικών. Ωστόσο, η συντριπτική πλειονότητα των ερωτώμενων φαίνεται ότι αγνοεί τη συγκεκριμένη μέθοδο, καθώς 48,1% δηλώνει ότι δεν έχει καμία γνώση περί αυτής, 22,4% ότι γνωρίζει ελάχιστα, 14% ότι τη γνωρίζει σε μέτριο επίπεδο και μόνο 15,5% αναφέρει ότι γνωρίζει τη μέθοδο της ανεστραμμένης τάξης πολύ ικανοποιητικά ή ικανοποιητικά (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 33, Πίνακας 36).

Πίνακας 36. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: την Ανεστραμμένη Τάξη

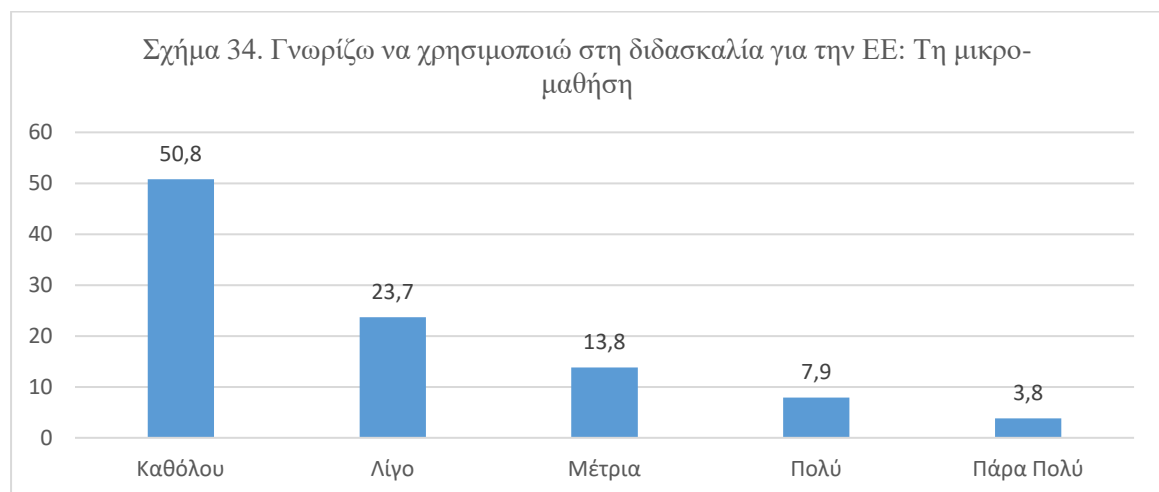
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	481	48,1	48,1	48,1
2	224	22,4	22,4	70,5

3	140	14,0	14,0	84,5
4	108	10,8	10,8	95,3
5	47	4,7	4,7	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Γ.2.5. Μικρο-μάθηση

Η μικρο-μάθηση αφορά δια ζώσης ή ψηφιακής μορφής μάθηση για την επίτευξη αυτοτελών μαθησιακών στόχων σε σύντομο χρονικό διάστημα. Ωστόσο, η εμπειρική έρευνα αποκαλύπτει ότι μια σειρά λόγων, συμπεριλαμβανομένης και της απουσίας σχετικής γνώσης, καθιστούν δύσκολη την εφαρμογή της μεθόδου στα σχολεία (Γεράκη, 2022, 60). Το συμπέρασμα αυτό αποτυπώνεται και στην έρευνά μας. Το ήμισυ του δείγματος (50,8%) δε γνωρίζει τη μικρο-μάθηση, 23,7% διαθέτει ελάχιστες γνώσεις περί αυτής, 13,8% μέτριο επίπεδο γνώσεων και μόνο 11,7% αναφέρει ότι τη γνωρίζει ικανοποιητικά ή πολύ ικανοποιητικά (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 34, Πίνακα 37).

Πίνακας 37. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ:
τη μικρο-μάθηση

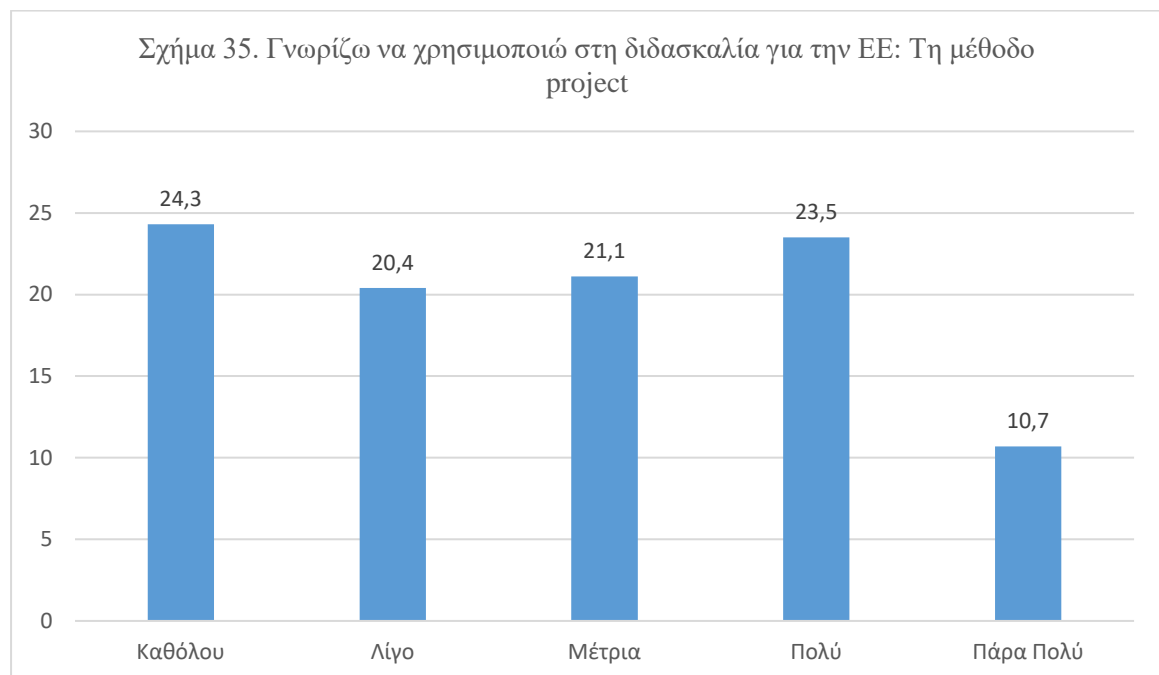
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	508	50,8	50,8	50,8

2	237	23,7	23,7	74,5
3	138	13,8	13,8	88,3
4	79	7,9	7,9	96,2
5	38	3,8	3,8	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Γ.2.6. Μέθοδος project

Σε αντίθεση με τις προηγούμενες εναλλακτικές μεθόδους διδασκαλίας, μεγαλύτερο ποσοστό (34,2%) ερωτώμενων φαίνεται να γνωρίζει καλά ή πολύ καλά τη μέθοδο project και 21,1% δηλώνει ότι τη γνωρίζει σε μέτριο βαθμό. Αντιθέτως, 44,7% των ερωτώμενων δηλώνει ότι δε διαθέτει καθόλου ή διαθέτει ελάχιστες γνώσεις για τη συγκεκριμένη μέθοδο (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 35, Πίνακα 38).

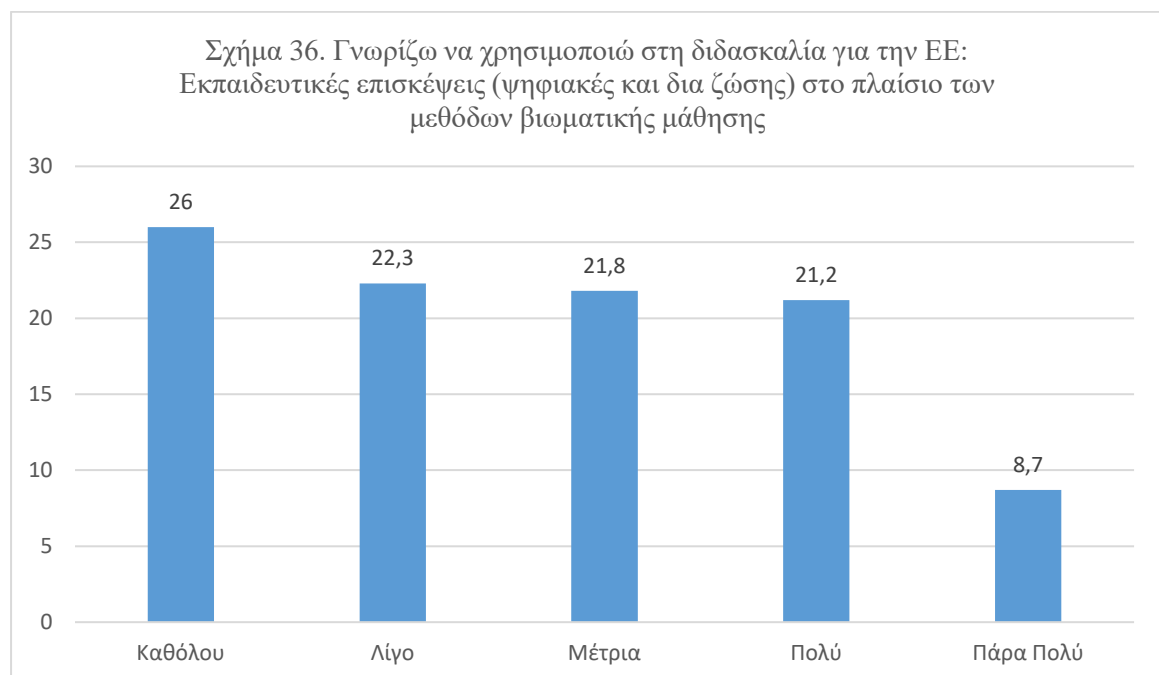

Πίνακας 38. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ:
τη μέθοδο project

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	243	24,3	24,3	24,3
2	204	20,4	20,4	44,7
3	211	21,1	21,1	65,8
4	235	23,5	23,5	89,3
5	107	10,7	10,7	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Γ.2.7. Εκπαιδευτικές επισκέψεις

Οι εκπαιδευτικές επισκέψεις (είτε δια ζώσης είτε ψηφιακού χαρακτήρα) αποτελούν μια στρατηγική βιωματικής μάθηση που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εκμάθηση για την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς όργανα και φορείς είναι επισκέψιμα για τους πολίτες είτε δια ζώσης είτε ψηφιακά. Εντούτοις, ένα αρκετά υψηλό ποσοστό (48,3%) των ερωτώμενων δηλώνει ότι δεν έχει καθόλου γνώσεις γι' αυτές ή έχει ελάχιστες γνώσεις, 21,8% αναφέρει ότι διαθέτει γνώσεις γι' αυτές σε μέτριο επίπεδο και μόνο περίπου το 1/3 του δείγματος (29,9%) αναφέρει ότι τις γνωρίζει σε καλό ή πολύ καλό επίπεδο (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 36, Πίνακα 39).

Πίνακας 39. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: Εκπαιδευτικές επισκέψεις (ψηφιακές και δια ζώσης) στο πλαίσιο των μεθόδων βιωματικής μάθησης

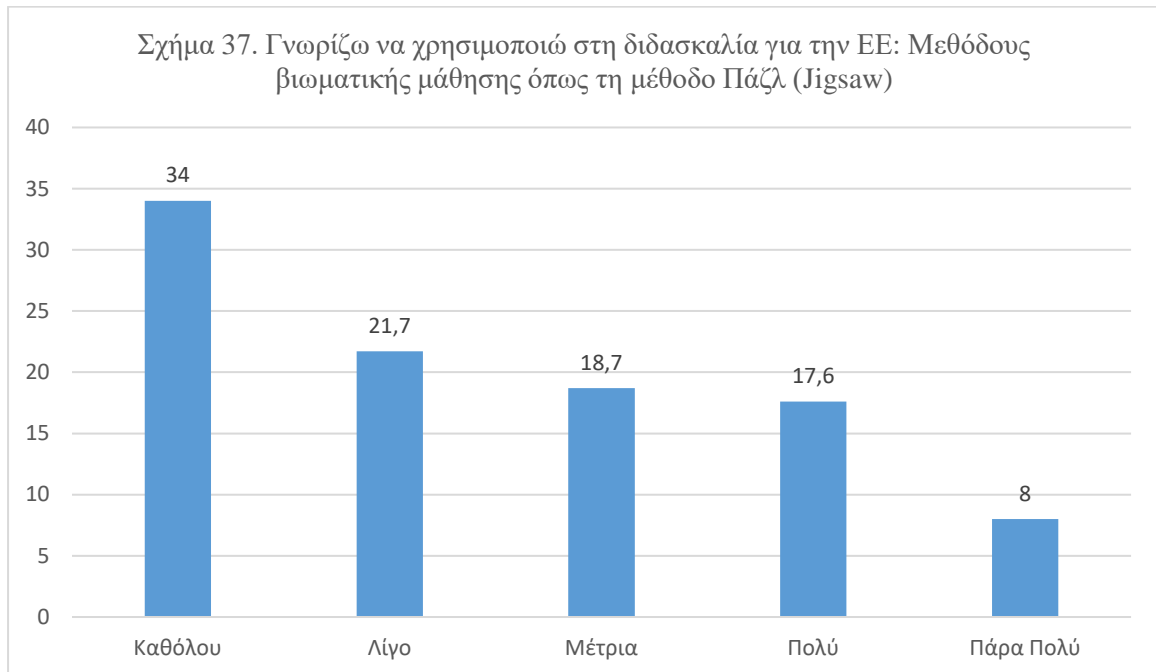
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	260	26,0	26,0	26,0
2	223	22,3	22,3	48,3
3	218	21,8	21,8	70,1
4	212	21,2	21,2	91,3
5	87	8,7	8,7	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Γ.2.8. Μέθοδος Παζλ ή της Συνεργατικής Συναρμολόγησης (Jigsaw)

Η μέθοδος Παζλ ή της Συνεργατικής Συναρμολόγησης (Jigsaw) (Aronson & Bridgeman, 1979, Aronson et al., 1978, Slavin, 1990) είναι μία δημοφιλής μέθοδος, σύμφωνα με την οποία, κάθε μαθητής ή ομάδα μαθητών ασχολείται με μία επιμέρους θεματική και απαιτείται η συνεργασία όλων για τη σύνθεση του θέματος κι εν τέλει την κατάκτηση της γνώσης. Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο, υπάρχει αλληλεξάρτηση των μονάδων (μαθητές) ή των ομάδων εργασίας για την επίλυση ενός προβλήματος ή την επίτευξη της γνώσης. Η μέθοδος αυτή θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την κατανόηση της διαφορετικότητας των κρατών μελών και τη σύνθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα μπορούσε επίσης να χρησιμεύσει για την κατανόηση του συνεργατικού τρόπου εργασίας για την επίλυση πολυθεματικών προβλημάτων, μέσω της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από αλληλοεξαρτώμενες ομάδες ειδικών (expert groups).

Ός προς τη γνώση χρήσης της βιωματικής εναλλακτικής μεθόδου διδασκαλίας Παζλ (Jigsaw), η πλειονότητα των ερωτώμενων δηλώνει ότι είτε δεν έχει καθόλου γνώσεις γι' αυτή (34%), είτε έχει ελάχιστες γνώσεις (21,7%). Το 18,7% των ερωτώμενων δηλώνει

ότι έχει μέτρια γνώση της μεθόδου Jigsaw και το 25,6% ότι έχει καλή ή πολύ καλή γνώση (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 37, Πίνακα 40).

Πίνακας 40. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: Μεθόδους βιωματικής μάθησης, όπως τη μέθοδο Πάζλ (Jigsaw)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	340	34,0	34,0	34,0
2	217	21,7	21,7	55,7
3	187	18,7	18,7	74,4
4	176	17,6	17,6	92,0
5	80	8,0	8,0	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

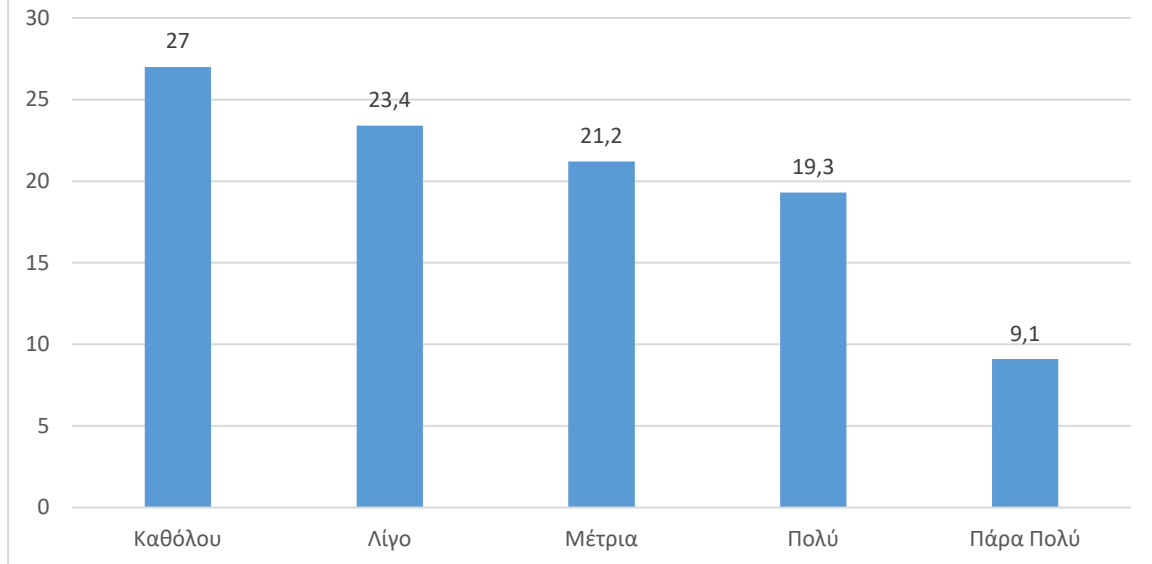
Γ.2.9. Διδασκαλία μέσω της τέχνης

Η χρήση της τέχνης στη διδασκαλία μπορεί να χρησιμοποιηθεί βιωματικά ώστε οι εκπαιδευόμενοι να αποκτήσουν με έναν εναλλακτικό, ανακαλυπτικό και δημιουργικό τρόπο τις απαραίτητες γνώσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για παράδειγμα, στο Πρόγραμμα Jean Monnet “Learning EU at Schools” με τίτλο Europe at Schools through Art and Simulation, που υλοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο Πειραιώς το 2013-14, 138 Εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Μεταπτυχιακοί φοιτητές Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης, επιμορφώθηκαν για τη δημιουργία και αξιοποίηση εκπαιδευτικών κόμικς και εικονικών μουσείων στην τάξη για τη διδασκαλία για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Εντούτοις, όπως και στις περισσότερες από τις προαναφερθείσες εναλλακτικές μεθόδους διδασκαλίας, η πλειοψηφία των ερωτώμενων φαίνεται να μην γνωρίζει πώς να χρησιμοποιήσει την τέχνη για τη διδασκαλία για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι μισοί περίπου ερωτώμενοι (50,7%) αναφέρουν ότι είτε δε γνωρίζουν είτε γνωρίζουν ελάχιστα πώς να χρησιμοποιούν την τέχνη για τη διδασκαλία ενώ 21,2% δηλώνει μέτριο επίπεδο σχετικής γνώσης. Από την άλλη πλευρά, μόνο το ¼ περίπου των ερωτώμενων (28,4%) αναφέρει ότι γνωρίζει καλά ή πολύ καλά να χρησιμοποιήσει την τέχνη για τη διδασκαλία σε θέματα που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 38, Πίνακα 41).

Σχήμα 38. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: Μεθόδους μέσω της τέχνης

Πίνακας 41. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ:
Μεθόδους μέσω της τέχνης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	270	27,0	27,0	27,0
2	234	23,4	23,4	50,4
3	212	21,2	21,2	71,6
4	193	19,3	19,3	90,9
5	91	9,1	9,1	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Κύρια αποτελέσματα Γ' Μέρους

Τα ευρήματα της έρευνας αποκαλύπτουν ότι οι φοιτητές/φοιτήτριες δε διαθέτουν γνώσεις και αντίστοιχα, επαρκές επίπεδο γνώσεων ως προς τις παιδαγωγικές μεθόδους διδασκαλίας για τη διδασκαλία για την ΕΕ.

Συγκεκριμένα:

- Μόλις το 6,1% των ερωτώμενων δηλώνει ότι έχει αρκετές γνώσεις για να διδάξει την Ευρωπαϊκή Ένωση στους μαθητές/τριές του.
- Η συντριπτική πλειονότητα (65%) των ερωτώμενων φοιτητών/φοιτητριών δε δηλώνει ικανοποιημένη με το επίπεδο των γνώσεων που διαθέτει ως προς τις παιδαγωγικές μεθόδους διδασκαλίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση
- Το 82,4% των φοιτητών/φοιτητριών δηλώνει ότι γνωρίζει μέτρια έως καθόλου να εφαρμόσει βιωματικές μεθόδους για τη διδασκαλία για την ΕΕ.
- Το 65,7% των φοιτητών/φοιτητριών δηλώνει ότι γνωρίζει μέτρια έως καθόλου να χρησιμοποιήσει ψηφιακά εργαλεία για τη διδασκαλία για την ΕΕ.
- Το 83,2% των φοιτητών/φοιτητριών δηλώνει ότι γνωρίζει μέτρια έως καθόλου να εφαρμόσει ασκήσεις προσομοίωσης των Ευρωπαϊκών θεσμών.
- Το 84,5% των φοιτητών/φοιτητριών δηλώνει ότι γνωρίζει μέτρια έως καθόλου τη μέθοδο της ανεστραμμένης τάξης για τη διδασκαλία της ΕΕ, παρά την ένταξη της μεθόδου αυτής στο εκπαιδευτικό σύστημα μέσω της ελληνικής νομοθεσίας.
- Το 88,3% των φοιτητών/φοιτητριών δηλώνει ότι γνωρίζει μέτρια έως καθόλου τη μικρο-μάθηση.
- Το 65,8% των φοιτητών/φοιτητριών δηλώνει ότι γνωρίζει μέτρια έως καθόλου τη μέθοδο project.
- Το 70,1% των φοιτητών/φοιτητριών δηλώνει ότι γνωρίζει μέτρια έως καθόλου τη χρήση δια ζώσης ή ψηφιακών επισκέψεων για τη διδασκαλία της ΕΕ.
- Το 74,4% των φοιτητών/φοιτητριών δηλώνει ότι γνωρίζει μέτρια έως καθόλου τη μέθοδο παζλ (Jigsaw).

- Το 71,6% των φοιτητών/φοιτητριών δηλώνει ότι γνωρίζει μέτρια έως καθόλου πώς να χρησιμοποιήσει την τέχνη για τη διδασκαλία σε θέματα που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Διαπιστώνεται ότι οι φοιτητές/φοιτήτριες ελάχιστα γνωρίζουν πώς να χρησιμοποιήσουν εναλλακτικές και καινοτόμες παιδαγωγικές μεθόδους για τη διδασκαλία της ΕΕ στα σχολεία. Κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσης, η ερευνητική ομάδα θα πρέπει να επιμορφώσει τους εκπαιδευτικούς και μελλοντικούς εκπαιδευτικούς σχετικά με νέες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και μεθόδους για τη διδασκαλία της ΕΕ στα σχολεία. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν να αναφερθούν επίσης καλές πρακτικές από προηγούμενα προγράμματα που υλοποίησε το Πανεπιστήμιο Πειραιώς, όπως προγράμματα Jean Monnet Learning EU at Schools, το πρόγραμμα Erasmus+ KA3 Teachers4Europe: setting an Agora for Democratic Culture (<https://www.teachers4europe.eu/en/>) και το Πρόγραμμα Σχολεία Πρέσβεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Επίσης, θα πρέπει να εξοικειώσει τους φοιτητές και τις φοιτήτριες με εκπαιδευτικά ψηφιακά εργαλεία για την ΕΕ, όπως για παράδειγμα η Γωνιά της Μάθησης (https://learning-corner.learning.europa.eu/index_el), το Σπίτι της Ευρωπαϊκής Ιστορίας (<https://historia-europa.ep.eu/en/educators-teachers/classroom-activities>) και το ψηφιακό υλικό της Historiana (<https://historiana.eu/>)

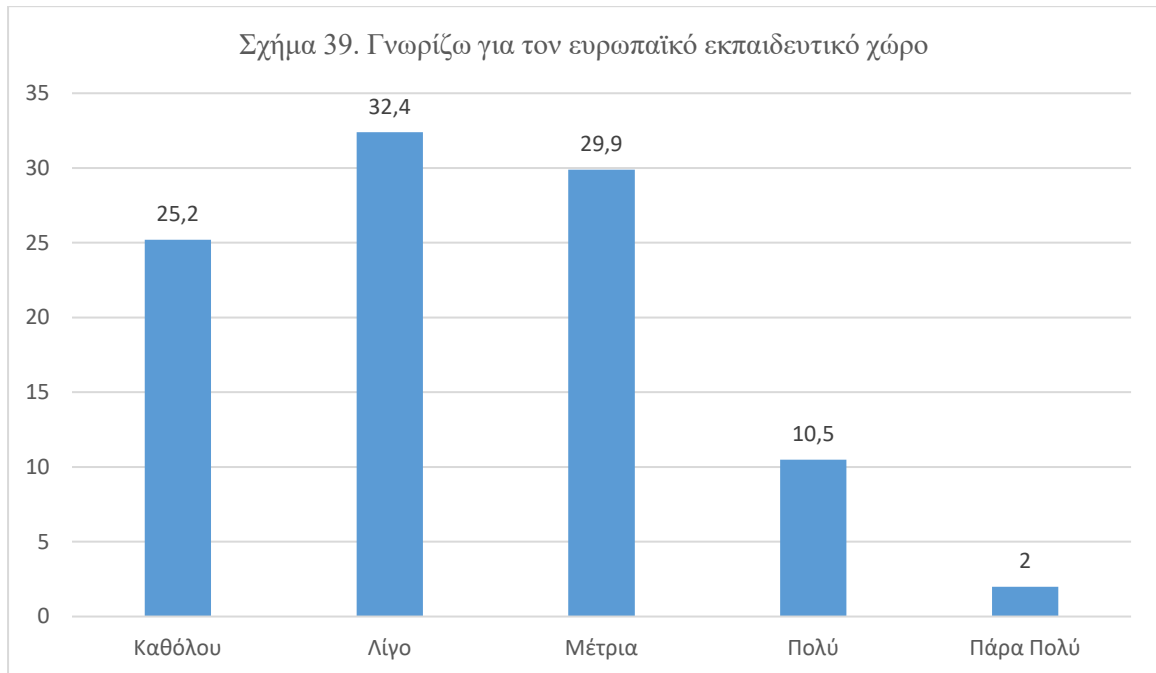
Επιπλέον, να τους βοηθήσει να υλοποιήσουν ψηφιακές επισκέψεις, όπως για παράδειγμα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (<https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20230515STO89901/digital-journey-take-a-virtual-tour-of-the-european-parliament>) ή στο Σπίτι της Ευρωπαϊκής Ιστορίας (<https://historia-europa.ep.eu/el/virtual-tour/?site=1851790820515457&vlon=2.60&vlat=0.50&fov=100.0&image=949151042978276>) ή στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος (https://www.esa.int/About_Us/Careers_at_ESA/ESA_sites_virtual_tour)

Επίσης, μέσω της Europeana να έρθουν σε επαφή με την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης.

Δ. Γνώση για τις σύγχρονες εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική και επιθυμία για γνώση και διδασκαλία της ΕΕ

Στο τέταρτο και τελευταίο μέρος των ερωτήσεων έγινε προσπάθεια ανιχνεύσης των γνώσεων των φοιτητών/φοιτητριών για τις σύγχρονες εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική, που αφορούν στον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο και το πρόγραμμα Erasmus+ (2021-27), καθώς και την επιθυμία τους να μάθουν περισσότερα και να διδάξουν την Ευρωπαϊκή Ένωση στα σχολεία

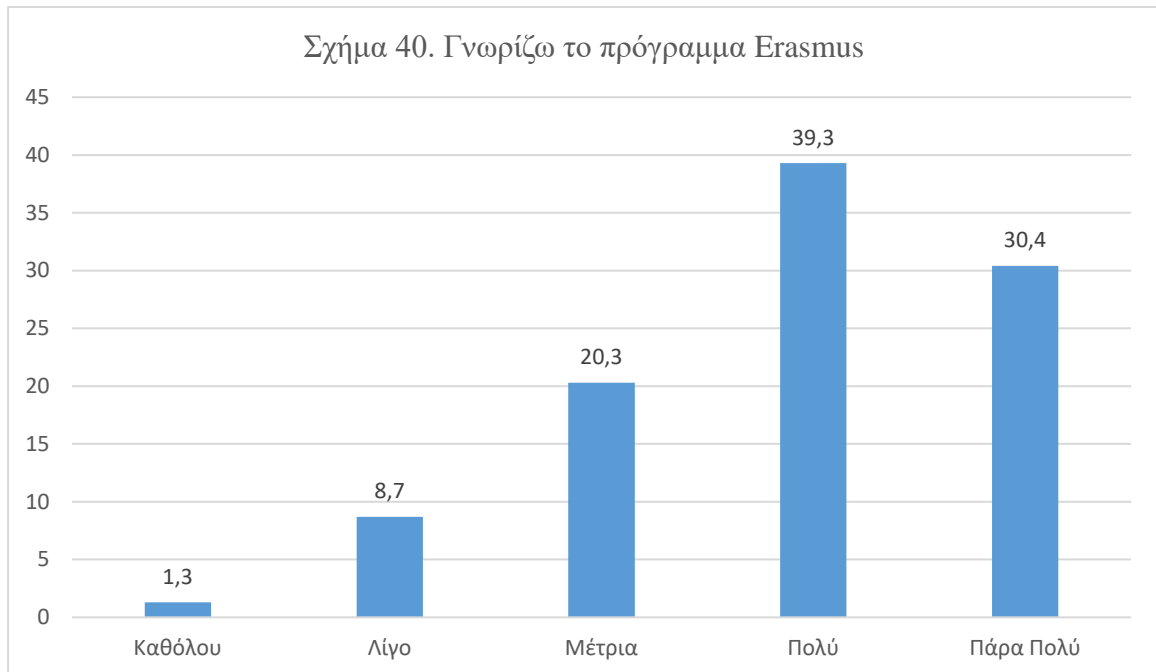
Ο Ευρωπαϊκός Εκπαιδευτικός Χώρος αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό σχέδιο που πρέπει να υλοποιηθεί έως το 2025, το οποίο περιλαμβάνει πρωτοβουλίες, επενδύσεις και συνεργασία ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να ενισχυθεί η εκπαίδευση και η κατάρτιση των ευρωπαίων πολιτών. Μεταξύ άλλων περιλαμβάνει σχέδιο δράσης, που σκοπεύει στην ενίσχυση της ψηφιακής εκπαίδευσης, ώστε τα εκπαιδευτικά συστήματα να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της νέας ψηφιακής εποχής στο εργασιακό περιβάλλον και στην καθημερινή ζωή. Η γνώση περί των συγκεκριμένων ζητημάτων είναι σημαντική, ιδιαιτέρως, για όσους σχετίζονται επαγγελματικά με την εκπαίδευση. Εντούτοις, ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτώμενων δεν γνωρίζει καθόλου για τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο (25,2%) ή γνωρίζει ελάχιστα γι' αυτόν (32,4%) και 29,9% δηλώνει ότι έχει μέτριες σχετικές γνώσεις. Αντιθέτως, μόνο 12,5% αναφέρει ότι γνωρίζει καλά ή πολύ καλά για τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο (Αναλυτικά βλ. Σχήμα 39, Πίνακα 42).

Πίνακας 42. Γνωρίζω για τον ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό χώρο.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	252	25,2	25,2	25,2
2	324	32,4	32,4	57,6
3	299	29,9	29,9	87,5
4	105	10,5	10,5	98,0
5	20	2,0	2,0	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Στην ερώτηση που αφορά τη γνώση που εκτιμούν ότι έχουν αναφορικά με το πρόγραμμα Erasmus+, φαίνεται πως υπάρχει ευρεία αντίληψη στους φοιτητές και στις φοιτήτριες. Ένα υψηλό ποσοστό 69,7% δηλώνουν ότι γνωρίζουν πάρα πολύ καλά (30,4%) και πολύ καλά (39,3%) το πρόγραμμα. Ένας στους πέντε δηλώνει ότι το γνωρίζει μέτρια (20,3%), ενώ λίγο δηλώνει ότι το γνωρίζει το 8,7% και καθόλου μόλις 1,3% των ερωτηθέντων. Το συγκεκριμένο εύρημα μπορεί συνάδει με τη γενικότερη διαπίστωση ότι το πρόγραμμα Erasmus+ είναι το πιο δημοφιλές Ευρωπαϊκό πρόγραμμα καθώς δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στις δράσεις ανταλλαγής για τη νεολαία.

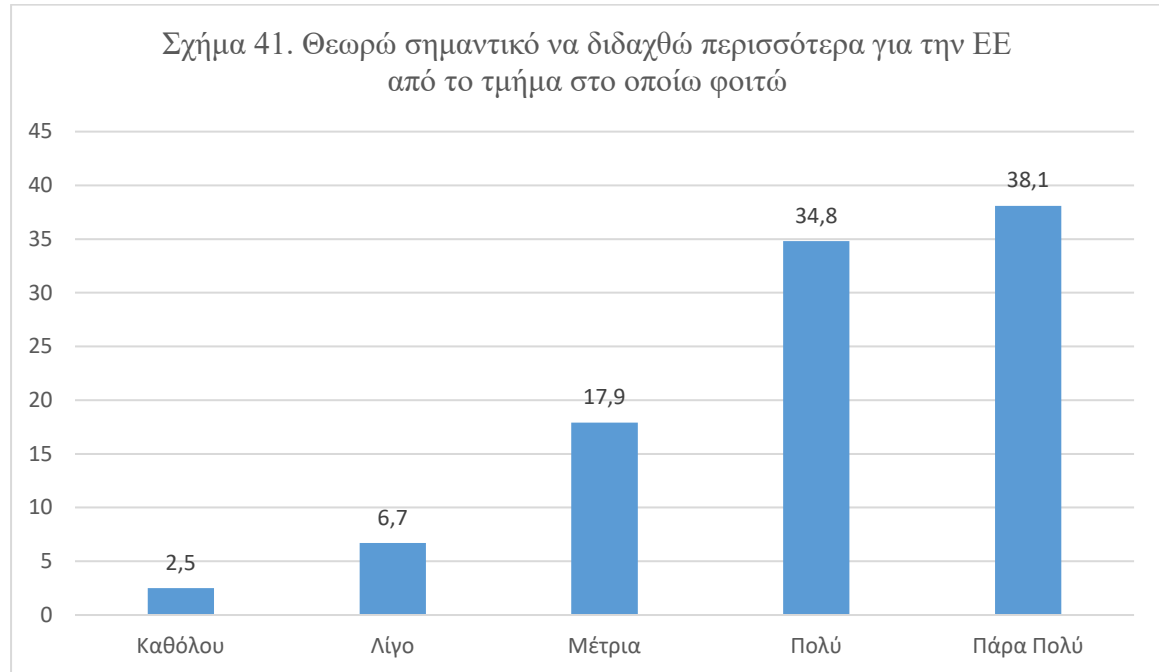

Πίνακας 43. Γνωρίζω το πρόγραμμα Erasmus.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	13	1,3	1,3	1,3
2	87	8,7	8,7	10,0
3	203	20,3	20,3	30,3
4	393	39,3	39,3	69,6
5	304	30,4	30,4	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Στην ερώτηση για το πόσο σημαντικό θεωρούν να διδαχθούν περισσότερα για την Ευρωπαϊκή Ένωση από το τμήμα στο οποίο φοιτούν, το 72,9% δηλώνει ότι θεωρεί πολύ σημαντικό (34,8%) και πάρα πολύ σημαντικό (38,1%). Το συγκεκριμένο ποσοστό είναι ευλόγως ιδιαίτερα υψηλό με βάση τις αδυναμίες που εντοπίστηκαν σε προηγούμενες ερωτήσεις, αλλά παράλληλα αποτελεί και ένα θετικό στοιχείο καθώς διαφαίνεται το ενδιαφέρον των φοιτητών/φοιτητριών, να μάθουν για την ΕΕ από το τμήμα στο οποίο φοιτούν. Μόλις το 9,2% θεωρεί λίγο σημαντικό (6,7%) και καθόλου

σημαντικό (2,5%) να διδαχθούν περισσότερα για την ΕΕ, ενώ το 17,9% μετρίως σημαντικό να διδαχθεί περισσότερα για την ΕΕ.

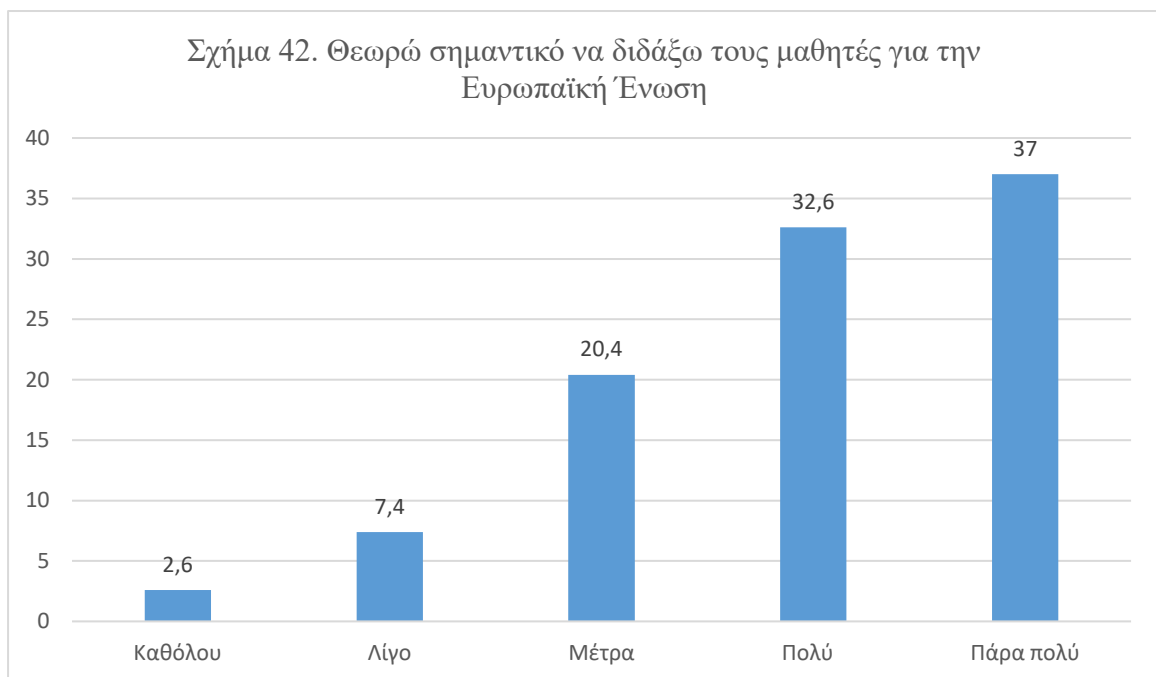

Πίνακας 44. Θεωρώ σημαντικό να διδαχθώ περισσότερα για την ΕΕ από το τμήμα στο οποίο φοιτώ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	25	2,5	2,5	2,5
2	67	6,7	6,7	9,2
3	179	17,9	17,9	27,1
4	348	34,8	34,8	61,9
5	381	38,1	38,1	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Στην τελευταία ερώτηση είναι ιδιαίτερα σημαντικό το εύρημα ότι οι φοιτητές/φοιτήτριες των συγκεκριμένων τμημάτων, παρά τις αδυναμίες που φαίνεται πως θεωρούν ότι έχουν ως προς το γνωσιακό τους υπόβαθρο όχι μόνο για την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και για μεθόδους διδασκαλίας γι' αυτήν, σε

ποσοστό 69,6% θεωρούν πολύ σημαντικό (32,6%) και πάρα πολύ σημαντικό (37%) να διδάξουν γι' αυτήν τους μελλοντικούς μαθητές τους. Η απάντηση στη σχετική ερώτηση δείχνει πως στη συντριπτική τους πλειονότητα οι φοιτητές/φοιτήτριες των πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης κατανοούν την σημασία της εκπαίδευσης για την ΕΕ. Τέλος, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 42 μόλις το 2,6% θεωρεί ότι δεν είναι καθόλου σημαντικό να διδάξει στους μελλοντικούς μαθητές του για την ΕΕ, το 7,4% το θεωρεί λίγο σημαντικό, ενώ μετρίως σημαντικό το θεωρεί το 20,4%. Από τα συγκεκριμένα στοιχεία διαφαίνεται υπάρχει θετική προδιάθεση των μελλοντικών εκπαιδευτικών να διδάξουν στους μελλοντικούς μαθητές τους για την ΕΕ, κάτι που είναι αναγκαίο με βάση τις προκλήσεις και τις ανάγκες για τη διαμόρφωση ενημερωμένων και δημοκρατικών πολιτών.

Πίνακας 45. Θεωρώ σημαντικό να διδάξω τους μαθητές για την Ευρωπαϊκή Ένωση:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	26	2,6	2,6	2,6
2	74	7,4	7,4	10,0

3	204	20,4	20,4	30,4
4	326	32,6	32,6	63,0
5	370	37,0	37,0	100,0
Total	1000	100,0	100,0	

Κύρια αποτελέσματα Δ' Μέρους

- Ένα μεγάλο ποσοστό των φοιτητών/φοιτητριών (87,5%) γνωρίζει από μέτρια έως καθόλου για τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο.
- Αντίθετα, η συντριπτική πλειονότητα των φοιτητών/φοιτητριών γνωρίζει το πρόγραμμα Erasmus+, κάτι που επιβεβαιώνει ότι πρόκειται για το πιο δημοφιλές Ευρωπαϊκό πρόγραμμα.
- Το 72,9% των φοιτητών/φοιτητριών θεωρεί πολύ σημαντικό ή πάρα πολύ σημαντικό να διδαχθεί περισσότερα για την Ευρωπαϊκή Ένωση από το τμήμα στο οποίο φοιτά.
- Το 69,6% των φοιτητών/φοιτητριών θεωρεί πολύ σημαντικό ή πάρα πολύ σημαντικό να διδάξει την ΕΕ στους μελλοντικούς μαθητές του.

7. Συμπεράσματα

Για τη μελέτη της διδασκαλίας θεμάτων σχετικών με την Ευρωπαϊκή Ένωση στα πανεπιστημιακά τμήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης, διενεργήθηκε χαρτογράφηση σε είκοσι τρία τμήματα και αντίστοιχα προγράμματα προπτυχιακών σπουδών εννέα Ελληνικών πανεπιστημίων. Επίσης, διενεργήθηκε ποιοτική έρευνα με τη χρήση ημι-δομημένων συνεντεύξεων με ακαδημαϊκό προσωπικό και ποσοτική έρευνα με φοιτητές/τριες.

Από τη χαρτογράφηση διαφάνηκε ότι, παρατηρείται περιορισμένος αριθμός μαθημάτων ή αναφορών στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή στην Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική στα προγράμματα σπουδών. Αντίστοιχα, υπάρχει έλλειψη ακαδημαϊκού και ερευνητικού προσωπικού με σχετικό γνωστικό αντικείμενο. Επιπρόσθετα, τα περισσότερα μαθήματα που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την ΕΕ είναι επιλογής και δεν παρακολουθούνται από όλους/ες τους/τις φοιτητές/τριες των συγκεκριμένων τμημάτων. Σε αρκετά τμήματα υπάρχουν μαθήματα που εστιάζουν σε γενικότερα θέματα, όπως για παράδειγμα η δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, αλλά δεν αναφέρονται στον τρόπο διαμόρφωσης των βασικών στρατηγικών, που λαμβάνουν χώρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Υπάρχουν αναφορές στο πρόγραμμα Erasmus+ και σε άλλα συναφή ευρωπαϊκά προγράμματα στα αναλυτικά προγράμματα και στους διαθέσιμους οδηγούς σπουδών των μελετώμενων πανεπιστημιακών τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης, ωστόσο, δεν υπάρχουν μαθήματα που αφορούν την ΕΕ ή την Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική στα αγγλικά ή σε άλλη ξένη γλώσσα για τους φοιτητές Erasmus.

Η έλλειψη μαθημάτων για την ΕΕ επιβεβαιώθηκε σε επίπεδο ποιοτικής έρευνας με βάση όσα αναφέρθηκαν από τους/τις συνεντευξιζόμενους/νες διδάσκοντες/ουσες, η πλειοψηφία των οποίων εκτιμά ότι τα τμήματά της δεν παρέχουν σε ικανοποιητικό βαθμό στους/στις φοιτητές/τριες τις απαραίτητες γνώσεις για την ΕΕ. Ταυτόχρονα, εντοπίζεται ένα σημαντικό έλλειμμα ως προς την εκπαίδευση νέων μεθόδων διδασκαλίας και ως προς τη χρήση των ΤΠΕ για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Γενικότερα,

παρατηρήθηκε έλλειμμα ιδιαίτερων γνώσεων των διδασκόντων τόσο αναφορικά με τη θεσμική λειτουργία της ΕΕ και τις πολιτικές της όσο και ως προς τα προγράμματα και τις ευκαιρίες που παρέχει, με εξαίρεση το Erasmus+. Επιπροσθέτως, παρατηρείται σύνδεση μεταξύ των συνεντευξιαζόμενων που εκφράζουν κριτική προς την ΕΕ και προς τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο και στο γεγονός ότι τα τμήματά τους δεν παρέχουν μαθήματα για την ΕΕ. Τέλος, σημείο κριτικής από αρκετούς ως προς τα ευρωπαϊκά προγράμματα αποτελεί η γραφειοκρατία, το έλλειμμα προσαρμογής στα τοπικά δεδομένα, η ανεπαρκής τεχνική υποστήριξη, το έλλειμμα ενημέρωσης, η επιφανειακή θεματολογία και η αναγκαιότητα lobbying. Είναι αξιοσημείωτο ότι υπήρξε δυσκολία κατά την προσέγγιση και εύρεση διδασκόντων στα συγκεκριμένα τμήματα για την πραγματοποίηση των είκοσι (20) συνεντεύξεων, καθώς αρκετοί ανέφεραν ότι δεν έχουν ιδιαίτερη συνάφεια με το αντικείμενο της έρευνας και ως εκ τούτου δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν σε αυτή. Το συγκεκριμένο γεγονός καταδεικνύει μια υφέρπουσα αδυναμία ως προς το γνωσιακό υπόβαθρο για το συγκεκριμένο ζήτημα, που επίσης επιβεβαιώνει τα ευρήματα της χαρτογράφησης.

Η ποσοτική έρευνα επιβεβαιώνει την αρχική υπόθεση εργασίας του προγράμματος MOTIVATE αλλά και της λογικής του προγράμματος Jean Monnet ότι υπάρχει ανάγκη επιμόρφωσης των υπηρετούντων εκπαιδευτικών αλλά και των μελλοντικών. Η έρευνα αναδεικνύει ότι οι φοιτητές/φοιτήτριες των τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης των Ελληνικών πανεπιστημίων σε τεράστιο ποσοστό δεν έχουν παρακολουθήσει ποτέ κάποιο σχετικό μάθημα για την ΕΕ. Αυτό γίνεται εμφανές από την έλλειψη βασικών γνώσεων για το αξιακό και θεσμικό σύστημα της ΕΕ, καθώς και για τις πολιτικές της γνώσης, τη διακυβέρνησή τους και τα αποτελέσματά τους σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, φαίνεται να αγνοούν την ύπαρξη, τη λειτουργία και το ρόλο των βασικών θεσμικών φορέων της εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP) ή ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Παράλληλα, διαφαίνεται σημαντικό έλλειμμα γνώσεων σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας καθώς και χρήσης των ΤΠΕ για τη διδασκαλία της ΕΕ στα σχολεία καθώς και των ψηφιακών αποθετηρίων και πλατφορμών που προσφέρουν διαδραστικά εργαλεία, παίγνια κ.ά για την απόκτηση γνώσεων από μαθητές και εκπαιδευτικούς (Γωνιά Μάθησης της ΕΕ, School Education Gateway, Europeana, κ.ά). Επιπλέον, η συντριπτική πλειοψηφία αγνοεί τις νέες ευκαιρίες επιμόρφωσης, απόκτησης

δεξιοτήτων και απασχόλησης, μέσω των προγραμμάτων της Μικρομάθησης και των Μικροδιαπιστευτηρίων.

Εξαιρετικά σημαντικό εύρημα αποτελεί επίσης, η άγνοια σχετικά με τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο (87,5%), που τους αφορά άμεσα και η μη-συμμετοχή των μελλοντικών καθηγητών και δασκάλων σε πρόγραμμα ανταλλαγής νέων σε ποσοστό 94,6%. Οι φοιτητές/τήτριες γνωρίζουν το πρόγραμμα Erasmus, κάτι που αποδεικνύει τη δημοφιλία του, ωστόσο, χρειάζεται περαιτέρω μελέτη αφενός για τη συμμετοχή τους στη κινητικότητα για σπουδές ή πρακτική άσκηση καθώς και για τη διεθνοποίηση των τμημάτων αυτών μέσα από την υποδοχή ξένων φοιτητών και καθηγητών μέσω του Erasmus+. Ένα θετικό και αισιόδοξο εύρημα της έρευνας είναι ότι η συντριπτική πλειονότητα των φοιτητών/τριών αναφέρει ότι αφενός θα ήθελε να βελτιώσει τη γνώση και τις δεξιότητες για την ΕΕ, αφετέρου θεωρεί σημαντικό ότι θα πρέπει να μεταφερθούν και να αναπτυχθούν αυτές οι γνώσεις στους/στις μελλοντικούς/ές μαθητές/τριες τους.

8. Συστάσεις -προτάσεις

Προς τους διαμορφωτές πολιτικής

1. Απαιτείται η υιοθέτηση ενός συντονισμένου σχεδίου, με τη συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, άλλων φορέων και των Τμημάτων Παιδαγωγικής Εκπαίδευσης, για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης στην αρχική και συνεχιζόμενη κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Η χρηματοδότηση των δράσεων μπορούν να ενταχθούν στο νέο «Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021-2027» («ΕΣΠΑ 2021-2027»).
2. Το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού θα πρέπει να κινητροδοτήσει τα Τμήματα Παιδαγωγικής Εκπαίδευσης δημιουργώντας νέες θέσεις μελών του Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού σε γνωστικά αντικείμενα σχετικά με την ΕΕ και τις διεθνείς κι ευρωπαϊκές εξελίξεις στις Πολιτικές της Γνώσης.

3. Να ενισχυθεί η δημιουργία ερευνητικών εργαστηρίων και μεταπτυχιακών και διδακτορικών προγραμμάτων σπουδών προσανατολισμένα στη μελέτη του ρόλου της ΕΕ στην εκπαίδευση. Έτσι, θα δημιουργηθεί μία κοινότητα ερευνητών πάνω σε παρεμφερή γνωστικά αντικείμενα.
4. Να εισαχθούν, με αποφάσεις των Τμημάτων, μαθημάτων για την ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική. Τα μαθήματα αυτά θα πρέπει να είναι εναρμονισμένα με τις αρχές της φοιτητο-κεντρικής και της συμπεριληπτικής μάθησης.
5. Να υλοποιηθούν σεμινάρια επιμόρφωσης για τις Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες και τα Ευρωπαϊκά προγράμματα και την υλοποίησή τους για μέλη ΔΕΠ, διοικητικό προσωπικό και φοιτητές.
6. Να ενισχυθεί η “διεθνοποίηση στο σπίτι” μέσω της κινητικότητας ξένων επισκεπτών καθηγητών φοιτητών μέσω του Erasmus+ με την ένταξη αγγλόφωνων μαθημάτων στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών των τμημάτων παιδαγωγικής εκπαίδευσης.

Τέτοιες προσπάθειες έχουν τη δυνατότητα διαμόρφωσης μιας πιο ενημερωμένης γενιάς εκπαιδευτών, οι οποίοι μπορούν ενεργά να προάγουν τις ευρωπαϊκές αξίες, τη συνεργασία, την ειρήνη, τη συμπεριληπτικότητα καθώς και την Ευρωπαϊκή ταυτότητα μέσα στις αίθουσες διδασκαλίας και τις κοινότητές τους.

Το πρόγραμμα Jean Monnet MOTIVATE 2022-2025

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος η ερευνητική ομάδα έχει αποφασίσει:

1. Να προσφέρει δομημένη και πιστοποιημένη επιμόρφωση σε θέματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και σε νέες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και μεθόδους για τη διδασκαλία της ΕΕ σε εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας σε υπηρεσία και αναπληρώτριες/-τές, καθώς και φοιτήτριες/-τές Παιδαγωγικών Τμημάτων, Τμημάτων Κοινωνικών και Πολιτικών Σπουδών και Τμημάτων Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, μέσω ενός προγράμματος Μικρομάθησης. Συγκεκριμένα οι ομάδες στόχου είναι: 2000 εκπαιδευτικοί (1300 διορισμένοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 300 αναπληρωτές, 200 απόφοιτοι παιδαγωγικών τμημάτων και καθηγητικών σχολών, 100 εκπαιδευτικοί Ειδικής

Αγωγής και 100 διευθυντές σχολείων και στελέχη της εκπαίδευσης. Επίσης, 1000 φοιτητές (200 από τμήματα νηπιαγωγών, 300 δασκάλων, 300 καθηγητικών σχολών δευτεροβάθμιας, 200 κοινωνικών και πολιτικών επιστημών)

2. Το πρόγραμμα Μικρομάθησης περιλαμβάνει τις ενότητες, οι οποίες παρέχουν επιμορφωτικό υλικό και κατόπιν αξιολόγησης Μικροδιαπιστευτήρια, όπως:

- Θεσμοί - Διακυβέρνηση - Πολιτικές της ΕΕ.
- Ανθρώπινα και θεμελιώδη δικαιώματα της ΕΕ. - Δίκαιο - Αξίες - Δημοκρατία
- Ευρωπαϊκός Εκπαιδευτικός Χώρος: Πολιτικές και πρακτικές για εκπαιδευτικούς και σχολεία
- Προσεγγίσεις, μέθοδοι και πρακτικές για τη διδασκαλία της ΕΕ στα σχολεία
- Καινοτόμα εργαλεία για τη διδασκαλία της ΕΕ στα σχολεία
- Η ΕΕ στα σχολεία - Καλές πρακτικές

Κάθε μία από τις παραπάνω ενότητες αναπτύσσεται σε επιμέρους εξειδικευμένες θεματικές και αποσκοπεί στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων και μαθησιακών αποτελεσμάτων. Το πρόγραμμα Μικρομάθησης προσφέρεται στα Ελληνικά, στα Αγγλικά και την Ελληνική νοηματική γλώσσα.

3. Η ερευνητική ομάδα του MOTIVATE θα οργανώσει εργαστήρια για την επιμόρφωση σε καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας των θεμάτων για την ΕΕ στα σχολεία (βιωματικές ασκήσεις προσομοίωσης, ανεστραμμένη τάξη, χρήση ψηφιακών εργαλείων, παιχνίδια και ψηφιακής αφήγησης κ.ά.). Με σκοπό την αποτελεσματική διδασκαλία για τους θεσμούς και τις αξίες της ΕΕ, είναι σημαντικό να χρησιμοποιούνται μέθοδοι διδασκαλίας που είναι διαδραστικές, βιωματικές και καινοτόμες όπως προσομοιώσεις, συζητήσεις και περιπτώσεις μελέτης. Για παράδειγμα, οι φοιτητές μπορούν να συμμετέχουν σε προσομοιώσεις ενός οργάνου, ή ενός θεσμού, καθώς και να οργανώνονται συζητήσεις για τις πολιτικές και τις πρωτοβουλίες της ΕΕ. Σε αυτή τη διαδικασία μπορούν να υποδυθούν πολιτικούς και αξιωματούχους της ΕΕ και να αναπτύξουν τις δεξιότητες τους στην κριτική σκέψη, στην ανταλλαγή επιχειρημάτων και στη διαπραγμάτευση (Guasti et al., 2015).

4. Το πρόγραμμα MOTIVATE θα εξοικειώσει τους/τις φοιτητές/τριες με

εκπαιδευτικά ψηφιακά εργαλεία και πλατφόρμες για την ΕΕ, όπως για παράδειγμα η Γωνιά της Μάθησης και το ψηφιακό υλικό της Euroreana, και θα τους βοηθήσει να υλοποιήσουν ψηφιακές επισκέψεις, όπως για παράδειγμα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Σπίτι της Ευρωπαϊκής Ιστορίας ή στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος.

5. Το MOTIVATE επιδιώκει να συμπλέξει γονείς και άλλους φορείς της εκπαίδευσης για την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης μέσω της δημιουργίας μιας κοινότητας (Community of Practice) μιας εργαλειοθήκης (MOTIVATE HOW-TO TOOLKIT) και μικτών, διαζώσης και διαδικτυακών εργαστηρίων. Επίσης, μία καλή πρακτική είναι να συμπεριληφθούν ειδικοί και επαγγελματίες στη διαδικασία επιμόρφωσης από θεσμούς της ΕΕ. Αυτό μπορεί να παρέχει στους φοιτητές μια μοναδική ευκαιρία να μάθουν απευθείας από ανθρώπους που εργάζονται στους θεσμούς της ΕΕ και έχουν προσωπική εμπειρία από τη λειτουργία και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων εντός της ΕΕ (Zavala-Pérez et al., 2020).
6. Το MOTIVATE θα ενθαρρύνει τους εκπαιδευτικούς να υλοποιήσουν δράσεις στα σχολεία που αφορούν την ΕΕ όπως: Ημέρες Συζήτησης για την ΕΕ, Ευρωπαϊκές Ημέρες, Σημεία Πληροφόρησης για την ΕΕ, και συνέργειες με σχολεία από κράτη μέλη της ΕΕ. Επιπροσθέτως, οι φοιτητές μπορούν να συμμετάσχουν σε επισκέψεις μελέτης στους θεσμούς της ΕΕ (δια ζώσης ή ψηφιακές), όπου μπορούν να παρατηρήσουν τη λειτουργία αυτών των θεσμών και να μάθουν για τις πολιτικές και πρωτοβουλίες τους με βιωματικό τρόπο (Lavalle & Berlin, 2013).
7. Το MOTIVATE θα διεξάγει συνεχώς έρευνες, θα παράξει δημοσιεύσεις και θα διοργανώσει ένα συνέδριο σχετικά με τα παραπάνω ζητήματα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Aronson, E., Stephan, C., Sikes, J., Blaney, N., and Snapp, M. (1978). *The Jigsaw Classroom*, Sage Publications, Inc., Beverly Hills, California.
- Aronson, E., & Bridgeman, D. (1979). Jigsaw Groups and the Desegregated Classroom: In Pursuit of Common Goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 5(4), 438–446.
- Asderaki, F. (2021). Higher Education Reform in Time of Crisis. Between Politicisation and Coalition of Radical Left and Radical Right, *Southeastern Europe*, 45, 123-149. <https://doi.org/10.30965/18763332-45010007>
- Birbili, M. & Christodoulou, I. (2018). Early childhood education and care in Greece: Looking back and moving forward. In: *International Perspectives on Early Childhood Education and Care*. London: Routledge, pp. 90-102.
- Cowen, R. (2002). Socrates was right? Teacher education systems and the state. In: T. Elwyn (ed.). *Teacher Education, Dilemmas and Prospects*, London: KoganPage, pp. 3-12.
- ELSTAT (2019). universities (students, Institution, academic staff) (beginning & end of the academic year) / 2019. Available at: <<https://www.statistics.gr/en/statistics/-/publication/SED33>> (Accessed: 21/03/2023).
- Eurostat (2020a). Secondary education statistics. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Secondary_education_statistics (Accessed: 30/04/2023).
- Eurostat (2020b). Primary education statistics. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Primary_education_statistics (Accessed: 30/04/2023).

European Commission (2020). *Learning about the EU: European topics and school curricula across EU Member States*. Framework Service Contract to Provide Expertise and Support for European Cooperation in Education, Training, Youth and Sport (EAC/072015). Erasmus+. Brussels: European Union.

European Commission (2021). Erasmus+. Erasmus+. Available at: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus> (Accessed: 31/01/2023).

European Commission (n.d.)a. Erasmus+ (2014-2020). The EU's programme to support education, training, youth and sport in Europe. Available at: https://www.eacea.ec.europa.eu/grants/2014-2020/erasmus_en (Accessed: 20/02/2023).

European Commission (n.d.)b. Erasmus+ funding programme. Available at: https://commission.europa.eu/education/set-projects-education-and-training/erasmus-funding-programme_en Accessed: 20/02/2023).

Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago: Aldine Publishing Company.

Guasti, P., Muno, W., & Niemann, A. (2015). Introduction–EU simulations as a multi-dimensional resource: From teaching and learning tool to research instrument. *European Political Science*, 14, 205-217.

Karras, K. G. (2013). Comparative Education: The case of Greece. In: *Comparative Education at Universities Worldwide. 3rd expanded edition*. Sofia: Bulgarian Comparative Education Society, pp. 75-82.

Karras, K. & Oikonomidis, V. (2015) In-service teachers' education in Greece. In Karras, K. & Wolhuter, C. (Eds.), *International Handbook of Teacher Education Training and Re-training systems in Modern World* (153-189). London: HM Studies & Publishing.

Lavalle, E. M., & Berlin, A. (2013). Thinking Europe: A Canadian Academic Immersion Inside the European Institutions—EU Study Tour and Internship Programme. In: *Teaching and Learning the European Union: Traditional and Innovative Methods* (pp. 73-86). Dordrecht: Springer Netherlands.

- Lincoln, Y. S. & Guba, E. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills: Sage.
- Mason, J. (2017). *Qualitative researching*. London: Sage.
- Neave, G. (1992). *The teaching nation: prospects for teachers in the European Community*. Oxford: Pergamon Press.
- Ntouna, S. (2021). Two sides of the same coin: feminisation of teaching or masculinisation of the power? Policy Brief, University of Piraeus.
- Psacharopoulos, G. 2003. *Greek Education: A modern Tragedy*, Constantinos Karamanlis Institute for Democracy. Athens: Sideris Publications.
- Robson, C. (2002). *Real world research: A resource for social scientists and practitioner-researchers*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Sarakinioti, A., & Tsatsaroni, A. (2015). European education policy initiatives and teacher education curriculum reforms in Greece. *Education Inquiry*, 6(3), 28421.
- Slavin, E. R. (1990). Achievement Effects of Ability Grouping in Secondary Schools: A Best-Evidence Synthesis. *Review of Educational Research*, 60 (3), 471-499.
- Tzagkarakis, S. I., & Kritas, D. (2022). Mixed research methods in political science and governance: approaches and applications. *Quality & Quantity*, 1-15.
- Zavala-Pérez, J. M., Jiménez-Rivero, A., & García-Navarro, J. (2020). Internships for enhancing social and civic key competences for lifelong learning in technical universities: The erasmus+ in4soc project. In *EDULEARN20 Proceedings* (pp. 7921-7930). IATED.
- Zgaga, P. (2013). The future of European teacher education in the heavy seas of higher education. *Teacher Development: An International Journal of Teachers' Professional Development*, 17(3), 347-361.

Στα ελληνικά

- Αντωνίου, Χρ. (2002). Η εκπαίδευση των Ελλήνων δασκάλων (1828-2000). Διδασκαλεία – Παιδαγωγικές Ακαδημίες – Παιδαγωγικά Τμήματα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ασδεράκη Φ. (2022). 40 χρόνια της Ελλάδας στην ΕΕ:Εξευρωπαϊσμός των εκπαιδευτικών πολιτικών στο Πασσάς, Α., Αρβανιτόπουλος, Κ. και Κοππά, Μ. (2022), Ελλάδα -Ευρωπαϊκή Ένωση . Μια σχέση “μέσα από σαράντα κύματα 1981-2021. Αθήνα: Πεδίο, 490-539.
- Ασδεράκη, Φ. (2019). «Η Ευρώπη της Γνώσης και η Γνώση για την Ευρώπη» στο Ασδεράκη, Φ. (επιμ.), Πρακτικά 1ου Διεθνούς Συνεδρίου “Μελετώντας, διδάσκοντας, Μαθαίνοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση”, 1-3 Σεπτεμβρίου, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 25-36.
- Ασδεράκη, Φ. (2018), «Η Ευρώπη της Γνώσης», στο Ντάλης, Σ. (επιμ), Η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση η Ελλάδα και ο Κόσμος. 60 χρόνια από τις Συνθήκες της Ρώμης, Αθήνα: Παπαζήσης, 283-299.
- Ασδεράκη, Φ. (2016), Ευρωπαϊκές Πολιτικές για τη Γνώση: Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Έρευνα και Καινοτομία στο Ν. Μαραβέγιας (επιμ), Ευρωπαϊκή ένωση – Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές, Αθήνα: Κριτική, 485-518.
- Ασδεράκη, Φ. και Α. Σαμαράς (2019), «Οικονομική Κρίση και Ευρώπη – Στάσεις και Αντιλήψεις των Μαθητών στην Ελλάδα: Προλεγόμενα για την Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών Στρατηγικών Ανάταξης της Εικόνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο Ασδεράκη, Φ. (επιμ.), Πρακτικά 1ου Διεθνούς Συνεδρίου “Μελετώντας, Διδάσκοντας, Μαθαίνοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση”, 1-3 Σεπτεμβρίου, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 347-370.
- Γεράκη, Μ. (2022). Η εφαρμογή του μοντέλου *microlearning* (μικρομάθηση) στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Απόψεις των εκπαιδευτικών για τη χρήση και την αποτελεσματικότητά του στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και στη διαζώση διδασκαλία. Διπλωματική Εργασία. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- ΕΙΦ (2021). Έμφυλος Χάρτης Πανεπιστημίου Κρήτης – Ακαδημαϊκό Έτος 2018 – 2019. ΕΙΦ – Πανεπιστήμιο Κρήτης, διαθέσιμο στο:
<https://www.eif.uoc.gr/images/Εμφυλος_χαρτης.pdf> (Ανακτήθηκε 18/03/2023).

- ΕΛΣΤΑΤ (2022). Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού - Κατοικιών 2021, διαθέσιμο στο: <<https://www.statistics.gr/en/2021-census-pop-hous-results>> (Ανακτήθηκε 21/03/2023).
- ΘΕ.ΦΥΛ.ΙΣ (2010). Στατιστικά Στοιχεία για το σύνολο των Φοιτητών και Φοιτητριών του Πανεπιστημίου Αθηνών. ΘΕ.ΦΥΛ.ΙΣ - ΕΚΠΑ, διαθέσιμο στο: <http://thefyliscentre.uoa.gr/fileadmin/thefyliscentre.uoa.gr/uploads/Synolo_Foititon_Foititriou.pdf> (Ανακτήθηκε 18/03/2023).
- Καρράς, Κ. & Οικονομίδης, Β. (2015). Η επιμόρφωση και η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα. Στο Καρράς, Κ. & Wolhuter, C. (Επιμ.), Συστήματα εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στον σύγχρονο κόσμο (112-152). Αθήνα: Gutenberg.
- Μπουζάκης, Σ., Τζήκας, Χ., Αθανασόπουλος, Κ. (1998). Η κατάρτιση των δασκάλων – διδασκαλισσών και των νηπιαγωγών στην Ελλάδα. Τόμος Β: Η περίοδος των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και των Σχολών Νηπιαγωγών (1993-1990). Αθήνα: Gutenberg
- ΣΔΙΦ (2022). Έμφυλος Χάρτης ΑΠΘ. ΣΔΙΦ - ΑΠΘ, διαθέσιμο στο: <https://www.auth.gr/wp-content/uploads/Παράρτημα_Έμφυλος_Χάρτης_ΑΠΘ.pdf> (Ανακτήθηκε 18/03/2023).
- Σταμέλος, Γιώργος, (1999). Τα Πανεπιστημιακά Παιδαγωγικά Τμήματα. Καταβολές- Παρούσα κατάσταση-Προοπτικές. (Αθήνα: Gutenberg).
- Σταμέλος, Γ. & Εμβαλωτής, Α. (2001). Ανιχνεύοντας το προφίλ των παιδαγωγικών τμημάτων. *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε.*, 14: 279-292.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2018). Σύσταση του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2018 για την προώθηση των κοινών αξιών, της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και της ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας, *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 195, 7.6.2018
- Φλουρής, Γ. (2010). Η «Οικολογία» των Παιδαγωγικών Τμημάτων. Μια αφήγηση για αυτοκριτική και αναπροσανατολισμό. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, 15(59), 231-255.

Παράρτημα Ι – Ερωτήσεις Ποιοτικής Έρευνας & Έντυπο
Ενήμερης Συναίνεσης
Στοιχεία & Ερωτήσεις

1. Φύλο:
2. Τμήμα/Πανεπιστήμιο:
3. Ηλικία:
4. Βαθμίδα διδάσκοντα/ουσας:
5. Ειδικότητα διδάσκοντα/ουσας:
6. Στοιχεία επικοινωνίας:

7. Τι γνωρίζετε για την ΕΕ, τη λειτουργία και τον ρόλο της;

8. Πως κρίνετε τις εξελίξεις στην ΕΕ και ειδικότερα στον ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό χώρο;

9. Σε τι επίπεδο κρίνετε ότι βρίσκεται το τμήμα ως προς την παροχή στις/ους φοιτήτριες/ές σας, ως μελλοντικούς εκπαιδευτικούς, επαρκείς γνώσεις αναφορικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση (τις αρχές, τις αξίες και τη λειτουργία της);

10. Αναφορικά με τις διάφορες μεθόδους διδασκαλίας που υπάρχουν για την Ευρωπαϊκή Ένωση, πως κρίνετε εσείς προσωπικά την εκπαίδευση των φοιτητών/ιών σας τόσο μέσω του προγράμματος σπουδών, όσο και μέσω δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται;

11. Πώς κρίνετε τις υπάρχουσες ευκαιρίες εκπαίδευσης των φοιτητών/ιών σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της παροχής σχετικών μαθημάτων ή προγραμμάτων στο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών;

12. Ποια η άποψή σας για τις σύγχρονες μεθόδους εκπαίδευσης μέσω τεχνολογιών εκπαίδευσης και επικοινωνίας (ΤΠΕ) που έχουν αναπτυχθεί από ευρωπαϊκούς θεσμούς; Χρησιμοποιείτε κάποιες από αυτές;

13. Ποια η άποψή σας για τα ευρωπαϊκά προγράμματα που υπάρχουν σε ερευνητικό και εκπαιδευτικό επίπεδο;

14. Κατά την άποψή σας τα μέλη ΔΕΠ Τμήματός σας αξιοποιούν τα ευρωπαϊκά προγράμματα που υπάρχουν σε ερευνητικό και εκπαιδευτικό επίπεδο;

Έντυπο ενημέρης συναίνεσης

Τίτλος προγράμματος: Motivating Teachers 4 Europe

Χρηματοδότηση: Erasmus (EU Grants)

Ερευνητές:

1. Κύριοι Σκοποί της έρευνας

Σκοπός της είναι η διάγνωση διαπολιτισμικών ικανοτήτων, δεξιοτήτων και του χάσματος ανάμεσα στη γνώση και στις κατάλληλες παιδαγωγικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις αναφορικά με την διδασκαλία για την Ευρωπαϊκή Ένωση τις οποίες χρειάζονται οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί, καθώς και η διερεύνηση της γνώμης που έχουν οι πανεπιστημιακοί για την ενσωμάτωση στο πρόγραμμα σπουδών των τμημάτων τους μαθημάτων που σχετίζονται με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2. Γιατί σας ζητάμε να συμμετάσχετε στην έρευνα;

Σας ζητάμε να συμμετέχετε στην παρούσα έρευνα γιατί αποτελεί πολύ σημαντικό σημείο η εις βάθος διερεύνηση της άποψης που έχετε για την εκπαίδευση αναφορικά με ζητήματα της ΕΕ στα παιδαγωγικά τμήματα των Πανεπιστημίων. Είναι σημαντική η καταγραφή των γνώσεων, απόψεων και πρακτικών αναφορικά με την παρεχόμενη εκπαίδευση για την ΕΕ, τις πιθανές ελλείψεις και τις σχετικές προτάσεις.

3. Πως συμμετέχετε στην έρευνα;

Συμμετέχετε στην έρευνα ως συνεντευξιαζόμενος, σε ημι-δομημένη συνέντευξη ερωτήσεων ανοικτού τύπου που θα πραγματοποιηθεί σε προκαθορισμένο χρόνο.

4. Οφέλη από την έρευνα

Προσωπικά δεν θα έχετε κάποιο άμεσο και σημαντικό οικονομικό όφελος από τη συμμετοχή σας στην παρούσα έρευνα, ωστόσο η συμμετοχή σας είναι σημαντική καθώς αποτελεί πολύ σημαντικό βήμα για την μελέτη του συγκεκριμένου ζητήματος.

5. Πιθανοί κίνδυνοι από τη συμμετοχή στην έρευνα

Η συμμετοχή σας στην έρευνα δεν συνεπάγεται κάποιο κόστος ή επιβάρυνση για σας, εκτός του χρόνου που θα διαθέσετε για τη συμμετοχή σας σε αυτή.

Κατά τη δήλωση των ερευνητών της έρευνας δεν υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων.

6. Υπάρχει Υποχρέωση συμμετοχής;

Η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι απολύτως εθελοντική. Μπορείτε να αρνηθείτε να συμμετάσχετε χωρίς καμία αιτιολογία ή δικαιολογία. Αν όμως δεχτείτε να συμμετάσχετε σας παρακαλούμε να διαβάσετε προσεκτικά το έντυπο που έχετε στα χέρια σας, να το κρατήσετε και να υπογράψετε το έντυπο συναίνεσης.

Ακόμη και αφού δεχτείτε να συμμετάσχετε μπορείτε να αλλάξετε γνώμη ανά πάσα στιγμή και να αποχωρήσετε από την έρευνα χωρίς καμία αιτιολογία ή δικαιολογία και χωρίς καμία συνέπεια για σας. Σε αυτή την περίπτωση μπορείτε να ζητήσετε να διαγραφούν τα δεδομένα και οι πληροφορίες που έχουμε συλλέξει από εσάς.

Το αίτημά σας για διαγραφή των πληροφοριών που μας δώσατε μπορεί να ικανοποιηθεί μέχρι 22/12/2022.

7. Διαφύλαξη ιδιωτικότητας και εμπιστευτικότητα

Στο πλαίσιο της έρευνας στην οποία καλείστε να λάβετε μέρος θα συγκεντρώσουμε τα παρακάτω δεδομένα που αφορούν το πρόσωπό σας: Τμήμα/Πανεπιστήμιο, Φύλο, Ηλικία, Βαθμίδα διδάσκοντα/ουσας, Ειδικότητα διδάσκοντα/ουσας, στοιχεία επικοινωνίας.

Τα δεδομένα αυτά είναι απαραίτητα προκειμένου να εξάγουμε σημαντικά συμπεράσματα για την έρευνά μας αναφορικά με την άποψη των ακαδημαϊκών για τη διδασκαλία αναφορικά με την ΕΕ

Θα συλλέξουμε τις πληροφορίες που θα μας δώσετε καταγράφοντάς τις σε αρχεία ήχου.

Οι πληροφορίες που θα μας δώσετε θα ανωνυμοποιηθούν, με τέτοιο τρόπο ώστε να μην είναι δυνατόν να αποκαλυφθεί η ταυτότητά σας σε τρίτους. Επίσης, η ταυτότητά σας δεν θα αποκαλυφθεί σε πιθανές δημοσιεύσεις, παρουσιάσεις ή επιστημονικές αναφορές που θα προκύψουν από τη συγκεκριμένη μελέτη.

Τα δεδομένα φυλάσσονται με ευθύνη του ερευνητή και της ερευνητικής ομάδας.

8. Με ποιον μπορώ να επικοινωνήσω για περισσότερες πληροφορίες για την έρευνα;

Αν έχετε οποιοσδήποτε ερωτήσεις ή ανησυχίες σε σχέση με την έρευνα, μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με τον ερευνητή.

Με την υπογραφή του παρόντος εντύπου ενήμερης συναίνεσης δηλώνετε ότι κατανοείτε και αποδέχεστε τους όρους διεξαγωγής της παρούσας έρευνας συμμετέχοντας εθελοντικά.

Αντίγραφο αυτού του εντύπου θα σας δοθεί.

Διάβασα τα παραπάνω και αποδέχομαι τη συμμετοχή μου στην έρευνα.

Όνοματεπώνυμο:

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

Παράρτημα II – Ερωτήσεις Ποσοτικής Έρευνας

Εισαγωγικό σημείωμα

Αγαπητέ/ή συμμετέχοντα/ουσα,

η έρευνα αυτή πραγματοποιείται στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος Motivating Teachers 4 Europe το οποίο χρηματοδοτείται από το EU Grants.

Σκοπός της είναι η διάγνωση διαπολιτισμικών ικανοτήτων, δεξιοτήτων και του χάσματος ανάμεσα στη γνώση και στις κατάλληλες παιδαγωγικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις αναφορικά με την διδασκαλία για την Ευρωπαϊκή Ένωση τις οποίες χρειάζονται οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί, καθώς και η διερεύνηση της γνώμης που έχουν οι φοιτητές/φοιτήτριες για την ενσωμάτωση στο πρόγραμμα σπουδών των τμημάτων τους μαθημάτων που σχετίζονται με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πέραν των ερωτήσεων που αφορούν τα δημογραφικά στοιχεία, καθώς και άλλες ερωτήσεις με απαντήσεις ναι - όχι ή ελεύθερης συμπλήρωσης, αξιοποιείται η πενταβάθμια κλίμακα Likert με σκοπό τον καλύτερο προσδιορισμό της σχετικής έντασης επί των απαντήσεων που λαμβάνουμε για τα συγκεκριμένα ερωτήματα (1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Ούτε λίγο/ούτε Πολύ, 4=Πολύ, 5=Πάρα Πολύ).

Τα δεδομένα της έρευνας συλλέγονται καθαρά για ερευνητικούς σκοπούς και τα ερωτηματολόγια και οι απαντήσεις σας θα παραμείνουν ανώνυμα. Δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις, αρκεί να απαντήσετε με ειλικρίνεια.

Πληροφορημένη Συγκατάθεση:

Με τη συμπλήρωση των παρακάτω ερωτήσεων συγκατατίθεμαι στην παροχή των πληροφοριών μου για ερευνητικούς σκοπούς, γνωρίζοντας ότι η έρευνα είναι πλήρως ανώνυμη και σε αυτήν εφαρμόζονται οι αρχές και η δεοντολογία της έρευνας.

Σάς ευχαριστούμε εκ των προτέρων για το χρόνο σας.

Χρόνος συμπλήρωσης περίπου 8 λεπτά.

Ερωτήσεις

1. Ποιο είναι το βιολογικό σας φύλο;

- i. Άνδρας
- ii. Γυναίκα

2. Ποια είναι η ηλικία σας;

- i. 18
- ii. 19
- iii. 20
- iv. 21
- v. 22
- vi. Άλλο:.....

3. Σε ποιο Πανεπιστήμιο και Τμήμα φοιτάτε;

.....

4. Σε ποιο εξάμηνο σπουδών βρίσκεστε;

- i. 1ο εξάμηνο
- ii. 2ο εξάμηνο
- iii. 3ο εξάμηνο
- iv. 4ο εξάμηνο
- v. 5ο εξάμηνο
- vi. 6ο εξάμηνο
- vii. 7ο εξάμηνο
- viii. 8ο εξάμηνο
- ix. 9ο εξάμηνο
- x. 10ο εξάμηνο
- xi. Άλλο:.....

5. Ποιος είναι ο τόπος καταγωγής σας;

.....

6. Εργάζεστε κατά τη διάρκεια των σπουδών σας;

- i. Ναι
- ii. Όχι

7. Τι επίπεδο εκπαίδευσης έχει ολοκληρώσει η μητέρα σας;

- i. Δεν ολοκλήρωσε το Δημοτικό
- ii. Απόφοιτη Δημοτικού
- iii. Απόφοιτη Γυμνασίου
- iv. Απόφοιτη Επαγγελματικού Λυκείου
- v. Απόφοιτη Λυκείου
- vi. Απόφοιτη Ανώτερης/Ανώτατης Εκπαίδευσης
- vii. Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου Σπουδών
- viii. Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών

8. Τι επίπεδο εκπαίδευσης έχει ολοκληρώσει ο πατέρας σας;

- i. Δεν ολοκλήρωσε το Δημοτικό.
- ii. Απόφοιτος Δημοτικού
- iii. Απόφοιτος Γυμνασίου
- iv. Απόφοιτος Επαγγελματικού Λυκείου
- v. Απόφοιτος Λυκείου
- vi. Απόφοιτος Ανώτερης/Ανώτατης Εκπαίδευσης
- vii. Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών
- viii. Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου Σπουδών

9. Τι επαγγέλλεται η μητέρα σας;

- i. Αγρότισσα/Κτηνοτρόφος
- ii. Άνεργη
- iii. Δημόσια Υπάλληλος
- iv. Ελεύθερη Επαγγελματίας/ Επιχειρηματίας

- v. Εργάτρια
- vi. Ιδιωτική Υπάλληλος
- vii. Οικιακά
- viii. Συνταξιούχος

10. Τι επαγγέλλεται ο πατέρας σας;

- i. Αγρότης/ Κτηνοτρόφος
- ii. Άνεργος
- iii. Δημόσιος Υπάλληλος
- iv. Ελεύθερος Επαγγελματίας/ Επιχειρηματίας
- v. Εργάτης
- vi. Ιδιωτικός Υπάλληλος
- vii. Συνταξιούχος

11. Μένετε:

- i. Με τους γονείς σας
- ii. Συγκατοικείτε
- iii. Σε φοιτητική εστία
- iv. Μόνος/η

12. Ήταν πρώτη σας επιλογή να σπουδάσετε σε κάποια σχολή με σκοπό να γίνετε εκπαιδευτικός;

- i. Ναι
- ii. Όχι

13. Γνωρίζω πώς λειτουργεί η ΕΕ:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ

v. Πάρα πολύ

14. Επιθυμώ να μάθω περισσότερα για το πώς λειτουργεί η ΕΕ:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

15. Καταννώ τη λειτουργία της ΕΕ:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

16. Γνωρίζω τις αξίες και τις αρχές της ΕΕ:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

17. Επιθυμώ να μάθω περισσότερα για τις αξίες και τις αρχές της ΕΕ:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

18. Γνωρίζω πως λειτουργεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

19. Γνωρίζω πως λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Commission):

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

20. Γνωρίζω πως λειτουργεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

21. Γνωρίζω πως λειτουργεί το Συμβούλιο της ΕΕ:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

22. Γνωρίζω πως λειτουργεί ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

23. Γνωρίζω πως λειτουργεί ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

24. Γνωρίζω πως λειτουργεί το CEDEFOP (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης):

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

25. Γνωρίζω πως λειτουργεί ο EACEA (Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης και Πολιτισμού):

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

26. Γνωρίζω πως λειτουργεί ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA):

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

27. Κατά τη φοίτησή σας στο πανεπιστήμιο έχετε παρακολουθήσει μαθήματα για την Ευρωπαϊκή Ένωση;

- i. Ναι
- ii. Όχι

28. Έχετε συμμετάσχει σε youth exchange program;

- i. Ναι
- ii. Όχι

29. Θεωρώ ότι οι γνώσεις μου είναι αρκετές για να διδάξω για την ΕΕ:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

30. Γνωρίζω τις παιδαγωγικές μεθόδους για να διδάξω για την ΕΕ:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

31. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: Μεθόδους βιωματικής μάθησης:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

32. Γνωρίζω πώς να χρησιμοποιώ τα ψηφιακά εργαλεία για τη διδασκαλία της ΕΕ (quiz, παιχνίδια):

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

33. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: Την προσομοίωση:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

34. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: Την Αντεστραμμένη Τάξη:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο

- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

35. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: Τη μικρο-μάθηση:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

36. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: τη μέθοδο project:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

37. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: Εκπαιδευτικές επισκέψεις (ψηφιακές και δια ζώσης) στο πλαίσιο των μεθόδων βιωματικής μάθησης:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

38. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: Μεθόδους βιωματικής μάθησης όπως τη μέθοδο Πάζλ (Jigsaw):

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο

- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

39. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ στη διδασκαλία για την ΕΕ: Μεθόδους μέσω της τέχνης:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

40. Γνωρίζω για τον Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Χώρο:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

41. Γνωρίζω το πρόγραμμα Erasmus+:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

42. Θεωρώ σημαντικό να διδαχθώ περισσότερα για την ΕΕ από το τμήμα στο οποίο φοιτώ:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο

- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ

43. Θεωρώ σημαντικό να διδάξω τους μαθητές για την Ευρωπαϊκή Ένωση:

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Ούτε πολύ/ούτε λίγο
- iv. Πολύ
- v. Πάρα πολύ